

วารสาร มนุษย์กับสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF MAN AND SOCIETY

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2

(ม.ค. 63 - มิ.ย. 63)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Sciences

Maharakham University

ISSN 2286 6779

วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (ม.ค. 63 - มิ.ย. 63)

เจ้าของ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
วัตถุประสงค์: เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ และส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต รวมทั้งผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัยทางด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษาวารสาร: คณบดีและรองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตเนื้อหา บทความวิจัยและบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนาและปรัชญา ศิลปกรรม สารสนเทศ และการสื่อสาร และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารมนุษย์กับสังคม ตีพิมพ์เผยแพร่ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)
มกราคม-มิถุนายน
กรกฎาคม-ธันวาคม

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขานั้นไม่น้อยกว่าสองท่าน ทศนะและความคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่งบทความตีพิมพ์ได้ที่: กองบรรณาธิการวารสารมนุษย์กับสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
หรือที่ Email: husoc.msu.journal@msu.ac.th

พิมพ์ทั้งหมด 200 เล่ม
สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
issn 2286 6779

พิมพ์ที่: บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด
77/261 หมู่ 4 ตำบลบางคูรัด
อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ วารสารมนุษย์กับสังคม

บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ พรรณภา	
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.อนันต์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ชีรสาคี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษ ทองเลิศ	มหาวิทยาลัยรังสิต
	รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
	รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
	รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ศิริผล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รองศาสตราจารย์ ดร.ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ ดร.จกฤษ สังขมณี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิติ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุฉวา บุญปราการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	อาจารย์ ดร.โสภี อุ้นทะยา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

อาจารย์ ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง
 อาจารย์ ดร.ณัฐหทัย มานาดี

ผู้ดูแลเว็บไซต์

อาจารย์พงษ์ศักดิ์ สังขมณี

ออกแบบปก

อาจารย์อิสเรศ สุขเสนี

พิสูจน์อักษร

อาจารย์พิมพ์ประไพ สุภาวี
 อาจารย์ยุวีราภรณ์ วรรณโชติ

เลขานุการ

นางสาวปภาวรินทร์ วรหิน
 นางสาวเจนจิรา สีมาศ

เนื้อหาจากปก

.....
 ประเพณีแห่ต้นดอกไม้เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงวันสงกรานต์ โดยชาวบ้านจะร่วมกันสร้างต้นดอกไม้เพื่อนำไปถวายพระ ตามประเพณีจะทำการ
 แห่ต้นดอกไม้ในช่วงเย็นรอบพระอุโบสถ 3 รอบ เพื่อบูชาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ในการแห่ต้นดอกไม้ ผู้ที่ทำการแห่หรือผู้ที่ยกต้นดอกไม้
 อยู่บนจะต้องเดินให้เข้ากับจังหวะเพลงเพื่อให้ต้นดอกไม้เกิดการกวัดแกว่งเคลื่อนไหวเสมือนต้นไม้จริงๆ การแห่ต้นดอกไม้จะทำขึ้นในทุกวันพระ
 ของเดือนเมษายน ซึ่งถือเป็นประเพณีที่รวมจิตใจของชาวบ้านตำบลแสงภาให้มีความรักความสามัคคีกันได้เป็นอย่างดี
 (เรื่องและภาพโดย: อิสเรศ สุขเสนี “ประเพณีแห่ต้นดอกไม้ตำบลแสงภา อำเภอนาหว้า จังหวัดเลย” เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2562)

บทบรรณาธิการ

เรื่องการศึกษา การสื่อสาร และการใช้ภาษา กำลังมีบทบาทต่อผู้คนและสังคม วิชาการเป็นอย่างมาก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงจัดทำวารสารมนุษยกับสังคม ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มกราคม 63 - มิถุนายน 63) คัดสรรเรื่องที่มีสาระเกี่ยวกับ การสื่อสาร พฤติกรรม การศึกษาและการใช้ภาษา

วารสารฉบับนี้ในกลุ่มแรกมุ่งเน้นเรื่อง การสื่อสารและพฤติกรรม โดยมีบทความเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนผ่านกราฟิกตราสัญลักษณ์ เรื่องการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจพฤติกรรม การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกร เรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชน เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มที่สองเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาอย่างเรื่อง การประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป เรื่องการพัฒนาทักษะการออกเสียงที่มีปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยวิธีธรรมชาติ กลุ่มที่สามเกี่ยวกับ ภาษา เรื่องกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันในเพลง และเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักขณ์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า สาระ ความรู้ ความหลากหลายของบทความที่มีเนื้อหาทาง การสื่อสาร พฤติกรรม สังคม ภาษา และวัฒนธรรม ในวารสารฉบับนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่ง ที่ช่วยสร้างสรรค์ จุดประกายจินตนาการ และเกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งด้านความรู้ใหม่ ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และการบูรณาการศาสตร์อื่นเข้ากับการศึกษาภาษา สังคม และวัฒนธรรม

ภาควิชา วรรณภา
บรรณาธิการ

สารบัญ

อัตลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเตียน จังหวัดมหาสารคาม ผ่านกราฟิกตราสัญลักษณ์	7
อิสเรศ สุขเสณี และคณะ	
กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยสื่อบุคคลกับพฤติกรรมความเสี่ยง กัญชาแวนนาไมของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา	27
สุธาทิพย์ เพื่อนงาม, ฐิติ วิทยสรณะ	
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์	47
อรรถชัย สุตบนิต, โสภี อุ่นทะยา	
กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน ในเพลงมุกตลกอีสาน “จอนฟอน”	65
อ้อมทิพย์ มาลีลัย, ประณิตา จันทระประพันธ์	
การพัฒนาทักษะการออกเสียงที่มีปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายโดยวิธีธรรมชาติ	83
ณัฏฐนรี สิทธิไกรพงษ์, พิลานุช ภูษาวิโสธรณ์	
การประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)	106
กานต์ชนก ไครอุบล, จิระพร ชะโน	
การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในระดับโรงเรียนของญี่ปุ่น	123
สุริยานนท์ พลสิม	
การส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชน	149
เบญจมาภรณ์ รุ่งสาธ, ภารดี เสนียังวงศ์ ณ อยุธยา	
พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ในจังหวัดสงขลา	159
นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ, ประสพชัย พสุนนท์	
บทวิจารณ์หนังสือ: Dschungelkind เด็กป่าซาบิเน่ (Jungle Child): ความทรงจำและศักดิ์ศรีของการมีชีวิต	177
แก้วตา จันทรานุสรณ์	
ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม จริยธรรม การตีพิมพ์ผลงาน	189

อัตลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม ผ่านกราฟิกตราสัญลักษณ์

อิสเรศ สุขเสนี^{1*}, พิมพ์ไพ สุภารี¹, อัครครา มะเสนา¹, พงษ์ศักดิ์ สังฆะมณี¹

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาเพื่อการสร้างสรรค์สื่อ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*E-mail: isares.s@msu.ac.th

Received: January 14, 2020

Revised: March 30, 2020

Accepted: April 09, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การออกแบบกราฟิกเอกลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเหียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ดีของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน ตามกรอบกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D Research and Development) มีพื้นที่เป้าหมายเป็นชุมชนบ้านเชียงเหียน หมู่ที่ 3 18 และ 23 โดยการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ 1) ส่วนการหาอัตลักษณ์ในพื้นที่ข้อมูล 2) ส่วนการออกแบบตราสัญลักษณ์

จากการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนนั้นเป็นอัตลักษณ์ที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ การเคารพศรัทธาในผีบรรพบุรุษที่มีทั้งรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่ ศาลปู่ตา ศาลญาแม่นาง ไหโบราณ กระรอกด่อน และบั้งไฟ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมา จากการศึกษาแนวทางในการออกแบบพบว่า กราฟิกตราสัญลักษณ์ที่จำเป็นจะต้องสร้างจากการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของหรือความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้มีส่วนสร้างขึ้น ในแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนที่ถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนจำเป็นที่จะต้องต้องมีข้อมูลเรื่องราวภายในพื้นที่อย่างครบถ้วน การนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นตัวแทนนั้นอาจขัดกับบทบาทความสำคัญและความสามัคคีของชุมชนได้

ตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียนนี้ประกอบสร้างขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนโดยชุมชน และพัฒนาแบบร่างอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ชุมชนได้ตระหนักและภาคภูมิใจในสิ่งที่ชุมชนของตนเองมีอยู่ อีกทั้งการสร้างกราฟิกตราสัญลักษณ์ยังเกิดเป็นนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้งานในด้านต่างๆ ของชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ชุมชน บ้านเชียงเหียน กราฟิกตราสัญลักษณ์

The Identity of Ban Chiang Hian Historical Community, Mahasarakham Province, in Logo Design.

Isares Sooksenee^{1*}, Pimprapai Suparee¹, Akarakra Masena¹, Pongsak Sangkamanee¹

¹Lecturer, Language for Media Creation, Humanities of Social Sciences, Mahasarakham University

*E-mail: isares.s@msu.ac.th

Received: January 14, 2020

Revised: March 30, 2020

Accepted: April 09, 2020

Abstract

A research project titled ‘Graphic design of the identity of Ban Chiang Hian Historical Community, Mahasarakham Province. The objective is to study the distinctive identity of Ban Chiang Hian community which shows the uniqueness of the city and use it as a guideline for the graphic design of the community’s logo by the process of research and development (R&D Research and Development). The targeted areas are village no.3, 18, and 23 at Ban Chiang Hian community. The research project consists of two sections: 1. finding the identity in the areas, and 2. designing the logo.

The research findings showed, the distinctive identity of Ban Chiang Hian community is based on the belief in supernaturalism, respect, and belief in ancestral spirits, which has influenced both concrete and abstract forms such as the shrine of the ancestor, Mae Nang shrine, ancient jars, white squirrels and rockets. These are connected to an original tradition. The important thing is participation in the community to create the logo to create ownership or pride in what they have created. The form of a community’s logo is to convey the group’s identity. It is necessary to have a complete information. Bring only one thing to be a representative may be against the important role of harmony in the community.

The Ban Chiang Hian community’s logo was created and developed from participation in presenting the identity of the community by the community. These were the main factors that made the community cherished, realized, and prided in the context of their community. It was better to try to go into the community to build the community than going to change the city.

Keywords: Identity, Ban Chiang Hian, Logo Design.

บทนำ

ในยุคปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยประเทศสมาชิกของสหประชาชาติได้รับรองวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2573 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจะให้ความสำคัญไปกับการปรับความสมดุล 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทยให้ประชาชนหมดความยากจน มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี มีการศึกษาที่ทัดเทียม ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม อีกทั้งยังพยายามพัฒนาและสร้างรากฐานเศรษฐกิจระดับพื้นฐานของประเทศให้เกิดความเข้มแข็งโดยใช้การบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีความยั่งยืนในระยะยาว (Open Development Thailand, 2561) โดยเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนนั้นประเทศไทยได้ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในประเทศไทย เพื่อให้คนในชุมชนเองได้เห็นถึงคุณค่าของท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากนั้นมาท้องถิ่นในหลายพื้นที่ของประเทศไทยได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยคนในพื้นที่เองจากต้นทุนทางวัฒนธรรมของตน (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และคณะ, 2559) จนทำให้เกิดสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เกิดกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผลิตสินค้าชุมชนที่ผลิตสินค้าที่ได้มาจากต้นทุนทางวัฒนธรรม มีส่วนผสมของวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเข้ากับสินค้า การพัฒนาชุมชนของตนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างให้เกิดเศรษฐกิจในท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งการสร้างจุดขายความน่าสนใจในประเพณีวัฒนธรรม สถานที่สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามในประเทศไทย ชุมชนเองก็มีความตระหนักในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เป็นที่ต้องการของตลาด การพัฒนาภาพลักษณ์ที่โดดเด่นให้แทรกเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภค สร้างสมดุลให้กับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาพลักษณ์องค์กรอย่างยั่งยืน (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และคณะ, 2559)

บ้านเชียงเหียนเป็นชุมชนหนึ่งในภาคอีสานที่มีประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์และมีความใกล้เคียงกันกับบ้านเชียงของจังหวัดอุดรธานี การขยายเขตการปกครองในสมัยทวารวดีมีอิทธิพลต่อการสร้างผังเมืองของบ้านเชียงเหียน การเข้ามาของอาณาจักรขอมที่แผ่ขยายมาถึงบ้านเชียงเหียนเห็นได้จากหลักฐานคือรอยาศาลหรือปราศรัยบ้านเขวที่อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธาและใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนาที่สำคัญ จนถึงยุคสมัยการโยกย้ายที่ทำการตั้งถิ่นฐานที่กลุ่มคนจากฝั่งขวาของแม่น้ำ

โขงในยุคที่อาณาจักรล้านช้างเจริญรุ่งเรืองเข้ามายังฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงคือภาคอีสานในยุคปัจจุบัน การกำเนิดเกิดสร้างอารยธรรมต่างๆ ที่แผ่กระจายเข้ามายังภาคอีสานทำให้เกิดการกระจายทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีที่ติดสอยห้อยตามกับการย้ายถิ่นฐาน การหลีกเลี่ยงจากภัยสงคราม เพื่อหาความมั่นคงทางอาหาร ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่เข้ามาตั้งรกราก บ้านเชียงเหียนในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในทางทางธรรมชาติและแหล่งน้ำจึงทำให้การเข้ามาใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่องหลายยุคสมัย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2549) ในพื้นที่บ้านเชียงเหียนจึงมีศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ตำนานเรื่องเล่าต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเชียงเหียนนั้นดำเนินไปตามกรอบวัฒนธรรมแบบพุทธศาสนาเป็นหลัก การรักษามรดกทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านเชียงเหียน การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งถือเป็นจุดเด่นของชุมชนที่ยังคงปกป้องรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามต่างๆ ไว้ได้เป็นอย่างดี (สุรัชย์ ชนะบูรณ์, 2550)

การพัฒนาชุมชนบ้านเชียงเหียนให้เกิดความยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือเกิดจากการสร้างโดยคนในชุมชนนั้น ภาพลักษณ์ของชุมชนจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการสร้างภาพจดจำที่ผู้พบเห็นหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดความน่าเชื่อถือ การเสริมภาพลักษณ์ด้วยการสร้างตราสัญลักษณ์ ความประทับใจในการจดจำชื่อตราสัญลักษณ์เป็นการสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวก (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2558) ตราสัญลักษณ์ถือเป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นภาพ ตัวอักษร กราฟิก สี ลายเส้นที่มีลักษณะเฉพาะที่สวยงามน่าจดจำ (ศักดิ์ชัย เกียรติณาคิน, 2554) การสร้างตราสัญลักษณ์ให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ ภาพลักษณ์ (Corporate Image) ที่ดีของชุมชนก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องนำเสนอผ่านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะเข้ามามีบทบาทต่อการสร้างภาพลักษณ์ชุมชนให้เป็นที่จดจำในมุมมองที่ดีหรือในมุมมองที่ชุมชนเองอยากถ่ายทอดให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชนหรือองค์กรทั่วไปนั้นจำเป็นที่จะต้องทำการค้นหาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ ขึ้นมาเพื่อนำไปสู่การสร้างภาพแทนตัวตนของชุมชนจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งที่แสดงถึงความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมได้ เช่น หากเห็นกระรอกเผือกก็จะสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นเอกลักษณ์ของบ้านหันเชียงเหียน ซึ่งบ้านหันเชียงเหียนเองนั้นมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ในชุมชนมากมาย ที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นได้ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในชุมชนโบราณบ้านหันเชียงเหียนแห่งนี้

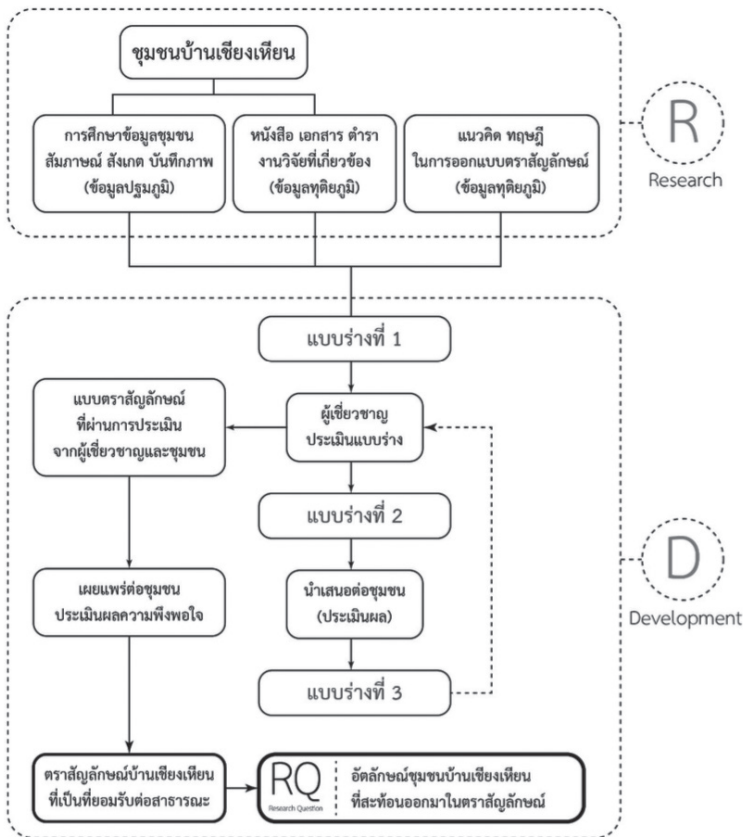
คำถามหลักในการวิจัย

อัตลักษณ์ความเป็นชุมชนบ้านเชียงเหียนเป็นอย่างไร มีแนวทางในการออกแบบกราฟิกและสะท้อนออกมาในรูปแบบภาพกราฟิกตราสัญลักษณ์ในแบบใด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนเพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบภาพกราฟิกเอกลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน
2. เพื่อออกแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย แบบ R&D (Research and Development)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการหาแนวทางและการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ด้วยกระบวนการ R&D

(ที่มา: อิศเรศ สุขเสนี, กรอบแนวคิดในการวิจัย: 1 สิงหาคม 2562)

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งส่วนในการวิจัยและพัฒนาแบบไว้ 2 ส่วนคือ 1) ส่วนข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางการออกแบบ 2) ส่วนการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ

ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ที่บ้านเชียงเหียน หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 18 และหมู่ที่ 23 ตำบลเขวาสาน อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนในชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อให้ทราบถึงสภาพพื้นที่ สถานที่สำคัญ วัตถุสิ่งของ ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ หัตถกรรม บุคคลสำคัญ อาชีพ ภาพถ่ายพื้นที่ที่ปรากฏในชุมชนบ้านเชียงเหียน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 40 คน และผู้นำชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 43 คน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนดังนี้ อัตลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สถานที่สำคัญ วัตถุสิ่งของที่สำคัญ ศิลปะ หัตถกรรม บุคคลสำคัญ อาชีพ สัตว์ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่สำคัญ และอัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม คำสอน

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ของชุมชนบ้านเชียงเหียนจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์หาหลักฐานความสำคัญของชุมชนบ้านเชียงเหียน และข้อมูลแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์ ประกอบไปด้วย ทฤษฎีการออกแบบเรขศิลป์ หลักการออกแบบตราสัญลักษณ์ การจัดวางองค์ประกอบศิลปะ จิตวิทยา สี ตัวอักษรและการใช้งาน จากข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์หาความเหมาะสมในการสร้างแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน

ส่วนที่ 2 การออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์

ขอบเขตด้านการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวาสาน อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยมีกระบวนการในการสร้างแบบร่างและสรุปแบบดังนี้

แบบร่างตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการสร้างสรรค์แบบที่มีลักษณะเป็นลายเส้น (Vector) สี ตัวอักษร ที่เหมาะสมกับการใช้งานในหลากหลายช่องทางสื่อ จำนวน 3 แบบร่าง เพื่อใช้ในการตรวจสอบถึงความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์

แบบร่างตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 2 เป็นการปรับแก้ไขแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการ

ออกแบบ จำนวน 4 แบบร่าง เพื่อใช้ในการสำรวจความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะจากการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบ้านเชียงเหียนที่มีต่อตราสัญลักษณ์

แบบร่างตราสัญลักษณ์ครั้งที่ 3 การปรับแก้ไขแบบตามข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านเชียงเหียน นำแบบร่างครั้งที่ 3 ที่มีการแก้ไขแล้วไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ต่อชุมชนและสาธารณะ

การดำเนินงานวิจัย

กระบวนการหาแนวทางการสร้างกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน เป็นกระบวนการขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) R&D ประกอบไปด้วย ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลในเชิงพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจบันทึก สัมภาษณ์ที่มุ่งเน้นการค้นหาลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะตัวของชุมชนบ้านเชียงเหียน ข้อมูลขั้นทุติยภูมิได้จากการสืบค้นข้อมูลเชิงเอกสารประกอบที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงพื้นที่บ้านเชียงเหียน รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบตราสัญลักษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน ทั้งหมด 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

การดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 (R1) การศึกษาข้อมูลชุมชน ทบพวนวรรณกรรม และสังเคราะห์

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมายอธิบายถึงโครงการวิจัย เป้าหมายวัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการวิจัย และประโยชน์ของผลจากโครงการวิจัยให้แก่ผู้นำชุมชนทั้ง 43 คน ได้ทราบ เพื่อให้ได้ข้อมูลอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวของชุมชน ผู้วิจัยอธิบายความหมายความสำคัญของคำว่า “อัตลักษณ์” “เอกลักษณ์” “ตราสัญลักษณ์” ให้แก่กลุ่มผู้นำชุมชนได้ทราบ เพื่อค้นหาและคัดกรองอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมา พื้นที่ สถานที่สำคัญของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน ศิลปหัตถกรรม บุคคลสำคัญ วัตถุสิ่งของ อาชีพ ภาพถ่ายพื้นที่ในชุมชน จากคำแนะนำพูดคุยกับบุคคลในชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน ให้นำเสนอสิ่งที่เป็นความโดดเด่นของชุมชน เป็นการสอบถาม สัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นคำถามถึงอัตลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม คือสิ่งที่เห็นภาพจับต้องได้ เช่น สถานที่สำคัญ วัตถุสิ่งของ ศิลปหัตถกรรม ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลสำคัญ สัตว์ สิ่งมีชีวิต ฯลฯ และนามธรรม คือความคิด จินตนาการ คำสอนที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา บทกลอน คำสอน ความเชื่อ ฯลฯ เมื่อนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนในลักษณะ

ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมจนครบ จึงทำการคัดเลือกด้วยวิธีการให้คะแนนจนเหลืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพียง 3 อย่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ของชุมชนบ้านเชียงเหียน

ข้อมูลทุติยภูมิ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านเชียงเหียน เพื่อนำมาศึกษาถึงประวัติ ความสำคัญของพื้นที่ชุมชน วิเคราะห์หาอัตลักษณ์ชุมชนเบื้องต้น และแนวทางการเป็นไปได้ในการออกแบบตราสัญลักษณ์จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบตราสัญลักษณ์

การดำเนินงานขั้นตอนที่ 2 (D1) การสร้างแบบร่างตราสัญลักษณ์ (แบบร่างครั้งที่ 1)

จากการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนโดยกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้คัดเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นออกมาให้เหลือเพียง 3 อย่าง วิธีการให้กลุ่มผู้นำชุมชนโหวตให้คะแนนจากอัตลักษณ์ทั้งหมดที่เสนอมา จากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บบันทึกภาพถ่ายที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทั้ง 3 อย่าง ให้มีความครอบคลุมทางด้านรูปทรง สี การสื่อความหมายของภาพที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนแบบร่างตราสัญลักษณ์

ขั้นตอนการสร้างแบบร่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสร้างแบบร่างด้วยการเขียนลงบนกระดาษ (Sketch Design) วิเคราะห์หารูปร่าง รูปทรง ขนาด สัดส่วนที่เหมาะสมตามหลักการออกแบบตราสัญลักษณ์ จากนั้นจึงนำไปสร้างแบบร่างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการสร้างตราสัญลักษณ์ในรูปแบบเส้น (Vector) สี ตัวอักษร พร้อมอธิบายถึงภาพตราสัญลักษณ์ การสื่อความหมายของตราสัญลักษณ์เป็นส่วนๆ จำนวน 3 แบบร่าง

การดำเนินงานขั้นตอนที่ 3 (R2) การตรวจ ประเมิน พัฒนาแบบร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์ (แบบร่าง) จะใช้วิธีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตราสัญลักษณ์จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนบ้านเชียงเหียนจำนวน 1 ท่าน จากผลการประเมินความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์ ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจะถูกนำมาพัฒนาแบบร่างในครั้งที่ 2 ต่อไป

การพัฒนาแบบร่างครั้งที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบร่างมาทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 43 คน ด้วยวิธีการประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน ด้วยการคัดเลือกแบบร่างตราสัญลักษณ์ที่พึงพอใจและการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อตราสัญลักษณ์ และทำการสรุปแบบร่างจากผลการคัดเลือกแบบร่างผู้วิจัยแจ้งให้กลุ่มผู้นำชุมชนทราบถึงลำดับการคัดเลือกแบบที่ได้รับความนิยมพึงพอใจมากที่สุด

สรุปข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับแก้ไขแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียนที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อพัฒนาแบบในกระบวนการต่อไป และอธิบายขั้นตอนการสรุปแบบในขั้นสุดท้ายกับผู้นำชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านถือเป็นอันสิ้นสุดกระบวนการพัฒนาแบบตราสัญลักษณ์บ้านเชียงเหียน

การดำเนินงานขั้นตอนที่ 4 (D2) การปรับปรุงแบบตราสัญลักษณ์ (แบบร่างครั้งที่ 3)

การปรับปรุงและพัฒนาแบบร่างจากแบบการประเมินความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อตราสัญลักษณ์จากกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านเชียงเหียน และจากข้อเสนอแนะมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขแบบร่างในครั้งที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอแบบตราสัญลักษณ์กับผู้นำชุมชนถึงความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุมตามความต้องการของชุมชน หากไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องจะมีการทบทวนและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะในขั้นตอนที่ 3 (R2) โดยเป็นการสรุปแบบร่างโดยตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านของชุมชนบ้านเชียงเหียน เมื่อปรับแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้วตามความต้องการของชุมชน ผู้วิจัยจะนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญกลั่นกรอง ตรวจสอบความเหมาะสมในขั้นตอนสุดท้าย

การดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 (R3) การสรุปแบบตราสัญลักษณ์

ขั้นตอนการสรุปแบบตราสัญลักษณ์ จากผลการประเมินความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์และได้มีการปรับแก้แล้วนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสรุปแบบสุดท้ายกับผู้นำชุมชนทั้ง 3 หมู่ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 18 และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 23 รวมทั้งสิ้น 3 คน ให้ทราบและตกลงร่วมกัน โดยอธิบายถึงรูปแบบ รูปร่าง รูปทรง การสื่อความหมายของภาพสัญลักษณ์ สี และตัวอักษรที่ใช้ โดยการสรุปผลการศึกษาแนวทางการหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียน การออกแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน และอธิบายถึงขั้นตอนการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนบ้านเชียงเหียน

ผลการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องการออกแบบกราฟิกเอกลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเหียน ได้ทำการศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ดีของชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน ที่มีขอบเขตการวิจัย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพื้นที่ ส่วนที่ 2 การออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงพื้นที่ (R1) จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ที่บ้านเชียงเหียนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่มุ่งเน้นเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของบ้านเชียงเหียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบตราสัญลักษณ์ ด้วยการนำเสนอความโดดเด่นของชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านเชียงเหียนได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ครั้งที่ 1

รูปธรรม			
	สิ่งที่นำเสนอ	คะแนนการพิจารณา	ความสำคัญ
ด้านสถานที่	สิมโบราณ	10	พื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญของชุมชน
	ศาลปู่ตา ศาลญาแม่นาง	13	พื้นที่ที่มีความสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจ การประกอบพิธีในงานบุญประเพณีต่างๆ
	คูเมืองทั้ง 5	2	ความสำคัญต่อการใช้ชีวิต มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
	พิพิธภัณฑ์ปู่ไห	12	เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เคารพศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติ
ด้านวัตถุ สิ่งของ ที่สำคัญ	ฆ้องสามตุ่ม	16	ประวัติดการสร้างชุมชน-ประตู่โขง
	ไหโบราณ	14	สิ่งยืนยันถึงพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์
	รูปปั้นช้าง, ม้า	0	บริวารของศาลปู่ตา
บุคคลสำคัญ	เจ้าเมืองเชียงเหียน		คนยุคโบราณสูง 8 ศอก
	ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านต่างๆ - พ่อทองใบ (หมอยา) - พ่อบุรี (สู่ขวัญ) - พ่อโส (สมุนไพร) - อ.บุญหมั่น (ลายไทย) - พ่อสมัย (ประวัติศาสตร์) - ยายนวล (สมุนไพร)	0	เป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านเชียงเหียน
สัตว์ประจำถิ่น สิ่งมีชีวิต อื่นๆ	กระรอกตอน	17	เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของหมู่บ้าน
	เต่า (โบราณ)	0	พาหนะของญาแม่นาง (ตำนาน)
	ต้นมะขามยักษ์	0	คล้ายหลักบ้านแห่งที่ 2

นามธรรม			
	สิ่งที่นำเสนอ	คะแนนการพิจารณา	ความสำคัญ
ประเพณีวัฒนธรรมคำสอน	บุญบั้งไฟ	14	ตำนานเมืองฮัตโยงผาแดงนางไอ่
	ฮีต 12 คอง 14	0	บุญประเพณีตลอดปี
	บุญบ้าน	0	เลี้ยงผีปู่ตา เดือน 6
	บุญข้าชะ	0	บุญคุ้มเดือน 7

จากตารางแสดงผลการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของของบ้านเชียงเหียนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม พบว่า อัตลักษณ์ที่โดดเด่นจากการคัดเลือกของกลุ่มผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญและมีลักษณะที่โดดเด่นจำนวนทั้งหมด 6 สิ่ง ได้แก่ สิมโบราณ ศาลปู่ตา/ศาลย่าแม่นาง พิพิธภัณฑป์ปู่ไห่/ไหโบราณ กระรอกต่อน ฮ่องสามดุม และบุญบั้งไฟ จากนั้นจึงได้ทำการคัดเลือกด้วยวิธีการลงคะแนนอีกครั้งเพื่อให้เหลืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพียง 3 สิ่งดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการคัดเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียน ครั้งที่ 2

รายการที่	อัตลักษณ์	คะแนนการพิจารณา	หมายเหตุ
1	ศาลปู่ตา/ศาลย่าแม่นาง	13	
2	พิพิธภัณฑป์ปู่ไห่/ไหโบราณ	14	
3	สิมโบราณ	0	
4	กระรอกต่อน	13	
5	ฮ่อง 3 ดุม	0	
6	บุญบั้งไฟ	6	

ในขั้นตอนการคัดเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นนี้ได้อธิบายและกำหนดให้กลุ่มผู้นำชุมชนสามารถเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นได้เพียง 3 อย่างเท่านั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน จากผลการพิจารณาคัดเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนปรากฏสิ่งที่กลุ่มผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญมากที่สุด 3 สิ่งคือ 1) ศาลปู่ตา/ศาลย่าแม่นาง 2) พิพิธภัณฑป์ปู่ไห่/ปู่ไห 3) กระรอกต่อน และอัตลักษณ์ที่กลุ่มผู้นำเห็นชอบอีกสิ่งคือบุญบั้งไฟ ที่ได้ 6 คะแนน อัตลักษณ์ที่โดดเด่นทั้ง 3 สิ่งที่กลุ่มผู้นำ

ชุมชนเล็กมานั้น จากการสัมภาษณ์ในรายบุคคลแสดงให้เห็นถึงแนวความคิด ความเชื่อ และความเคารพบูชาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่มีพลังเหนือธรรมชาติ การเคารพในผีบรรพบุรุษ และตำนานการเล่าขานความสำคัญของชุมชนในเรื่องผาแดงนางไอ่ทำให้ชุมชนมีความเชื่อและศรัทธาในพื้นที่อยู่อาศัยของตน โดยอัตลักษณ์เหล่านี้จะถูกใช้เป็นแนวทางในการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำบ้านเชียงเหียนต่อไป

ส่วนที่ 2 การออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ (D1) การออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์บ้านเชียงเหียน ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนมาเป็นแนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน โดยการสร้างแบบร่างตราสัญลักษณ์ด้วยการร่างแบบลงบนกระดาษ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการสร้างสรรค์แบบที่มีลักษณะเป็นลายเส้น (Vector) สี ตัวอักษร ที่มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการใช้งานในลำดับต่อไป

การดำเนินการสร้างแบบร่างตราสัญลักษณ์ได้กำหนดให้มีการพัฒนาแบบร่างจำนวน 3 ครั้ง โดยแบบร่างในครั้งที่ 1 จะทำการตรวจประเมินความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตราสัญลักษณ์จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านพื้นที่จากชุมชนบ้านเชียงเหียนจำนวน 1 ท่าน ผลปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันในเรื่องของความเหมาะสมของตราสัญลักษณ์ทั้ง 3 แบบที่สามารถเป็นตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนได้ แต่มีข้อเสนอแนะให้มีการนำอัตลักษณ์ทั้ง 3 อย่างนี้มารวมกันเพื่อให้เกิดเป็นแบบร่างตราสัญลักษณ์อีก 1 ชิ้น เพื่อให้เกิดความครบถ้วนของข้อมูลที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 2 การเขียนแบบร่างด้วยดินสอ เพื่อหารูปทรงที่เหมาะสมของตราสัญลักษณ์
(ที่มา: อิศเรศ สุขเสนี, 2562: แบบร่างอัตลักษณ์บ้านเชียงเหียน มหาสารคาม)

จากการเขียนแบบร่างด้วยดินสอเพื่อหารูปทรงที่เหมาะสมกับตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนบ้านเชียงเหียนทั้ง 3 แบบ ได้นำมาสร้างแบบร่างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยในแต่ละแบบร่างจะมีอัตลักษณ์ที่สำคัญเป็นส่วนประกอบหลัก ได้แก่ ศาลปู่ตา/ศาลญาแม่นาง พิพิธภัณฑป์ุโห/โหโบราณ และกระรอกต่อน ซึ่งแต่ละแบบร่างจะมีส่วนประกอบเสริมเพิ่มรายละเอียดให้กับแบบร่างตราสัญลักษณ์ ได้แก่ แฉกของแสงพระอาทิตย์ที่แสงถึงความเจริญรุ่งเรือง รูปทรงของก้อนน้ำที่แสดงถึงคุณน้ำรอบชุมชนบ้านเชียงเหียน และข้อความบอกถึงชื่อหมู่บ้าน ตำแหน่งที่ตั้ง

ตราสัญลักษณ์ประจำบ้านเชียงเหียน 1 ศาลปู่ตา

ภาพที่ 3 แบบร่างครั้งที่ 1 จากอัตลักษณ์ที่โดดเด่น 3 สิ่ง ของชุมชนบ้านเชียงเหียน (ที่มา: อิสเรศ สุขเสนี, 2562: แบบร่างอัตลักษณ์บ้านเชียงเหียน มหาสารคาม)

การประเมินแบบร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ (R2) พบข้อเสนอจากการประเมินความเหมาะสมของแบบร่างตราสัญลักษณ์บ้านเชียงเหียนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ก่อนการนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนบ้านเชียงเหียน ได้เสนอให้ผู้วิจัยเพิ่มเติมแบบร่างขึ้นมาอีกจำนวน 1 แบบ โดยใช้หลักการรวมจุดเด่นของทั้ง 3 แบบร่างนี้เข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มเติมเรื่องราวในการสื่อสารผ่านตราสัญลักษณ์ให้มีความหมายมากยิ่งขึ้น และผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ยังเสนอแนะให้เพิ่มภาพกราฟิกที่เป็นรูปบั้งไฟที่ถือเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนบ้านเชียงเหียนเข้าไปทำให้ในแบบร่างที่ 4 จะประกอบไปด้วย ศาลปู่ตา ปู่ไท กระรอกด่อน และบั้งไฟ เป็นส่วนประกอบสำคัญ (D2)

ตราสัญลักษณ์ประจำบ้านเชียงเหียน

4

แบบผสม

โครงการวิจัยและจัดพิมพ์รายงาน, ๒๕๖๐ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
การออกแบบกราฟิกเอกลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเหียน
โดย นาสิตา คุณดี อาจารย์ประจำสาขาสังคมศาสตร์และการศึกษามหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4 แบบร่างที่ 4 ปรับปรุงจากข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ
(ที่มา: อิศเรศ สุขเสนี, 2562: แบบร่างอัตลักษณ์บ้านเชียงเหียน มหาสารคาม)

การทดสอบแบบร่างกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงแบบร่างตราสัญลักษณ์ที่กลุ่มเป้าหมายพึงพอใจมากที่สุด โดยมีกรอบประเด็นคำถามในด้านรูปแบบ ด้านความพึงพอใจ ด้านการใช้ประโยชน์จากตราสัญลักษณ์ และข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีต่อแบบร่างตราสัญลักษณ์ ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลจากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มเป้าหมายคนในชุมชนบ้านเชียงเหียนจำนวน 21 คน พบว่า **ด้านรูปแบบของตราสัญลักษณ์** ภาพกราฟิกที่ปรากฏบนตราสัญลักษณ์แสดงมีความหมายได้ตรงชัดเจนและเข้าใจง่าย รูปแบบตัวอักษร ขนาด ความสวยงามที่เหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก **ด้านความพึงพอใจ** ตราสัญลักษณ์สามารถเป็นที่จดจำได้ง่าย ตราสัญลักษณ์มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน ตราสัญลักษณ์นำเสนอข้อมูลชุมชนได้ครบถ้วนและชัดเจนอยู่ในระดับดีมาก **ด้านการนำไปใช้ประโยชน์** สามารถนำไปใช้เป็นตราสัญลักษณ์ของชุมชนได้ สามารถนำตราสัญลักษณ์ไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ชุมชน และสามารถนำตราสัญลักษณ์ไปใช้ในการสร้างความน่าเชื่อถือของชุมชน อยู่ในระดับดีมาก และความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการการออกแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อตราสัญลักษณ์ของชุมชนบ้านเชียงเหียนซึ่งเป็นชุมชนของตนเองเป็นอย่างมาก

จากผลการประเมินความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแบบร่างตราสัญลักษณ์ พบว่า แบบร่างที่กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจมากที่สุดคือแบบร่างที่ 4 ที่พัฒนามาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่รวมเอาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนไว้อย่างครบถ้วนตามผลจากการค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน อันได้แก่ ศาลปู่ตา ไทโบราณ กระรอกค่อน และบุญบั้งไฟ และข้อเสนอแนะที่สำคัญคือการใช้สีของตราสัญลักษณ์ที่กลุ่มเป้าหมายต้องการให้ใช้สีของอาคารศาลปู่ตาที่เน้นสีแดงและสีทอง โดยกลุ่มเป้าหมายให้เหตุผลถึงความเป็นจริงของสถานที่ โดยการแก้ไขปรับปรุงแบบร่างครั้งที่ 3 เป็นการปรับแก้แบบร่างจากแบบประเมินความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขแบบและสรุปแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียนกับผู้นำชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน จนได้รายละเอียดที่ครบสมบูรณ์ซึ่งมีผลในการออกแบบตราสัญลักษณ์บ้านเชียงเหียน ดังนี้ (D3)

ตราสัญลักษณ์ประจำบ้านเชียงเหียน

แบบร่างที่ 6 แบบผสม

โดยภาพประกอบจากข้อมูล กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มแม่บ้าน... การออกแบบกราฟิกเอกลักษณ์ชุมชนประวัติศาสตร์บ้านเชียงเหียน

ภาพที่ 5 ตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน

(ที่มา: อิสเรศ สุขเสนี, 2562: แบบร่างอัตลักษณ์บ้านเชียงเหียน มหาสารคาม)

การหาอัตลักษณ์ของชุมชนที่โดดเด่นเพื่อใช้ในการออกแบบตราสัญลักษณ์ นั้น ด้วยคำว่า อัตลักษณ์ คือ ลักษณะที่โดดเด่นที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนนั้นๆ การหาอัตลักษณ์ของชุมชนจำเป็นต้องได้รับการเสนอหรือสะท้อนออกมาจาก ตัวตนบุคคลในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนพื้นที่เป้าหมายคือกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์

โดยตรงจากตราสัญลักษณ์นี้ และการสร้างแบบตราสัญลักษณ์ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างแบบร่าง ชุมชนเองก็ได้เข้ามามีบทบาทในการคัดเลือก การตัดสินใจและร่วมวิพากษ์วิจารณ์กับสิ่งที่ชุมชนเองจะได้รับ โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์นี้มุ่งเน้นนำรูปแบบการจัดวางแบบกึ่งกลางเป็นหลักซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่มีลักษณะความเป็นทางการมาใช้

อภิปรายผลการวิจัย

อัตลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีผลทำให้บ้านเชียงเหียนเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ในด้านพื้นที่ การเข้าใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัยมีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ความเจริญทางอารยธรรมจากยุคสมัยทวารวดี ยุคสมัยขอม กลายเป็นตำนาน วรรณกรรมเรื่องเล่าที่มีผลต่อวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชียงเหียนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก อัตลักษณ์ในความหมายคือ ตัวตนและลักษณะเฉพาะตนที่โดดเด่น แตกต่างจากคำว่าเอกลักษณ์ซึ่งจะเป็นสิ่งที่มีเพียงหนึ่งเดียวไม่มีใครเหมือน การสร้างอัตลักษณ์ที่มีอยู่ให้เห็นเป็นเอกลักษณ์จึงต้องใช้ลักษณะตัวตนที่โดดเด่นของชุมชนมาพัฒนาเชิดชูยกระดับให้เกิดเป็นความสำคัญจนกลายเป็นสิ่งที่ไม่เหมือนใคร

การสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ให้กับชุมชนกลุ่มเป้าหมายนั้นยังเป็นคำศัพท์ในเชิงวิชาการที่ต้องการแปลความหมายให้เข้าใจได้ง่าย โดยการกล่าวถึงสิ่งที่มีในชุมชนที่มีลักษณะที่โดดเด่นหรือเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายด้วยวิธีการสร้างการรับรู้แบบมองเห็นภาพ การคิดแบบมีส่วนร่วมด้วยการนำเสนอความโดดเด่นของชุมชนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และการพิจารณาการค้นหาอัตลักษณ์ร่วมกันกับชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง (เมธี พิริยการนนท์, 2559) จากการค้นหาอัตลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของชุมชนบ้านเชียงเหียนนั้น ชุมชนเองได้ให้ความสำคัญและเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ความสำคัญของผีบรรพบุรุษอันเนื่องจากเป็นสิ่งที่เคารพบูชามากกว่าสิ่งที่สร้างจากคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้จากการคัดเลือกอัตลักษณ์แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นมุ่งให้ความสำคัญกับศาลปู่ตา ศาลญาแม่ นางปู่ไห และกระบอกดอน ถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่จะใช้เป็นแนวทางในการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนบ้านเชียงเหียน โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ ในอีกแง่มุมหมู่บ้านเชียงเหียนนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีอัตราส่วนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุอยู่มากกลุ่มคนในวัยเรียนวัยทำงานออกไปอยู่ในเมืองต่างๆ เขตข้อมูลที่ได้จึงอาจจะส่งผลตามวัฒนธรรมความเชื่อตามแต่ละวัย วัฒนธรรมความเชื่อถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งการยอมรับในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของบุคคล

ความศรัทธาช่วยสร้างการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีตามความเชื่อ (ลัญจกร นิลาญจน์, 2561) สิ่งเหนือธรรมชาติจึงเป็นเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ยังคงมีอยู่ในกลุ่มคนบ้านเชียงเหียนอย่างเหนียวแน่นโดยในทุกวันพุธของสัปดาห์ที่ไม่ตรงกับแรม 15 ค่ำ ชาวบ้านเชียงเหียนจะมาทำการเลี้ยงศาลปู่ตาเป็นประจำอย่างไม่ขาดจนถึงปัจจุบัน

แนวทางในการออกแบบกราฟิกตราสัญลักษณ์ประจำชุมชนบ้านเชียงเหียนจากอัตลักษณ์ของชุมชน การสร้างภาพตัวแทน ภาพร่าง จุดเด่นของของสิ่งที่ค้นพบ ลักษณะของรูปร่างรูปทรงจะช่วยให้ผู้ที่พบเห็นตราสัญลักษณ์สามารถแปลความหมายของสิ่งที่เห็นได้ง่ายกว่าสิ่งที่ได้ยิน แม้กระทั่งในรูปแบบที่เป็นนามธรรมก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสื่อออกมาให้เห็นในรูปแบบนามธรรมให้ได้ (Dabner, Stewart, Zempol, 2558) การสร้างแบบร่างคร่าวๆ ด้วยมือจะต้องอาศัยทักษะการวาดที่แม่นยำในการลากเส้นสร้างรูปทรงรูปร่างขึ้นมา ซึ่งเป็นเรื่องยากในการสร้างแบบร่างด้วยโปรแกรมที่อาจจะไม่สะดวกในการแก้ไขหรือเพิ่มเติมเท่ากับการร่างด้วยดินสอก่อนการขึ้นรูปแบบร่างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การสร้างแบบร่างตราสัญลักษณ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลักการใช้ประโยชน์ของตราสัญลักษณ์ เนื่องจากตราสัญลักษณ์จะต้องใช้งานในหลายๆ สื่อที่แตกต่างกัน ฉะนั้นขนาด รูปร่าง รูปทรงที่มีความละเอียดหรือซับซ้อนมากเกินไปจะทำให้การมองเห็นและรับรู้ได้มีประสิทธิภาพลดลง การลดทอนเส้นเพื่อให้เกิดเป็นภาพสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายได้ดีในเส้นจำนวนที่น้อยลงถือเป็นหัวใจหลักในการออกแบบตราสัญลักษณ์ และในการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่ค่อนข้างจะเป็นทางการจากรูปแบบหรือลักษณะที่จะมีการนำไปใช้งานของบ้านเชียงเหียนนี้ทำให้มีการใช้งานการจัดวางองค์ประกอบแบบกึ่งกลาง มีน้ำหนักการถ่วงดุลซ้ายขวาที่เท่ากันในลักษณะที่ค่อนข้างเป็นทางการกว่าการจัดวางแบบลักษณะอื่น

การยอมรับในแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนบ้านเชียงเหียน เป็นการดำเนินโครงการวิจัยที่ผู้วิจัยได้เปิดโครงการกับชุมชนในพื้นที่ด้วยประเด็นถึงการเข้ามาทำโครงการว่าเป็นการทำวิจัยกับชุมชนเพื่อชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม จนเห็นปฏิกิริยาการตอบรับถึงการได้เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการสร้างตราสัญลักษณ์เพื่อชุมชนของตนเอง การนำเสนอแนวคิดและนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้วิจัยจะไม่สามารถสรุปตามความสำคัญของชุมชนเพียงลำพังได้ โดยขั้นตอนการดำเนินการออกแบบ การทำแบบร่างให้ชุมชนได้พิจารณาาก่อนนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากชุมชนเองนั้นได้มีส่วนตัดสินใจและปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยตัวเอง หากการสรุปแบบไม่ได้เกิดขึ้นจากชุมชนเองแล้วนั้นจะทำให้เกิดผลของการไม่ยอมรับหรือชุมชนเองไม่ได้คิดว่าเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการ เป็นเพียงสิ่งที่บุคคลอื่นหยิบยื่นให้เพื่อได้ใช้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นความภาคภูมิใจใน

ตราสัญลักษณ์ที่ชุมชนเองจะเป็นผู้ถือครองจะไม่ได้รับการยอมรับและศรัทธาในความเป็น
อัตลักษณ์ของตนเอง ข้อเสนอแนะในการวิจัยสำหรับการออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อชุมชน
เป้าหมายชุมชนใดชุมชนหนึ่งนั้น ควรมีขอบเขตการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการนำไปทดสอบ
การใช้งานจริงกับสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือการลงไปในสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นตัวอย่างเป็น
แนวทางให้ชุมชนสามารถนำตราสัญลักษณ์ไปใช้งานได้เหมาะสมต่อไป

.....

เอกสารอ้างอิง

- บุษราภรณ์ พวงปัญญา และคณะ. (2559). แนวทางการจัดการเพื่อยกระดับสินค้าทาง
วัฒนธรรม. วารสารใบลาน, 1(1). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เมธี พิริยการนนท์. (2559). อัตลักษณ์ (จินตภาพ) จากชุมชนเมืองมหาสารคาม.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). วัฒนธรรมความเชื่อ กับการจัดการศรัทธาของชุมชน. วารสาร
นาคบุตริปริทรรศน์, 10(2). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. หน้า 11.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคิน. (2554). หลักการออกแบบศิลปะ Principle of Design. กรุงเทพฯ:
พิมพ์ดี.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2558). การสื่อสารเอกลักษณ์และชื่อตราเพื่อสร้างภาพลักษณ์องค์กร.
วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 19(1).
หน้า 97.
- สุรัชย์ ชนะบุรณ์. (2550). ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียง
เหียน ตำบลเขวาสาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549). “พลึงลาว” ชาวอีสานมาจากไหน?. กรุงเทพฯ: งานดี.
- David Dabner, Sandra Stewart, Eric Zempol. (2558). Graphic Design School.
นนทบุรี: ไอดีซี.
- OpenDevelopment Thailand. (2561). เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์].
ได้จาก: [https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/
sustainable-development-goals/](https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/sustainable-development-goals/) [สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2562].
-

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยสื่อบุคคลกับพฤติกรรมการ เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

สุธาทิพย์ เพื่อนงาม¹, จิตติ วิทยาสระ¹

¹วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

E-mail: noosom_noosom@hotmail.com, socialjr@gmail.com

Received: February 26, 2020

Revised: April 14, 2020

Accepted: April 23, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด 2) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจกับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมกับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 307 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage-Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ 12 ประการ นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในระดับมากที่สุดจำนวน 9 ประการ ได้แก่ การให้สัญญา การเตือนเชิงขู่ การบอกถึงผลเสีย การแสดงความชอบ การให้บางสิ่งบางอย่าง การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การสร้างความรู้สึกที่ดี การคาดถึงอนาคตที่ดี และการคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี 2) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา 3) การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ การรับรู้ พฤติกรรม

The Persuasive Communication Strategies Through Personal Media on Litopenaeus Vannamei Farming Behavior of Farmers in Chachoengsao Province.

Suthathip Phuengngam¹, Thiti Vitayasorana¹

¹COLLEGE OF COMMUNICATION ARTS

E-mail: noosom_noosom@hotmail.com, socialjr@gmail.com

Received: February 26, 2020

Revised: April 14, 2020

Accepted: April 23, 2020

Abstract

The purposes of research are 1) persuasive communication strategies the agricultural academic of Charoen Pokphand Foods Co., Ltd. 2) the correlation between persuasive communication strategies and the perception about Litopenaeus Vannamei Farming of Farmers in Chachoengsao Province. 3) the correlation between perception and the behavior on Litopenaeus Vannamei Farming of Farmers in Chachoengsao Province. The target respondents of this research are 307 farmers are multi-stage sampling method. The data collection tool is questionnaires, data analysis are frequency distribution, percentage, mean and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results of the research are as following: 1) Of the 12 persuasive communications strategies using by the agricultural academic of Charoen Pokphand Foods Co., Ltd., the most used 9 components are Promise, Threat, Expertise (Negative), Liking, Pre-giving, Moral Appeal, Self-feeling (Positive), Altercating (Positive) and Alter casting (Negative). 2) The persuasive communication strategies are significantly related to the perception about Litopenaeus Vannamei Farming of Farmers in Chachoengsao Province. 3) The perception are significantly related to the behavior about Litopenaeus Vannamei Farming of Farmers in Chachoengsao Province.

Keywords: The persuasive communication strategy, The perception, The behavior

บทนำ

กุ้งขาวลิโทพีเนียสแวนนาไม หรือที่เรียกว่า “กุ้งขาวหรือกุ้งแวนนาไม” ค้นพบโดย Boone ในปี ค.ศ. 1931 มีชื่อทางวิทยาศาสตร์คือ *Litopenaeus Vannamei* (Boone, 1931) ปัจจุบันไทยมีการเพาะเลี้ยงกุ้งขาวมากขึ้นถึงร้อยละ 99 การเลี้ยงกุ้งกุลาดำเหลือเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ผลผลิตกุ้งขาวโดยส่วนใหญ่มีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ จากการจับในแหล่งน้ำและการเพาะเลี้ยง ผลผลิตกุ้งของไทยส่วนใหญ่มาจากการเพาะเลี้ยงในเดือนมกราคม-มิถุนายน 2562 การเพาะเลี้ยงกุ้งแวนนาไมของไทยส่วนใหญ่อยู่บริเวณทางภาคใต้ตอนบน (ร้อยละ 29.93) รองลงมาคือภาคตะวันออก (ร้อยละ 24.53) ภาคใต้ตอนล่าง ฝั่งอันดามัน (ร้อยละ 18.78) ภาคใต้ตอนล่างฝั่งอ่าวไทย (ร้อยละ 15.93) และภาคกลาง (ร้อยละ 10.80) ลักษณะเฉพาะของกุ้งขาวคือ บริเวณหนามด้านบนจะหยักและถี่ ปลายกริจะตรง เห็นลำไส้ชัดกว่ากุ้งชนิดอื่นๆ ขณะที่โตเต็มวัยสมบูรณ์จะมีความยาวประมาณ 230 มิลลิเมตร หรือ 9 นิ้ว ข้อมูลจากกลุ่มเศรษฐกิจการประมงระบุว่า ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2562 ผลผลิตกุ้งขาวแวนนาไมมีจำนวน 115,291 ตัน คิดเป็นร้อยละ 94.28 ของการผลิตกุ้งทะเลทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2561 ผลผลิตกุ้งขาวแวนนาไมลดลงร้อยละ 0.54 (Business Information Center, 2562)

นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ได้อาศัยกลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ดังที่อรรถพรณ ปิลาธนีโอวาท (2542: 5) ได้กล่าวถึงว่ามีลักษณะการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก ผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการเหนือผู้ถูกโน้มน้าวใจ และประการที่สองสิ่งที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการคือ การเปลี่ยนแปลงหรือการสร้างหรือการดำรงไว้ซึ่งความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของผู้ถูกโน้มน้าวใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่น ได้แก่ การรับรู้ พฤติกรรม เป็นต้น สำหรับกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ กลยุทธ์การได้รับการยินยอมพร้อมใจ (Compliance-Gaining Strategies) โดยเวลล์เลส, บาร์ราครอป และสจิวต์ (Whelless, Barraclough and Stewart, 1983: 111 อ้างใน วารุณี สุวรรณพิสิทธิ์, 2543: 92-93) ได้สรุปว่ากลยุทธ์การได้รับการยินยอมพร้อมใจ มุ่งเน้นไปสู่ผลแห่งพฤติกรรมการสื่อสาร ซึ่งพฤติกรรมการได้รับการยินยอมนั้นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสื่อสารที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ต้องการให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแสดงถึงการจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตาม ในการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงถึงการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้สื่อสารกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ประกอบด้วยกลยุทธ์ 12 ประการ ได้แก่ 1) การให้สัญญา 2) การเตือนเชิงขู่ 3) การบอกถึงประโยชน์ 4) การบอกถึงผลเสีย 5) การแสดงความชอบ

6) การให้บางสิ่งบางอย่าง 7) การอ้างถึงผลกระทบที่ตามมาหากไม่กระทำตาม 8) การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม 9) การสร้างความรู้สึกที่ดี 10) การสร้างความรู้สึกที่ไม่ดี 11) การคาดถึงอนาคตที่ดี 12) การคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี ซึ่งกลยุทธ์การได้รับความยินยอมพร้อมใจดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ โดยมุ่งเน้นการสังเกตทางเลือกของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ที่จะใช้ในการพูดเพื่อโน้มน้าวใจให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งเกิดพฤติกรรมตามที่นักวิชาการต้องการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของนักวิชาการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เพื่อให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมเพิ่มมากขึ้น โดยใช้กลยุทธ์การได้รับความยินยอมพร้อมใจ ได้แก่ การคัดสรรหรือเลือกสารอันเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งยอมรับการโน้มน้าวใจตามคำแนะนำของนักวิชาการบริษัท ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ นอกจากจะทำให้ทราบถึงกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่นักวิชาการของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด นำมาใช้ในจังหวัดฉะเชิงเทราแล้ว ยังเป็นแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวของเกษตรกร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนักวิชาการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจกับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมกับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการที่มนุษย์เราจะเข้าใจสิ่งเร้าสิ่งหนึ่งที่เป็นปรากฏกับประสาทสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งของเรา การที่มนุษย์รับรู้ว่าการต้องการของคนเราเป็นอย่างไรแรงจูงใจของมนุษย์เราเป็นอย่างไร กระบวนการรับรู้จึงเป็นการตีความข่าวสารที่สมองได้รับขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง เช่น ประสบการณ์เดิมหรือการเรียนรู้เดิม ค่านิยม และสิ่งแวดล้อมรอบๆ สิ่งเร้าที่เรารับรู้ (ชุมพร ยงกิตกุล และคณะ, 2529: 2-3 อ้างใน วารุณี สุวรรณพิสิทธิ์, 2543: 18-19)

2. พฤติกรรม (Behavior) เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากการรับรู้และทัศนคติแตกต่างกัน ความแตกต่างของการรับรู้เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการ

เปิดรับสื่อ อันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรม นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกชนคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารระดับสังคมอาจผ่านสื่อ โดยอาศัยวิธีการ คือ การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันก็เนื่องมาจากการรับรู้ที่แตกต่าง กัน ความแตกต่างของการรับรู้เกิดขึ้นมาจากการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการ แปลความหมายสารที่ตนเองได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์สัมผัสที่แตกต่างกัน อันมีผลกระทบท่อพฤติกรรมของบุคคล (เกียรติศักดิ์ แสงชัยศรี, 2550)

3. กลยุทธ์ในการได้รับความยินยอมพร้อมใจ (compliance-Gaining Strategies) คือ กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นไปสู่ผลแห่งพฤติกรรมการสื่อสารไม่ว่าผู้รับสารจะปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกลยุทธ์ของการยอมคล้อยตามเนื้อหาสาระที่ผู้ส่งสารส่งไป ให้ผู้รับสารมุ่งให้เกิดพฤติกรรมโดยการใช้กลยุทธ์ 16 อย่าง ภายใต้ 4 สถานการณ์ที่สร้างขึ้น คือ ปริบทของการทำงาน ครอบครัว การขายและเพื่อนร่วมห้อง กล่าวคือ กลยุทธ์นี้ ผู้ส่งสารเลือกที่จะโน้มน้าวให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่าผู้ส่งสาร ต้องการผลแบบใด ซึ่ง 16 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) Promise หมายถึง การให้สัญญา 2) Threat หมายถึง การเตือนเชิงขู่ 3) Expertise (positive) หมายถึง การบอกถึงประโยชน์ 4) Expertise (Negative) หมายถึง การบอกถึงผลเสีย 5) Liking หมายถึง การแสดงความชอบ 6) Pre-giving หมายถึง การให้บางสิ่งบางอย่าง 7) Aversive Stimulation หมายถึง การอ้างถึงผลกระทบที่ตามมาหากไม่กระทำตาม 8) Debt หมายถึง การอ้างบุญคุณ 9) Moral Appeal หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม 10) Self-feeling (Positive) หมายถึง การสร้างความรู้สึกที่ดี 11) Self-feeling (Negative) หมายถึง การสร้างความรู้สึกที่ไม่ดี 12) Altercating (Positive) หมายถึง การคาดถึงอนาคตที่ดี 13) Alter casting (Negative) หมายถึง การคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี 14) Altruism หมายถึง การกล่าวสิ่งที่ควรกระทำ 15) Esteem (Positive) หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจ 16) Esteem (Negative) หมายถึง การดูถูก ดูหมิ่น (Wheless, Barraclough and Stewart, 1983: 111 อ้างอิงในอรรถพร ปิลันธน์โอวาท, 2554: 215-216) จากแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การได้รับความยินยอมพร้อมใจดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นแบบสอบถามซึ่งสะท้อนผ่านความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาพ กรรัมย์ (2555) ศึกษากลวิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความเหมือนและความแตกต่างในการเลือกใช้กลวิธีการ

โน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผลการศึกษาพบว่า นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรจะเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอความเท่าเทียมกันทางเพศ ซึ่งจะแตกต่างจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะที่จะใช้กลวิธีการแสดงหลักฐานด้วยการอ้างอิงบุคคลอื่นเพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจ คือ เพศ ประสบการณ์ทางการเมือง สถานภาพทางสังคม ระยะเวลา และสถานที่ในการปราศรัย

ปรัชญา ทีฆะกุล (2554) ศึกษาการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจของตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการใช้ภาษาสุภาพและการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจของตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิง จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิงมีการใช้กลวิธีภาษาสุภาพด้านบวกมากกว่าการใช้กลวิธีภาษาสุภาพด้านลบในการขายประกันชีวิต โดยพบการใช้กลวิธีภาษาสุภาพด้านบวก 7 กลวิธี ได้แก่ การใช้รูปแบบภาษาแสดงอัตลักษณ์ภายในกลุ่ม การแสดงความใส่ใจในตัวผู้ฟัง การเสนอหรือสัญญา การหลีกเลี่ยงการไม่เห็นด้วย การแสดงว่ามีความรู้ร่วมกัน การพูดตลก และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน จากกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีการใช้ภาษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

เกียรติศักดิ์ แสงชัยศรี (2550) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยใช้สื่อบุคคลกับการตัดสินใจเข้าเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจกับการรับรู้เกี่ยวกับการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา กับทัศนคติที่มีต่อการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา กับพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง จำนวน 5 ข้อ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้เผยแพร่เพื่อโน้มน้าวใจแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาววนนาไม้ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 12 ข้อ
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งชาววนนาไม้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 ข้อ
4. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาววนนาไม้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 ข้อ

กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาววนนาไม้ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนทั้งสิ้น 8 อำเภอ มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งทั้งสิ้น 1,319 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยใช้สื่อบุคคลกับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาววนนาไม้ของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mix-method) ประกอบไปด้วย ระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนวิจัยเชิงสำรวจ (Quantitative Research) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล เป็นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด จำนวน 2 คน ดังต่อไปนี้

- 1) นายธนพล แยมเนตร นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ดูแลลูกค้าในเขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2) นายสันติ บุญทอง นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ดูแลลูกค้าในเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อขอเข้าพบนักวิชาการทั้ง 2 คน เพื่อขอสัมภาษณ์หลังจากนั้นก็นำรายละเอียดของการสัมภาษณ์ดังกล่าวมาสรุปผลวิจัย และทำยี่ที่สุดนำมาประมวลผล เพื่อมาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนักวิชาการที่ใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม การรับรู้ และพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา การใช้คำพูดที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การสื่อสารทั้ง 12 ประการ กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. การวิจัยเชิงสำรวจ

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งหมด 1,319 คน โดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ Taro Yamane ได้เป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 307 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเขต 1 ฉะเชิงเทรา)

อำเภอ	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง (คน)	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนตัวอย่าง (คน)
1. อำเภอบางคล้า	530	40.18	123
2. อำเภอบางปะกง	30	2.27	7
3. อำเภอบ้านโพธิ์	70	5.31	17
4. อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	82	6.22	19
5. อำเภอราชสาส์น	40	3.03	10
6. อำเภอเมือง	358	27.14	83
7. อำเภอดงขี้เหล็ก	200	15.16	46
8. อำเภอพนมสารคาม	9	0.69	2
รวม	1,319	100	307

2.2 การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการกระจายการเก็บข้อมูลครอบคลุมลักษณะทางประชากร โดยแต่ละพื้นที่ที่มีเกณฑ์ในการเลือกร้านอาหารที่ขายผลิตภัณฑ์อาหารของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด มาเป็นระยะเวลา 10 ปี ได้แก่

- 1) ร้านปากน้ำการเกษตร สาขา ปากน้ำ
- 2) ร้านปากน้ำการเกษตร สาขา บางขนาก
- 3) ร้านทองการเกษตร สาขา เมืองแปดริ้ว
- 4) ร้านสินสมุทรฟาร์ม

3. การทดสอบเครื่องมือ

3.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้วิจัยได้ปรึกษากับนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1. นายธนพล แยมเนตร 2. นายสันติ บุญทอง และ 3. ผศ.ดร.ฐิติ วิทยสรณะ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) และขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยแต่ละท่านได้พิจารณาให้คะแนน 3 ระดับดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ข้อคำถามใช้ได้

ระดับคะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับคะแนน -0 หมายถึง ข้อคำถามนั้นใช้ไม่ได้

เมื่อหาค่า IC ได้แล้ว ผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีค่า $IC < 0.5$ ทั้งนี้เนื่องจากถือว่าเป็นคำถามที่ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการวัด หลังจากการปรับแก้แบบสอบถามแล้วจึงได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็นตอนดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติการแจกแจงหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลลักษณะทางประชากร
- 2) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้เผยแพร่เพื่อโน้มน้าวใจแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา
- 3) การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) พฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

4.2 การทดสอบสมมติฐาน โดยการใช้ Pearson Product Moment Coefficient เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยหาความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้

- 1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาว
แวนนาไมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกร
ผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

เมื่อเก็บข้อมูลมาได้เรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบข้อมูลแล้วจึง
นำไปประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for The
Social Sciences) เพื่อคำนวณค่าสถิติต่างๆ

ผลการวิจัย

1. สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนัก
วิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนักวิชาการ
บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจ	การโน้มน้าวใจของนักวิชาการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด
1. การให้สัญญา	- นักวิชาการกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมีข้อตกลงร่วมกันให้ทำตามคำแนะนำและปฏิบัติตามเพื่อให้ได้ผลตอบแทน - ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งได้มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด
2. การเตือนเชิงขู่	- ถ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งหันไปเลี้ยงกุ้งสายพันธุ์อื่นก็อาจทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งเกิดการขาดทุน กุ้งที่ไม่มีคุณภาพได้ - ถ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งหันไปเลี้ยงกุ้งสายพันธุ์อื่นจะไม่มีนักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เข้ามาดูแลให้คำปรึกษาการเลี้ยงกุ้ง

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจ	การโน้มน้าวใจของนักวิชาการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด
3. การบอกถึงประโยชน์	- หากเกษตรกรตัดสินใจซื้อถั่วคั่วคั่วตามจะ ได้รับสิทธิประโยชน์จากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัดที่มีให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้ง เช่น การ แถมลูกกิ้ง ส่วนลดเวชภัณฑ์ - คุณภาพของสินค้าที่ผลิตออกมานั้นผ่านการ ตรวจโรค และพัฒนาสายพันธุ์มาเป็นอย่างดี
4. การบอกถึงผลเสีย	- หากเกษตรกรไม่ทำตามอาจเกิดความเสี่ยงที่ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งเกิดการขาดทุน - หากเกษตรกรไม่มีระบบการเลี้ยงแบบ 3 ส ของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัดได้ให้ คำแนะนำไว้เกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งจะเกิดปัญหา การเลี้ยงกิ้งไม่โต
5. การแสดงความชอบ	- ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งมีแรงขับเคลื่อนเรียนรู้สิ่ง เหล่านั้นและปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ - เมื่อเกษตรกรใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัทเจริญ โภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยง กิ้งประสบความสำเร็จ
6. การให้บางสิ่งบางอย่าง	- เกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งจะได้รับผลประโยชน์ที่เพิ่ม มากขึ้น เช่น ส่วนลด การดูแล เมื่อปฏิบัติตาม คำแนะนำของนักวิชาการ - การดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษของนักวิชาการ จากบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด มีให้ เกษตรกร
7. การอ้างถึงผลกระทบที่ตามมาหาก ไม่กระทำตาม	- ผลกระทบและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจาก การไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำจะทำให้เกษตรกรผู้ เลี้ยงกิ้งไม่ได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ - ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของนักวิชาการ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เพื่อให้เกิด ผลสำเร็จในการเลี้ยงกิ้ง

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจ	การโน้มน้าวใจของนักวิชาการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ อาหาร จำกัด
8. การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	- เมื่อเกษตรกรทำตามคำแนะนำของนักวิชาการ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ก็จะทำให้ เกษตรกรเลี้ยงกุ้งนี้เป็นที่รู้จักของเกษตรกรผู้ เลี้ยงกุ้งด้วยกันและยังเป็นต้นแบบให้เกษตรกร ท่านอื่นๆ ทำตาม
9. การสร้างความรู้สึกที่ดี	- ผลผลิตที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งจะได้เพิ่มมากขึ้น จากเดิมอีก 1 เท่าตัวและกำไรที่เพิ่มมากขึ้น - เกษตรกรมีผลผลิตตามความต้องการของ ตลาด
10. การสร้างความรู้สึกที่ไม่ดี	- ถ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งไปใช้ผลิตภัณฑ์ของ บริษัทอื่นๆ ทางบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ก็จะไม่ส่งนักวิชาการเข้ามาดูแลการเลี้ยง กุ้งให้กับเกษตรกร - คุณภาพของผลผลิตที่เกษตรกรนั้นผลิตออกมา ก็จะเป็นที่ต้องการของตลาด
11. การคาดถึงอนาคตที่ดี	- ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมีฐานะที่ดีขึ้น - เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งสามารถที่จะขยายกิจการ เพิ่มมากขึ้นได้ในอนาคตที่จะถึง และสามารถ เป็นต้นแบบการเลี้ยงกุ้งให้เกษตรกรท่านอื่นๆ ได้ปฏิบัติตาม
12. การคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี	- เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งไม่ทำตามที่นักวิชาการ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ก็จะทำให้ เกษตรกรไม่ประสบความสำเร็จ สำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง

2. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของนักวิชาการที่ใช้กับ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาวแวนนาโม การรับรู้ และพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนาโมใน เขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1 ลักษณะทางประชากรของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา
พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 66.1

และเพศหญิงจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 51-60 ปี มากที่สุดจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี และ 31-40 ปี เท่ากันจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 มีระดับระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมาเป็นมัธยมศึกษา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 ประถมศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ปริญญาโท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 40,001-50,000 บาทมากที่สุด จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 50,001-60,000 บาท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 รายได้ต่อเดือน 30,001-40,000 บาท จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 รายได้ต่อเดือน 20,000-30,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 รายได้ต่อเดือน 60,000 บาทขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งระยะเวลา 5 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 74.6 รองลงมาเป็นระยะเวลา 4 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 ระยะเวลา 3 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 ระยะเวลา 2 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และระยะเวลา 1 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

2.2 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่มีผลต่อการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมที่นักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ได้พูดมากที่สุดเป็นตามลำดับดังต่อไปนี้

อันดับที่ 1 การคาดหวังอนาคตที่ดี “ถ้าเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมตามที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด แนะนำจนทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเป็นที่น่าพอใจ” คิดเป็นร้อยละ 88.6

อันดับที่ 2 การให้บางสิ่งบางอย่าง “ถ้าเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมตามที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรก็จะได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในเรื่องลูกกุ้ง อาหารกุ้ง วิตามินกุ้ง” คิดเป็นร้อยละ 82.4

อันดับที่ 3 การแสดงความชอบ “ถ้าเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรก็จะได้รับการดูแลจากนักวิชาการเป็นอย่างดี” คิดเป็นร้อยละ 81.1

อันดับที่ 4 การเตือนเชิงขู่ “หากเกษตรกรไม่เลี้ยงกุ้งของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด อาจได้รับผลกระทบในการดูแลระบบการเลี้ยงกุ้ง” คิดเป็นร้อยละ 80.5

อันดับที่ 5 การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม “ถ้าเกษตรกรทำตามคำแนะนำของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรก็มีโอกาสที่จะได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น” คิดเป็นร้อยละ 77.2

อันดับที่ 6 การบอกถึงผลเสีย “ถ้าเกษตรกรไม่ตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรอาจจะได้กุ้งที่ไม่มีคุณภาพและเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 76.9

อันดับที่ 7 การให้สัญญา “หากเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรก็จะมีโอกาสได้รับรายได้เพิ่มมากขึ้น” คิดเป็นร้อยละ 76.2

อันดับที่ 8 การคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี “หากเกษตรกรไม่ตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมตามที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด บอกก็จะทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตไม่ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้” คิดเป็นร้อยละ 72.0

อันดับที่ 9 การสร้างความรู้สึกที่ดี “หากเกษตรกรทำตามคำแนะนำของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ก็จะทำให้เกษตรกรขยายกิจการเพิ่มมากขึ้นได้” คิดเป็นร้อยละ 69.4

อันดับที่ 10 การสร้างความรู้สึกที่ไม่ดี “ถ้าเกษตรกรไม่ตัดสินใจเลือกบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด อาจจะทำให้เกษตรกรเกิดการขาดทุนจากการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม” คิดเป็นร้อยละ 58.3

อันดับที่ 11 การอ้างถึงผลกระทบที่ตามมาหากไม่กระทำตาม “ถ้าเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแล้วจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ถ้าเกษตรกรไม่ทำตามคำแนะนำก็จะทำให้เลี้ยงกุ้งไม่สำเร็จ” คิดเป็นร้อยละ 51.5

อันดับที่ 12 การบอกถึงประโยชน์ “ถ้าเกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เกษตรกรจะได้รับของสมนาคุณมากมาย เช่น แถมลูกกุ้ง 20% จากยอดที่ส่งลูกกุ้ง” คิดเป็นร้อยละ 36.2

2.3 การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมเป็นสิ่งสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา การไม่ตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมจะทำให้เกษตรกรไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 99.0 การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมนั้นเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ตลาดมีความต้องการสูง คิดเป็นร้อยละ 97.7 บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด เป็นบริษัทที่ผลิตพันธุ์กุ้งที่มีคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 93.8 การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบ

อาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว และการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ป็นกุ้งที่สามารถเลี้ยงใน
เขตจังหวัดฉะเชิงเทราได้ คิดเป็นร้อยละ 91.9 เกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราหันมา
เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่แทนการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 91.5 เกษตรกร
หันมาเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่มากขึ้นเพราะกุ้งขาวแวนนาไม่ป็นกุ้งที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว
ให้ผลผลิตสูง คิดเป็นร้อยละ 88.3 ถ้าเกษตรกรไม่ตัดสินใจเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ก็จะทำให้
เกษตรกรสูญเสียรายได้ คิดเป็นร้อยละ 53.7

2.4 พฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา
ได้แก่ การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่จะต้องมีความรู้และเทคนิคในการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่
ที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะให้มีคุณภาพและป็นที่ต้องการของตลาด คิดเป็นร้อยละ 4.19
รองลงมาคือ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่มีพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่
ที่เป็นระบบมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 4.05 เกษตรกรพึงพอใจกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่
ที่ได้ผลผลิตที่มากขึ้น และราคาที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 3.99 เกษตรกรในสมัยก่อนเลี้ยง
กุ้งกุลาดำแต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงหันมาเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่แทน และการเลี้ยงกุ้ง
ขาวแวนนาไม่ของเกษตรกรทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเกษตรกรมีพฤติกรรม
การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่เพราะเป็นความต้องการของเกษตรกรเอง คิดเป็นร้อยละ 3.92
เกษตรกรมีพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่สามารถประกอบ
อาชีพเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้ คิดเป็นร้อยละ 3.88 เกษตรกรไม่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ
ข้อมูลของบริษัทอื่นๆ เกี่ยวกับคุณภาพของลูกกุ้ง อาหาร วิตามิน ก่อนที่จะเลี้ยงกุ้งขาวแ
วนนาไม่ คิดเป็นร้อยละ 3.84 เกษตรกรเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่เนื่องจากมีความสัมพันธ์อันดี
กับนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด คิดเป็นร้อยละ 3.67 การเลี้ยงกุ้งขาว
แวนนาไม่ส่งผลต่อรายได้ในครอบครัวของเกษตรกรน้อยลง คิดเป็นร้อยละ 2.79

3. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ
โน้มน้าวใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ของเกษตรกร
ผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ
โน้มน้าวใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ของเกษตรกร
ผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อ 2 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาว
แวนนาไม่ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม่ของเกษตรกร
ผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาว

แวนนามของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยประเด็นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่มีผลต่อการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด พบว่าใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในระดับมากที่สุด 9 ประการ ได้แก่ 1) การให้สัญญา 2) การเตือนเชิงขู่ 3) การบอกถึงผลเสีย 4) การแสดงความชอบ 5) การให้บางสิ่งบางอย่าง 6) การกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้องดีงาม 7) การสร้างความรู้สึกที่ดี 8) การคาดถึงอนาคตที่ดี และ 9) การคาดถึงอนาคตที่ไม่ดี จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาวในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราโน้มน้าวใจตามคำพูดของนักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ

ผลการวิจัยประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้การเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามเป็นสิ่งสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรกร และกลุ่มตัวอย่างทุกคนส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนาม เช่น กุ้งชาวแวนนามมีความต้องการของท้องตลาดสูง (ร้อยละ 97.7) การเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว (ร้อยละ 91.9) นอกจากนี้ ยังมีการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด สูงกล่าวคือ เป็นบริษัทที่ผลิตพันธุ์กุ้งที่มีคุณภาพ (ร้อยละ 93.8)

สำหรับผลการศึกษาในประเด็นพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของเกษตรกรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามเป็นสิ่งสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรกร และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนาม เช่น การเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามจะต้องมีความรู้และเทคนิคในการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะให้มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด (ร้อยละ 4.19) เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งชาวแวนนามไม่มีพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามที่เป็นระบบมากขึ้น (ร้อยละ 4.05) เกษตรกรพึงพอใจกับการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามที่ได้ผลผลิตที่มากขึ้นและราคาที่สูงขึ้น (ร้อยละ 3.99) เกษตรกรในสมัยก่อนเลี้ยงกุ้งกุลาดำแต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงหันมาเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามแทน และการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของเกษตรกรทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งชาวแวนนามของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัด

ฉะเชิงเทรา จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ แสงชัยศรี (2550) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยใช้สื่อบุคคลกับการตัดสินใจเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเป็นนักกีฬาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการยืนยันถึงแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของอดุลย์ จาตุรงค์กุล (อ้างใน จินตนา ตันติศิริรัตน์, 2556: 9-10) ที่ได้อธิบายว่า การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจเป็นเครื่องมือที่มนุษย์จะใช้ในการจูงใจบุคคล ซึ่งผู้ทำหน้าที่ส่งสารหรือเป็นแหล่งสารจะทำการสื่อสารเพื่อจูงใจผู้รับสารให้มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อข่าวสารที่ได้รับไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่นักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้พูดกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งผลให้เกิดการรับรู้และทำตามคำแนะนำที่นักวิชาการของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ได้สื่อสาร

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จากผลการวิจัยการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา พิษณุกุล (2554) ได้ศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจของตัวแทนประกันชีวิตของเพศหญิงมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษากลวิธีภาษาสุภาพและการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจของตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิง จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิงมีการใช้กลวิธีภาษาสุภาพด้านบวกมากกว่าการใช้กลวิธีภาษาสุภาพด้านลบในการขายประกันชีวิต ส่วนขั้นตอนการสร้างแรงจูงใจที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ การสร้างความสนใจ การตอบสนองความต้องการ และการสร้างความต้องการ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการรับรู้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการยืนยันถึงแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจของมอนโรล (Monroe: 1975) ได้กล่าวถึงการจะใช้วิธีการโน้มน้าวใจซึ่งเป็นโครงสร้างการจูงใจโดยมีลำดับขั้นตอนการจูงใจ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) สร้างความสนใจ (Attention step) เป็นขั้นตอนแรกที่สร้างความสนใจหรือเรียกร้องความสนใจให้เกิดขึ้นกับ

ผู้รับสาร โดยการนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ 2) สร้างความต้องการ (Need Step) เป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกหรือความต้องการในสิ่งที่ผู้ส่งสารได้โน้มน้าวใจ 3) ตอบสนองความต้องการ (Satisfaction Step) เป็นการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจแก่ผู้รับสาร 4) สร้างภาพให้ผู้ฟังนึกเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Visualization Step) เพื่อให้ผู้รับสารมองเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารได้ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ 5) ลงมือปฏิบัติ (Action Step) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้รับสารเชื่อหรือลงมือปฏิบัติตาม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดขึ้นจากการรับรู้ที่ได้รับมาจากนักวิชาการของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด อันจะส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ปริมาณเพิ่มมากขึ้น และกำไรเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งการรับรู้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น มาจากนักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจทั้ง 12 ประการ

การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนั้น การสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งประสบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมเพิ่มขึ้น และกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด ใช้เป็นไปตามความต้องการของนักวิชาการ

.....

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ แสงชัยศรี. (2550). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยใช้สื่อบุคคลกับการตัดสินใจเข้าเป็นนักศึกษาตัวแทนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จินตนา ตันติศิริรัตน์. (2556). กลยุทธ์การจูงใจผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตแพลตฟอร์มกับร่องเกาหลีหาความดีเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://library1.nida.ac.th/termpaper6/lang/2556/20029> [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2559].
- ชนทล ไย้มเนตร. (2561). สัมภาษณ์. 9 ตุลาคม 2561. นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด. ดูแลลูกค้าในเขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- ปรัชญา ฑีฆะกุล. (2554). กลยุทธ์วิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวของตัวแทนประกันชีวิตเพศหญิง. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/showthesis_th.asp?id=0000006822. [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2559].
- วารุณี สุวรรณพิสิทธิ์. (2543). กลยุทธ์การได้รับการยินยอมพร้อมใจ. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2543). การสื่อสารระหว่างบุคคลในการสนับสนุนให้เกิดการทำประกันชีวิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภย์วิชัยและพัฒนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเขต 1 ฉะเชิงเทรา. (2559). จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.4fisheries.go.th /local/index.php/main/site/cf-chachoengsao>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2559].
- สันติ บุญทอง. (2561). สัมภาษณ์. 9 ตุลาคม 2561. นักวิชาการบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด. ดูแลลูกค้าในเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- สุภาพ กรังรัมย์. (2555). กลยุทธ์วิธีการโน้มน้าวใจในการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2554 ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. ภาษาศาสตร์การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://thesis.swu.ac.th/>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2559].

อรรณพ ปิณฑะโอบาท. (2554). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- (2542). ลักษณะการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Business Information Center. (2562). กุ้งขาว. [ออนไลน์]. ได้จาก: [https://
thaibizchina.com](https://thaibizchina.com). [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2563].

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์

อรรถชัย สุตบนิต¹, โสภี อุ๋นทะยา²

¹นิสิตปริญญาโท หลักสูตรการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: sudattachai@gmail.com¹, untayasopee@gmail.com²

Received: February 27, 2020

Revised: April 08, 2020

Accepted: April 09, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติปรากฏใน 6 ลักษณะคือ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประสบการณ์การเดินทางผ่านวรรณคดีนิราศ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักการประพจน์คติผ่านวรรณคดีสุภาษิตคำสอน มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักธรรมทางพุทธศาสนาผ่านวรรณคดีพระพุทธรูปศาสนา มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในวิถีชีวิตวัฒนธรรมผ่านวรรณคดีประเพณีพิธีกรรม มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองผ่านวรรณคดีประวัติศาสตร์ และมนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในการแสดงอารมณ์ความทุกข์ความสุขผ่านวรรณคดีเพื่อความบันเทิง

คำสำคัญ: ธรรมชาติ วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ หนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์

The Relationship between Humans and Nature in Wannakadee Wijk Textbook

Attachai Sudbonid¹, Sopee Untaya²

¹M.Ed. (The Language and Literary Works Teaching) Mahasarakham University

²Faculty Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: sudattachai@gmail.com¹, untayasopee@gmail.com²

Received: February 27, 2020

Revised: April 08, 2020

Accepted: April 09, 2020

Abstract

This article aims to explore relationship between humans and nature in Wannakadee Wijk Textbook, for Grades 7-12 students. Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, within the scope of Ecocriticism theory. Results indicated relationship between humans and nature has 6 characteristics. Humans relate to nature in their travel experiences through Niras Literature. Humans relate to nature in their Principles of conduct through Doctrine Literature. Humans relate to nature in their Buddhism Principles through Buddhist Literature. Humans relate to nature in their Culture through Traditions Literature. Humans relate to nature in their History through Historical Literature. Humans relate to nature in their Expression through Entertainment Literature.

Keywords: Nature, Ecocriticism, Wannakadee Wijk Textbook

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติ เป็นศิลปะที่ใช้ภาษา วรรณศิลป์ ความรู้ ความคิด และจินตนาการในการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจและสังคม ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549) ได้กล่าวว่า วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเป็นชุมทรัพย์ที่ตกตวงมีรู้หมด การใช้มุมมองใหม่ทำให้เห็นมิติใหม่แห่งวรรณคดีเรื่องนั้นๆ เปรียบเสมือนเป็นการเจียระไนเพชรเนื้อดีให้มีเหลี่ยมคมแวววาวจับตา วรรณคดีบางเล่มจึงมีผู้ศึกษาวิเคราะห์ซ้ำแล้วซ้ำอีก ถือเป็นการพิสูจน์คุณค่าที่คงทนเหนือกาลเวลา

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ให้ความสำคัญกับวรรณคดีไทย โดยกำหนด “วรรณคดีและวรรณกรรม” อยู่ในสาระที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐาน ท 5.1 ว่า การศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นการเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจักษ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

วรรณคดีวิจักษ์ หรือ การวิจักษ์วรรณคดี คือการศึกษาความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งจนตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ ว่าเป็นงานศิลปะที่ถึงพร้อมเพียงใด มีข้อดีเด่นอย่างไร มีข้อด้อยอย่างไร มีข้อคิดที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงเพียงใด เป็นต้น ความตระหนักดังกล่าวย่อมนำไปสู่ความซาบซึ้งในคุณค่าทำให้เกิดความหวงแหน ต้องการจะรักษาไว้ให้ดำรงเป็นสมบัติของชาติต่อไป

หนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์มีความสำคัญทางด้านการใช้ภาษา ศิลปะความงดงามของภาษา สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของมนุษย์ กฎระเบียบคำสอน ความจรรโลงใจ เป็นเครื่องมือสร้างความเป็นระเบียบ ความสามัคคีให้เกิดในสังคม การอนุรักษ์ วัฒนธรรม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 3-6) ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เมื่อพิจารณาจุดหมายของหลักสูตรพบว่า ในข้อที่ 5 กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นแนวคิดที่รัฐแฝงไว้ในหนังสือเรียนให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกระแสสังคมในปัจจุบันคือการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ในระยะที่ผ่านมามนุษย์ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกิดภาวะเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงนักวิชาการไทยได้หันมาให้ความสนใจศึกษาธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

เมื่อธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกับมนุษย์ เราจึงได้เห็นธรรมชาติปรากฏอยู่ในวรรณคดีชาติต่างๆ ทั่วโลก ธรรมชาตินับเป็นเรื่องหนึ่งในวรรณคดี (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2531: 38) การพรรณนาถึงธรรมชาติในวรรณคดีไทย ถือเป็นแก่นสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดี กวีไทยให้ความสนใจกับธรรมชาติในฐานะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นวรรณคดี (สุจิตรา จงสถิตวัฒนา, 2541: 49)

ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศในฐานะที่เป็นทฤษฎีวรรณคดี สามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ตัวบทได้ในหลายระดับ ระดับแรกคือการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติและ การนำเสนอภาพแทนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในตัวบท ซึ่งน่าจะเป็นพื้นที่ใหม่ในวรรณกรรมวิจารณ์ที่น่าสนใจและควรจะนำไปศึกษาอย่างกว้างขวางต่อไป (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559: 358)

บทพรรณนาธรรมชาติ นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในวรรณคดีไทย แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติผ่านตัวบท ซึ่งสามารถนำมาศึกษาได้อย่างหลากหลาย การนำทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการศึกษาจากหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ซึ่งเน้นบทวิเคราะห์วรรณคดีพร้อมทั้งตัวบทวรรณคดี ที่เลือกมาให้ให้นักเรียนได้ศึกษา โดยพิจารณาจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจ แสดงความคิดเห็น วิจัยวรรณคดีอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ เพื่อปลูกฝังสิ่งที่พึงประสงค์ของรัชชาติ โดยผ่านกลไกของเนื้อหาในหนังสือเรียน

บทความนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ด้วยการนำแนวคิดวรรณกรรมเชิงนิเวศมาใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทวรรณคดี โดยเฉพาะการพรรณนาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะเป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณคดีไทย ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติได้ถูกหยิบยกมากล่าวถึงในบทพรรณนาลักษณะต่างๆ ผ่านวรรณคดีไทย และนำมาคัดสรรเป็นส่วนหนึ่งในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชีวิตให้มีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศมีเป้าหมายที่ชัดเจน มิใช่เป็นการศึกษาวรรณกรรมเพื่อเข้าใจวรรณกรรม แต่เป็นการศึกษาวรรณกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อเรื่องการศึกษาวรรณกรรมในอดีตที่ผ่านมาเชื่อว่าเป็นไปเพื่อความเป็นศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันนักวิจารณ์วรรณกรรมหลายคนเชื่อว่า วรรณกรรมจะเป็นสิ่งย้ำเตือนให้มนุษย์หันมาสนใจปัญหาของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

อรธจักร สัตยานุรักษ์ (2541) กล่าวว่า จาก พ.ศ. 2518 เกิดการขยายตัวของการศึกษาสิ่งแวดล้อมในระดับอุดมศึกษาทั้งในมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏต่างๆ มีการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก ดังเช่น วัชรารมณ์ อาจหาญ (2547) ศึกษาบทพรรณนาธรรมชาติในวรรณคดีไทย: ความจริง ความสมจริง และความงามทางวรรณศิลป์ พบว่า กวีสามารถนำความจริงอันได้แก่ธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวมนุษย์มาทำให้เป็นความสมจริงในโลกสมมติของวรรณคดี เพื่อก่อให้เกิดความงามทางวรรณคดีได้อย่างหลากหลาย ทะนงค์ จันทะมาตย์ และธัญญา สังขพันธานนท์ (2562: 123) ศึกษาภาพแทนของธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมและพลวัตของสำนักเชิงนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2556 ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายได้นำเสนอสำนักแห่งการพึ่งพาธรรมชาติและถ้อยคำต่อธรรมชาติ มีการสร้างสรรค์นวนิยายเพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติและการนำเสนอแนวคิดในการฟื้นฟูวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ

ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) มุ่งแสดงนัยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดี เป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการศึกษาวรรณคดีไทยแบบฉบับ ผ่านการวิเคราะห์ตีความที่อาศัยกรอบแนวคิดในเชิงสหวิทยาการ สู่การค้นพบระบบคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทย ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดการประกอบสร้างวาทกรรมธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับความเชื่อ ศาสนา ปรัชญา และระบบการเมืองการปกครองอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ โดยใช้แนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ จะทำให้เกิดความเข้าใจระบบคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแบบเรียนวรรณคดีไทย ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทย ดังที่ ชลธิชา สัตยาวัฒนา กล่าวไว้ในบทนำเสนอ วรรณคดีสีเขียว: กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย ของธัญญา สังขพันธานนท์ (2559) ว่า การนำแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศมาวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อาจนำไปสู่แนวทางการรื้อสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนและการสร้างกระบวนการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมไทยใหม่ทั้งหมดในทุกระดับชั้นได้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ประกอบไปด้วยวรรณคดีและวรรณกรรมไทยทั้งหมดจำนวน 39 เรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ซึ่งมุ่งแสดงนัยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะฉาก สถานที่ ที่ปรากฏผ่านภาษามายังผู้เรียนในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งที่รัฐแฝงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนได้ทราบกระบวนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียน ซึ่งจะสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประสบการณ์การเดินทางของมนุษย์ผ่านวรรณคดีนิราศ

นิราศเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาถ่ายทอดประสบการณ์ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของผู้แต่ง ผ่านเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของเวลา สถานที่ หรือสภาพแวดล้อมรอบกาย ทั้งนี้ นิราศยังเป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดได้ตรงกว่าคำประพันธ์ประเภทอื่นๆ (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2560: 256)

ธรรมชาติในวรรณคดีนิราศกล่าวถึงการเดินทางที่ใช้เวลานาน การเดินทางในอดีตส่วนใหญ่ก็จะเป็นการเดินทางด้วยเรือ ถือเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็วที่สุด กวีจึงใช้เวลาว่างดังกล่าวพรรณาสัตว์ที่ตนพบเห็นระหว่างทาง ประกอบกับอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องเดินทางจากที่อยู่และจากบุคคลที่รัก ผ่านประสบการณ์ที่พบเห็น เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศนรินทร์คำโคลง กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ฯลฯ

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง เป็นการเล่าเรื่องราวการเดินทางไปนมัสการพระพุทธบาทและชมธรรมชาติที่น่าตื่นตาตื่นใจระหว่างทาง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ธารไหลใสสะอาด	มัจฉาชาติดาขนานา
หวั่นวายกินโคลคลา	ตามกันมาให้เห็นตัว
ธารไหลใสสะอาด	รินมา
มัจฉาชาติดำนานา	หวั่นหวัย
จอกสร่ายกินโคลคลา	เซยหมู่
ตามคู่มาคลายคล้าย	ผูกให้เห็นตัว

(กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 2: 83, 86)

การเดินทางของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์มีความมุ่งหมายหลักคือการไปนมัสการรอยพระพุทธบาท โดยสอดแทรกประสบการณ์ที่พบเห็นผ่านการชื่นชมธรรมชาติระหว่างการเดินทาง จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ระบบนิเวศ เน้นย้ำความสุขด้วยการเห็นสายน้ำใส ผูกปลาแสงอาหาร เช่นเดียวกับธรรมชาติของสัตว์บกที่มีชีวิตชีวา เป็นประสบการณ์ประทับใจที่ได้พบเห็นในธรรมชาติจากการเดินทาง เช่น

หัวลิงหมากเรียกไม้	ลางลิง
ลางลิงหูลิงลิง	หลอกขู้
ลิงไต่กระไดลิง	ลิงห่ม
ลิงโลดฉวยผู้ชม	ฉีกคว่ำประสาสิง

(กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 2: 86)

นอกจากการบรรยายถึงประสบการณ์ที่ได้พบสัตว์บกสัตว์น้ำจากการเดินทางของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ในกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดงในสมัยอยุธยาแล้ว วรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ยังแสดงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติจากการเดินทาง เช่น ในนิราศภูเขาทอง สุนทรภู่ ได้บรรยายถึงพืชพันธุ์ผักรากหลายที่ขึ้นอยู่ในน้ำ จากการเดินทางไปนมัสการภูเขาทอง ตอนหนึ่งว่า

จนแจ่มแจ้งแสงตะวันเห็นพันธุ์ผัก ดูนารักบรจจส่งเกสร
 เหล่าบัวเผื่อนแลสล้างริมทางจร ก้ามกุ้งซ่อนเสียดสาหร่ายใต้คงคา
 สายตึงแกมแซมสลับต้นตับเต่า เป็นเหล่าเหล่าแลรายทั้งซ้ายขวา
 กระจับจอกดอกบัวบานผกา ดาษดาตูชาวดั่งดาวพราย

(นิราศภูเขาทอง, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 1: 22)

วรรณคดีนิราศเป็นการบันทึกเหตุการณ์และเส้นทางในการเดินทาง สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนและธรรมชาติตามเส้นทาง บันทึกประสบการณ์การเดินทาง ธรรมชาติที่ปรากฏมีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มประสบการณ์ให้กับชีวิตมนุษย์ ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่น่าพิศวง เพิ่มเติมความรู้ ความสุขในการเดินทาง นอกจากแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ยังเป็นการนำเสนอกลวิธีการประพันธ์ที่แสดงฝีมือของกวีในด้านวรรณศิลป์อีกด้วย ดังตัวอย่าง

จากมามาลือล้า	ลำบาง
บางยี่เรือราพลาง	พี่พร้อง
เรือแพ่งช่วยพานาง	เมี่ยงมาน มานา
บางปรับคำคล้อง	คล่าวน้ำตาลลอ

(นิราศนรินทร์คำโคลง, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 4: 99)

โคลงบทนี้เป็นบทร้อยกรองที่มีสัมผัสและคำเอกโทถูกต้องตามข้อบังคับของโคลงสี่สุภาพ และมีความไพเราะด้านวรรณศิลป์ในการเล่นสัมผัสสระ สัมผัสพยัญชนะภายในวรรค-ระหว่างวรรคเพื่อเพิ่มความไพเราะในบทร้อยกรองยิ่งขึ้น

2. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักการประพาดิตน ผ่านวรรณคดีสุภาษิต

คำสอน

วรรณคดีสุภาษิตคำสอนมุ่งแสดงแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสังคม และเป็นคติเตือนใจสมาชิกระดับต่างๆ ในสังคม (วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1: 5) เช่น โคลงโลกนิติ โคลงสุภาษิต อิศรญาณภาษิต ฯลฯ เนื้อหาส่วนหนึ่งของวรรณคดีจะกล่าวพรรณนาถึงธรรมชาติในบริบทต่างๆ โดยมุ่งเปรียบเทียบธรรมชาติกับค่านิยมมนุษย์ให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังตัวอย่าง

ก้านบัวบอกกลักรู้	ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน	ชาติเชื้อ
โศดณลาดเพราะคำชวน	ควรทราบ
หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรื้อ	บอกร้ายแสดงดิน

(โคลงโลกนิติ, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 1: 44)

โคลงบทนี้กล่าวถึงธรรมชาติโดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อสอนให้รู้จักพิจารณาคน การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม โดยยกตัวอย่าง ก้านบัว บอกความตื้นลึกของน้ำได้ ส่วน กิริยามารยาทของคนบ่งบอกถึงชาติตระกูลและการอบรมเลี้ยงดู เช่นเดียวกับหย่อมหญ้าที่เหี่ยวแห้งย่อมบอกให้รู้ว่าดินซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของหญ้าในบริเวณนั้นไม่ดี

วรรณคดีที่กล่าวถึงธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับสุภาษิตคำสอน การประพุดิตนของมนุษย์ในสังคมยังปรากฏให้เห็นในรูปแบบของโคลงสุภาษิตคติปรกษา หรือนิทานอีสป ดังตัวอย่างนิทานเรื่องกระต่ายกับเต่า สอนให้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท

เชื้อเร็วแรงเร็วทั้ง	เขว่นชาญ
แม่นประมาทมละการ	เชียวแฮ
โศดซำฮุดสำหรับหาญ	กล้า ห่อนหยุด
ดังเต่ากระต่ายทำยังเฮย	แข่งช้าชนะเร็ว

(โคลงสุภาษิต, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 2: 113)

กวีกล่าวถึงความประมาทของกระต่ายผู้ที่เชื่อมั่นในความสามารถและสติปัญญาของตน เปรียบกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในการทำงาน หากดำรงตนด้วยความประมาทก็ยากที่จะสำเร็จ ส่วนผู้ที่โง่เขลาและทำงานเชื่องช้า มีความเพียรพยายาม ทำอย่างไม่หยุดยั้งก็สามารถทำงานสำเร็จได้ กวีอาศัยธรรมชาติกับการสอนเพื่อควบคุมสังคม ด้วยการให้เห็นผลเสียของความประมาทและผลดีของความเพียรพยายาม ทำให้ผู้เรียนได้จินตนาการและเข้าใจความหมายของคำสอนได้อย่างลึกซึ้ง

วรรณคดีเรื่องอิศรญาณภาษิต เป็นวรรณคดีอีกเรื่องหนึ่งที่มุ่งสั่งสอนเตือนใจให้ลูกคิดก่อนที่จะทำอะไร โดยมีการนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเป็นตัวอย่างให้ข้อคิดเตือนใจแก่มนุษย์ เช่น

เอาปลาหม่อเป็นครูดูปลาหมอ บนบกหนออกสู่ลำน้ำเสียกระดูกกระดูก
(อิศรญาณภาษิต, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 3: 104)

จากบทประพันธ์นี้เห็นได้ว่า แม้ปลาหมอจะถูกปล่อยไว้บนบก ก็ยังดิ้นรนเพื่อจะเอาชีวิตรอด มนุษย์จึงไม่ควรพ่ายแพ้แก่อุปสรรคต่างๆ ต้องดิ้นรนขวนขวายต่อสู้ชีวิต การเปรียบธรรมชาติกับการสอนหรือให้ข้อคิดในสังคม จะทำให้ผู้เรียนนั้นเห็นภาพได้อย่างชัดเจนสามารถเกิดจินตนาการคล้อยตามได้

ธรรมชาติในวรรณคดีสุภาษิตคำสอนที่ปรากฏในวรรณคดีวิจักษ์ เป็นคำสอนที่ กวียกบริบทของธรรมชาติมาเปรียบกับการให้ข้อคิดหรือคำสอนในสังคมเพื่อกล่าวเตือนสติ มนุษย์ เช่น ธรรมชาติกับการปฏิบัติตน การแสวงหาความรู้ การต่อสู้เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ธรรมชาติกับความไม่ประมาท เป็นต้น คำสอนเหล่านี้เป็นหลักการประพฤติตนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ผ่านวรรณคดี พระพุทธศาสนา

วรรณคดีพุทธศาสนามุ่งแสดงหลักธรรมในพุทธศาสนา หรืออิงหลักธรรมของ พุทธศาสนา เสนอเรื่องราวของบุคคลต่างๆ ในศาสนาพุทธ ได้แก่ พระพุทธเจ้า พุทธสาวก พระโอรสตัวในชาดก ฯลฯ รวมทั้งเรื่องราวที่ผูกขึ้นใหม่เพื่อสื่อพุทธธรรม เน้นให้เห็นถึงผล ของกรรม ผลของการทำดีและทำชั่ว นำเสนอคำสอนหลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิ พระร่วง มหาเวสสันดรชาดก มงคลสูตรคำฉันท์ ฯลฯ โดยสอดแทรกผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของวรรณคดี สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี กล่าวพรรณนาถึงธรรมชาติกับความรักของพระ นางมัทรีที่มีต่อ कुमारพระชายาและพระกัณหา ระหว่างเสด็จเข้าป่าหาอาหารมีนางบอกเหตุ ถึงการให้ทานพระโอรสพระธิดาทั้งสอง พระนางก็มีความทุกข์ระทมเศร้าพระทัย กวีใช้ ธรรมชาติเปรียบเทียบเพื่อสื่อความหมายในความเศร้าโศกนั้น เช่น

“...เหตุไฉนไม้ที่มีผลเป็นพุ่มพวงก็กลายกลับเป็นดอกดวงเดียวรดาชอนาถ เนตร แฉวโนนก็แฉวเกิดพิกุนแกมกับกาหลง ถัดนั้นก็สายหยุดประยงค์ และยมโดย พระพายพัดก็ร่วงโรยรายดอกลมุนกอง แม้ยังได้เก็บเอา ดอกมาร้อยกรองไปฝากลูกเมื่อวันวาน ก็เพี้ยนผิดพิสดารเป็นพวงผล ผิด วิกลแต่ก่อนมา สุปพา มยุหนดิ เม ทิสา ทั้งแปดทิศก็มีดมิดม้วนทุกหน แห่ง ทั้งขอบฟ้าก็ดาซแดงเป็นสายเลือดไม่เว้นวายหายเหือด เป็นกลาง ร้ายไปรอบข้าง...”

(มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 5: 25)

เนื้อหาในบทร่ายดังกล่าว พรรณนาถึงธรรมชาติกับความทุกข์โศกของพระนาง มัทรี ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดเรื่องร้ายกับพระนาง ธรรมชาติที่เคยปกติก็มีส่วนแจ้งเหตุร้าย ด้วยการแปรเปลี่ยนสภาพไป เช่น ดอกไม้ที่เคยสดใสกลับกลายเป็นเหี่ยวเฉาร่วงโรย ท้องฟ้า เปลี่ยนสีจากสดใสกลายเป็นมืดมัว เป็นต้น ทำให้พระนางทราบได้ว่ากำลังเกิดเหตุร้ายแก่ ตน จะเห็นว่าธรรมชาติและมนุษย์ต่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้การบรรยายถึงการเกิดของมนุษย์ซึ่งเป็นธรรมชาติที่พิสดารละเอียดที่สุด ดังไตรภูมิพระร่วง ตอนมนุสสภูมิ กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของธรรมชาติและ การเกิดของสรรพสิ่งต่างๆ ในจักรวาล เช่น ธรรมชาติการเกิดของมนุษย์

“...เบื้องหลังกุมารนั้นต่อหลังท้องแม่ แลนั่งยองอยู่ในท้องแม่แลกำ 15 มือ ทั้งสองตู่คอดหัวเข้าทั้งสอง เอาหัวไว้เหนือหัวเขาเมื่อนั่งอยู่นั้น ดั่งนั้น เลือดแลน้ำเหลือง ย้อยลงเต็มตนยะหยดทุกเมื่อแล ดุจดังถึงเมื่อ ฝนตก แลนั่งกำ 15 มือเขาเจ้าอยู่ในโพรงไม้โน้นแล...”

(ไตรภูมิพระร่วง ตอนมนุสสภูมิ, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 6: 139)

กวีกล่าวถึงการเกิดของมนุษย์โดยการอธิบายลักษณะของชีวิตอย่างละเอียดและยังเปรียบตัวทารกก่อนคลอดกับธรรมชาติของลิง ดังตัวอย่างที่ยกมาว่า “นั่งยองอยู่ในท้องแม่แลกำมือ...ดุจดังถึงเมื่อฝนตก แลนั่งกำ 15 มือเขาเจ้าอยู่ในโพรงไม้โน้นแล”

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ที่ปรากฏในวรรณคดีวิจักษ์ มีการพรรณนาถึงธรรมชาติในบริบทที่สัมพันธ์กับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สอดแทรกหลักธรรมซึ่งให้ข้อคิดทางพุทธศาสนาเรื่องของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การบำเพ็ญทานบารมี ผลแห่งกรรม เพื่อชีวิตที่มีความสุขในอนาคต

4. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในวิถีชีวิตวัฒนธรรม ผ่านวรรณคดีประเพณี พิธีกรรม

วรรณคดีประเพณีพิธีกรรม เป็นวรรณคดีที่มีวัตถุประสงค์แต่งขึ้นมาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมของคนไทย อันเป็นแบบแผนที่บรรพบุรุษได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาในระยะเวลายาวนาน เป็นสิ่งที่มนุษย์ถือว่าเป็นสื่อกลางของกลุ่มคนที่นำความพึงพอใจมาสู่สังคมของตน เช่น นิทานพื้นบ้าน ทุกข์ของชาวนาในบทกวี กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า กาพย์เห่เรือ เป็นต้น การกล่าวถึงธรรมชาติในวรรณคดีประเภทนี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่อาศัยธรรมชาติในการสร้างถิ่นฐาน ใช้ทำมาหากิน เลี้ยงสัตว์ มีกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน และมีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ในวรรณคดีมีการเล่าผูกเรื่องราวของธรรมชาติในวิถีวัฒนธรรมของมนุษย์ ดังตัวอย่าง

“..นิทานเรื่องพญาคันคาก (คางคก) กล่าวถึงการที่โลกมนุษย์แห้งแล้ง เพราะแถนไม่ยอมให้ฝนตก พญาคันคากได้นำ 15 กองทัพสัตว์ต่างๆ เช่น มด ปลวก เขียด อึ่งอ่าง จักจั่น ฯลฯ เดินทางขึ้นไปบนฟ้า เพื่อไปรบกับพญาแถน พญาคันคากมีชัยชนะเหนือพญาแถน พญาแถนจึงต้องยอม

ให้ฝนแก่มนุษย์ นิทานเรื่องนี้สัมพันธ์กับประเพณีจุดบั้งไฟขอฝนของ
ชาวอีสาน ซึ่งเชื่อว่าการจุดบั้งไฟบูชาพญาแถนจะช่วยให้ฝนตก...”

(นิทานพื้นบ้าน, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 1: 144)

วรรณกรรมข้างต้นสะท้อนให้เห็นสภาพของธรรมชาติกับวัฒนธรรมประเพณี
ของ ชาวอีสานในการจุดบั้งไฟขอฝนจากพญาแถน นอกจากนี้ยังอธิบายเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือที่มาของสถานที่และสิ่งต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น เรื่องเมฆลากับ
รามสูร อธิบายการเกิดฟ้าแลบฟ้าร้อง ฯลฯ นิทานเหล่านี้ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ
เกิดความเข้าใจและผูกพันกับความเป็นท้องถิ่นในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขอ
ฝนเป็นปัจจัยหลักของชาวไร่ชาวนา ข้าวเป็นพืชพันธุ์ธรรมชาติที่มนุษย์นำมาบริโภค ถือเป็น
ผลผลิตจากธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงคนทั้งชาติ ก่อให้เกิดความสำนึกที่ดีต่อข้าวและชาวนาผู้
ปลูกข้าวผ่านบทกวีที่ว่า

ข้าวนั้นะมีรส	ให้ชนชิมทุกชั้นชน
เบื่องหลังสีทุกขัณฑ์	และชมชื่นจนเขียวคาว
จากแรงมาเป็นรวง	ระยะทางนั้นเหยียดยาว
จากกรวงเป็นเม็ดพราว	ล้วนทุกข์ยากลำเค็ญเข็ญ

(ทุกข์ของชาวนาในบทกวี, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 4: 147)

กวีกล่าวถึงชีวิตความทุกข์ยากของชาวนา แม้ผ่านเวลามาเนิ่นนานสภาพบ้าน
เมืองเปลี่ยนไป มนุษย์ยังอาศัยพืชพันธุ์ข้าวจากธรรมชาติมาผลิตเป็นอาหารหลักสำคัญใน
ชีวิต กวีแฝงแนวคิดจากกระบวนการผลิตข้าวไว้ให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงบุญคุณของชาวนา
และพระแม่โพสพต้นกำเนิดข้าวจากธรรมชาตินั่นเอง

กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า เป็นวรรณคดีสากลที่ได้รับการถ่ายทอดผ่าน
ฉันทลักษณ์และขนบทางวรรณศิลป์ของร้อยกรองไทย กล่าวถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ยามค่ำใน
ธรรมชาติท้องทุ่ง ชาวนากลับถิ่นที่พักของตน ความมืดปกคลุมไปทั่วบริเวณ กวีบรรยายถึง
ความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวอยู่เพียงลำพังท่ามกลางธรรมชาติ ชีวิตของสัตว์ป่าที่พบเห็นในยาม
ค่ำคืนออกหากิน ดังตัวอย่าง

นกเอี้ยงนกแสก	จับจ้องร้องแจ็กเพียงแฉกขวัญ
อยู่บนยอดหระซังบังแสงจันทร์	มีแถววัลย์รุ่งรังถึงหลังคา
เหมือนมันฟ้องดวงจันทร์ให้ผินดู	คนมาสู่ช่องพักมันรักษา
ถือเป็นที่รโหฐานมนานมา	ให้เสื่อมผาสุกสันต์ของมันเอย

(กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 2: 126)

การพรรณนาถึงฉากธรรมชาติยามค่ำคืนของนกแสกที่อาศัยอยู่บนหอรบซึ่งมีเถาวัลย์พันรุงรังมาถึงหลังคาและบัดบังแสงจันทร์ เสียงร้องของมันเหมือนจะฟ้องดวงจันทร์ว่าให้หันมาดูคนบุกรุกที่อยู่อาศัยของมัน เป็นนัยหนึ่งแฝงความหมายถึงมนุษย์ที่เข้าไปบุกรุกธรรมชาติทำให้นักไม่มีความสุข

ธรรมชาติในวรรณคดีประเพณีพิธีกรรม กล่าวถึงสภาพสังคมแบบแผนของการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ที่มีการปฏิบัติสืบสานผ่านวิถีชีวิตวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นของมนุษย์ โดยอาศัยธรรมชาติเป็นส่วนประกอบของการดำเนินเรื่อง เพื่อให้เห็นบรรยากาศเสมือนจริงจากวรรณคดีที่ปรากฏ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติทั้งในทางบวกและในทางลบ เช่น ธรรมชาติเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต มนุษย์บุกรุกธรรมชาติเพื่อแสวงหาความสุข เป็นต้น

5. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองผ่านวรรณคดีประวัติศาสตร์

เนื้อหาทางประวัติศาสตร์บันทึกและรายงานเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง มีการสู้รบและยกย่องชมเชยความกล้าหาญของวีรชน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติและเลื่อมใสศรัทธาในตัววีรชน เช่น สามก๊ก แปลงจากพงศาวดารจีน ลิลิตตะเลงพ่าย สดุดีวีรกรรมสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในสงครามยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา สามก๊ก ตอนกวนอูไปรับราชการกับโจโฉ ฯลฯ

ลิลิตตะเลงพ่าย มีบทพรรณนากล่าวถึงธรรมชาติขณะการเดินทางไปทำศึกสงคราม ระหว่างการยกทัพของพระมหาอุปราชาจากกรุงศรีอยุธยา กวีได้กล่าวถึงธรรมชาติที่พระมหาอุปราชาได้พบเห็นเชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึกของพระองค์ โดยการนำชื่อดอกไม้หรือต้นไม้มาสื่อความหมายในความรัก ความอาลัยต่อนางที่จากมาได้อย่างคมคาย เนื้อหาส่วนนี้ช่วยเพิ่มความมีชีวิตชีวาให้แก่เนื้อหาทางประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

สลัดไดโตสลัดน้อย	แหงนนอน ไพโรฤ
เพราะเพื่อมาราญรอน	เศิกไสร้
สละสละสมร	เสมอชื่อ ไม่นา
นิกะก่านามไม้	แม่นมั่นทรวงเรียม

(ลิลิตตะเลงพ่าย, วรรณคดีวิจักขณ์ ม. 5: 52-53)

จากตัวอย่างกวีกล่าวถึงเหตุการณ์การเดินทางของพระมหาอุปราชาที่จากเมืองหงสาวดีมาเพื่อทำศึกสงครามที่อยุธยา ระหว่างนั้นได้อาศัยธรรมชาติสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้กับตัวละครในการจากบ้านเมืองและคนรักมา เมื่อชมธรรมชาติที่พบเห็นระหว่างทางก็ค่อยเบิกบานใจขึ้นมาบ้าง ซึ่งบันทึกทางประวัติศาสตร์ไม่ได้กล่าวไว้ เนื้อหาในวรรณคดี

ที่กล่าวถึงธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นความละเอียดอ่อนในอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลที่ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้

การสู้รบทำศึกสงครามในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ยังปรากฏอยู่ในหนังสือวรรณคดีวิจักษ์ เรื่อง ราชาริราช ตอน สมิงพระรามอาสา กล่าวถึงพระเจ้ากรุงจีนยกทัพมาล้อมกรุงอังวะ มีการเปรียบเทียบธรรมชาติกับฤกษ์ยามทางการเมืองการสงครามครั้งนี้ไว้ว่า

“ครั้นได้ศฤกษ์แล้วพระองค์ก็เสด็จทรงม้าพระที่นั่ง ยกทัพออกมายังกรุงอังวะ พระเจ้ากรุงจีนยกมาครั้งนั้น อุปมาดังฝนตกทำให้ใหญ่ตกลงน้ำนองท่วมป่าไหลเชี่ยวมาเมื่อวันตฤศุนั้นหาสิ่งใดจะต้านทานมิได้”

(ราชาริราช ตอนสมิงพระรามอาสา, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 1: 108)

กวีได้เปรียบเทียบกองทัพพระเจ้ากรุงจีนกับธรรมชาติว่า เมื่อยกทัพไปรบที่กรุงรัตนปุระอังวะนั้น ไพร่พลมีขนาดใหญ่เท่าพายุฝนตกลงที่ใดก็เกิดน้ำท่วมเป็นหนองน้ำราวกับเป็นช่วงฤดูน้ำหลาก กวีแฝงแนวคิดที่ว่าแท้ที่จริงแล้วธรรมชาติคือผู้ควบคุมสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลก แม้ว่ามนุษย์จะมีอำนาจเพียงใดก็มิอาจทำลายธรรมชาติได้ เช่นเดียวกับตอนที่สมิงพระรามชนะการรบก็ได้รับบำเหน็จรางวัล สมิงพระรามได้อุปมาขึ้นว่า

“อนึ่งข้าพเจ้าเล่าก็ต่างประเทศภาษา อุปมาดังนกเค้าถึงมีกำลังอยู่ก็จริง แต่ตกเข้าอยู่ในทามกลางฝูงกาเมื่อกลางวัน ข้าพเจ้าจะบัญชาราชกิจฉันทใด”

(ราชาริราช ตอนสมิงพระรามอาสา, วรรณคดีวิจักษ์ ม. 1: 122)

กวีได้กล่าวเปรียบเทียบความสามารถของตัวละครกับธรรมชาติที่ว่า ความสามารถของนกเค้าเชี่ยวชาญการเฉพาะกลางคืน กลางวันหลบตามต้นไม้เพื่อพักผ่อน เหมือนสมิงพระรามที่มีความสามารถแต่อยู่ต่างที่ต่างภาษา ไม่สามารถเข้าใจหรือรู้เท่าทันเหตุการณ์ในสังคมนั้นได้

ธรรมชาติสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครองของมนุษย์ ในวรรณคดีประวัติศาสตร์ดังกล่าวพรรณนาถึงบริบทของธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ ระหว่างการเดินทางยกทัพไปเพื่อการศึกษา การเลือกเวลาฤกษ์ยามที่สัมพันธ์กับธรรมชาติในการเดินทาง การเดินทางที่ต้องอาศัยธรรมชาติต้นไม้ป่าเขาเพื่อพักแรม สถานที่ ฉาก บรรยากาศในการทำศึก แฝงแนวคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติไว้อย่างแยบยล

6. มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกผ่านวรรณคดีเพื่อความบันเทิง

วรรณคดีเพื่อความบันเทิง เป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อแสดงมหรสพประเภทต่างๆ

เช่น รามเกียรติ์ สำหรับแสดงโขน ละครใน และเป็นบทพากย์หนังใหญ่ อีเหนา สำหรับแสดง ละครใน สังข์ทอง ไชยเชษฐ์ สำหรับแสดงละครนอก พระอภัยมณี สำหรับแสดงหุ่นกระบอก มัทนะพาธา คำฉันท สำหรับแสดงละครพูด เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในการแสดงอารมณ์ความสุขความทุกข์ ผ่านวรรณคดีเพื่อความบันเทิง ซึ่งความรู้สึกละเอียดของมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับ ธรรมชาติแวดล้อมที่มีผลทำให้มนุษย์รื่นเริงบันเทิงใจ สุข ผ่อนคลายความทุกข์ หรือเกิด ความทุกข์ เหนงา เศร้าโศกได้เช่นกัน เช่น ในเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนาง ผีเสื้อสมุทรไปกับนางเงือก ในระหว่างทางก็ได้พลัดเปลี่ยนไปกับธรรมชาติในทะเล ผ่อนคลาย ความหวาดกลัวว่านางผีเสื้อสมุทรจะตามมาได้บ้าง ดังตัวอย่าง

พระโณมยงองค์อภัยมณีนาง เพลินประพาฬพิศดูหมู่มัจฉา
เหล่าฉลามล้วนฉลามตามกันมา ค่อยเคลื่อนคลาคล้ายคล้ายในสายชล
ฉนากอยู่คู่ฉนากไม่จากคู่ ขึ้นฟองฟู่ฟองฟองละอองฝน
ฝูงพิมพาพาฝูงเข้าแฝงวน บ้างผุดพ่นพองน้ำบ้างดำจร

จะเหลียวดูสุริย์แสงเข้าแฝงเมฆ ให้วิเวกวาดองค์พระทรงโณม
ฟังสำเนียงเสียงคลื่นดังครื้นโครม ยิ่งทุกข์โหม่นสในฤทัยทวี

(นิทานคำกลอนพระอภัยมณี ตอนหนีนางผีเสื้อสมุทร, วรรณคดีวิจักขณ์ ม. 3: 62)

จากบทกลอนจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์มนุษย์คือ พระอภัยมณี กับ ธรรมชาติของฝูงปลาที่ช่วยผ่อนคลายความหวาดกลัวในระหว่างการเดินทางหนีนางผีเสื้อ สมุทร และเมื่อเมฆบังแสงอาทิตย์ในเวลาพลบค่ำก็ทำให้เกิดความหวาดกลัวขึ้นมาอีก ธรรมชาติจึงมีส่วนในอารมณ์ความรู้สึกทุกข์สุขของมนุษย์ที่อยู่ในบริบทธรรมชาติ เช่นเดียวกับอีเหนาเมื่อนางจินตหราเพื่อยกทัพไปเมืองกุเรปัน เมื่อเดินทางผ่านธรรมชาติป่าเขาก็คើเกิดความทุกข์คิดถึงนางอันเป็นที่รัก

.....เค้าโง้งจับโง้งอยู่เอย เหมือนพื้โง้งมาเมื่อไกลนาง
คับแคจับแคสันโดษเดียว เหมือนเปล่าเปลี่ยวคับใจในไพรกว้าง
ขมิวทคนกไม้ไปตามทาง คะนึ่งนางพลางรีบโยธี

(บทละครเรื่องอีเหนา ตอนศึกกะหมิงกุหนิง, วรรณคดีวิจักขณ์ ม. 4: 53)

การแสดงอารมณ์ของมนุษย์ในบริบทของธรรมชาติในวรรณคดีดังกล่าว แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์เชื่อมโยงกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ธรรมชาติสามารถทำให้ ชีวิตมนุษย์เกิดอารมณ์ความสุขหรือทุกข์ได้ เมื่อมีความทุกข์ธรรมชาติก็ช่วยผ่อนคลายให้ หายทุกข์ได้ หรือธรรมชาติอาจทำให้เกิดความทุกข์และหวาดกลัวได้อีกเช่นกัน วรรณคดี เพื่อความบันเทิงนี้นอกจากเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เป็นบทมหาสพและหนังสืออ่านเพื่อความสุขเพลิดเพลิน ยังใช้อ่านออกเสียงเพื่อฟังความไพเราะของคำประพันธ์ได้อีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักข์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะฉากและบรรยากาศ ปรากฏผ่านศิลปะการประพันธ์วรรณกรรมและวรรณคดีไทยที่คัดสรรมาในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักข์ สอดคล้องกับวัชรภรณ์ อาจหาญ (2547: 116) อธิบายว่า ธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจของกวี เป็นวัตถุดิบที่กวีนำมาใช้สร้างขนบทางวรรณศิลป์ชั้นสูง บทพรรณนาธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณคดีให้ความเพลิดเพลินใจแก่ผู้อ่าน ธรรมชาติมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือสื่ออารมณ์ความรู้สึกอันเข้มข้นของกวี รวมถึงเป็นเครื่องตกแต่งบทประพันธ์ด้วยถ้อยคำที่ทำให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์ได้อย่างหลากหลาย

นอกจากความงามทางด้านวรรณศิลป์แล้ว ยังแฝงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ผ่านวรรณคดีแต่ละประเภท คือ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประสบการณ์การเดินทางผ่านวรรณคดีนิราศ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักการประพาสผ่านวรรณคดีสุภาพคำสอน มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในหลักธรรมทางพุทธศาสนาผ่านวรรณคดีพระพุทธานุภาพ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในวิถีชีวิตวัฒนธรรมผ่านวรรณคดีประเพณีพิธีกรรม มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ผ่านวรรณคดีประวัติศาสตร์ มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติในการแสดงอารมณ์ความสุขความทุกข์ผ่านวรรณคดีเพื่อความบันเทิง

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักข์ดังกล่าว ปรากฏความสัมพันธ์ทั้งในด้านความเป็นมิตรกับธรรมชาติและการล่วงเกินบุกรุกธรรมชาติ สอดคล้องกับคำอธิบายของธัญญา สังขพันธานนท์ (2559) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ในฐานะเป็นปัจเจกบุคคลมีสองลักษณะ คือ สำนึกในความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติเกิดจากจินตภาพด้านดีต่อธรรมชาติ กับสำนึกในความเป็นอื่นของธรรมชาติ เกิดจากจินตภาพในด้านร้ายต่อธรรมชาติ

เรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักข์ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในวรรณคดีไทย เป็นการปลูกฝังเยาวชนให้เห็นคุณค่า พัฒนาความคิดให้เกิดการอนุรักษ์

ธรรมชาติ สืบสานความสัมพันธ์ที่ดำรงมาผ่านการศึกษาวรรณคดีวิจิตร เพื่อช่วยจรโลงชีวิต มนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาในบทความนี้ ผู้สอนรายวิชาภาษาไทยสามารถ นำความรู้ไปขยายหรือต่อยอดการสอนหรือการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ได้ผลว่ามีความ สอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะเป็แนวทางหนึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วรรณคดีวิจิตรให้น่าสนใจยิ่งขึ้น รวมทั้งอาจเป็นภาพสะท้อนไปยังผู้ที่มีบทบาทในการคัด สรรตวับทวรรณกรรมและวรรณคดีไทยมาบรรจุไว้ในหนังสือเรียน เพื่อใช้ในการปรับปรุง หรือเพิ่มเติมเนื้อหาของตัวบทให้มีประเด็นในการศึกษาได้มากขึ้น สำหรับประเด็นการวิจัย ครั้งต่อไปควรมีการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหนังสือเรียนรายวิชาอื่นๆ เพื่อสร้าง องค์ความรู้ในการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนไทยได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช**

2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

----- (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษา**

ปีที่ 6. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรวัว.

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2560). **นิราศสุพรรณ: ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของ**

สุนทรภู่ ในการแต่งโคลงสี่สุภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส. (ฉบับ เป็นบรรณาการเพื่อเผยแพร่เกียรติคุณสุนทรภู่).

ทะนงค์ จันทะมาตย์ และธัญญา สังขพันธานนท์. (2562). “ภาพแทนของธรรมชาติกับสิ่ง
แวดล้อม และพลวัตของสำนักเชิงนิเวศในนวนิยายไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-
2556”. วารสารสันติศึกษาปริทัศน์, 7(1), 123.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). **วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

----- . (2559). **วรรณคดีสี่เขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดี
ไทย**. กรุงเทพฯ: นาค.

----- . (2559). **แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย**. ปทุมธานี: นาค.

рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2549). **สุนทรียภาพแห่งชีวิต**. กรุงเทพฯ: ณ เพชร.

วิชรารณ อางหาญ. (2547). “บทพรรณนาธรรมชาติในวรรณคดีไทย: ความจริง ความ
สมจริง และความงามทางวรรณศิลป์”. วารสารมนุษยศาสตร์, ฉบับที่ 12,
105-117.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช.

สุจิตรา จงสถิตวัฒนา. (2541). **หวังสร้างศิลป์นฤมิต เพรศแพรว: การสืบทอดขนบกับ
การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2541). **การศึกษาพรมแดนความรู้ทางประวัติศาสตร์
ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม**. เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

.....

กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน ในเพลงมุกตลกอีสาน “จอนฟอน”

อ้อมทิพย์ มาลีสัย¹, ประณิตา จันทระประพันธ์²

¹สาขาวิชาพื้นฐานอาชีวศึกษา คณะเกษตรและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนครพนม

²65/212 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

E-mail: aomthip_k@npu.ac.th¹, Chantharapraphan@gmail.com²

Received: February 21, 2020

Revised: April 03, 2020

Accepted: April 09, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันในเพลงมุกตลกอีสาน “จอนฟอน” ซึ่งโพสต์ในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 939 โพสต์ เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน โดยใช้กรอบแนวคิดด้านทฤษฎีความไม่เข้ากันในมุมมองทางภาษาศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสร้างความขบขัน ประกอบด้วย ด้านกลวิธีทางภาษาระดับคำ ได้แก่ การเล่นคำพ้องเสียง การลากเข้าความ การใช้คำภาษาอีสาน การเล่นกับหน่วยเสียงภาษาอีสาน การแปลผิดและการเล่นคำพวน และด้านกลวิธีทางภาษาระดับประโยค ได้แก่ การใช้มูลบท การใช้แนวเทียบผิด การอ้างถึง การใช้ความกำกวม การละเมิดหลักในการสนทนา การให้เหตุผลผิดแบบและการดัดแปลงถ้อยคำ ซึ่งกลวิธีที่พบมากที่สุดสามลำดับแรกได้แก่ การเล่นคำพ้องเสียง จำนวน 308 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 32.80 การใช้มูลบท จำนวน 202 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 21.51 และการใช้แนวเทียบผิด จำนวน 97 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 10.33 ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความขบขันจากกลวิธีทางภาษาข้างต้นคือความรู้ความเข้าใจในภาษาอีสาน วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวอีสาน ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านมองเห็นความไม่เข้ากันของเนื้อเรื่องมุกตลกได้ ทั้งนี้เป็นการทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาวอีสานได้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อารมณ์ขัน มุกตลก มุกตลกอีสาน ความไม่เข้ากัน กลวิธีทางภาษา

The Verbal Strategies of Humor in Isan Jokes Web Page “Jorn Forn”

Aomthip Maleelai¹, Pranita Chantharapraphan²

¹Basic Vocational Education Program Faculty of Agriculture and Technology

Nakhonphanom University, ²65/212 Talat Muang Maha Sarakham

E-mail: aomthip_k@npu.ac.th¹, Chantharapraphan@gmail.com²

Received: February 21, 2020

Revised: April 03, 2020

Accepted: April 09, 2020

Abstract

This article aimed to study the language strategies that carry senses of humor in Isan Jokes page “Jorn Forn” which posted during January-February 2563 B.E. 939 posts in total, using the framework of incongruity theory in linguistics Perspective to analyse the Text. The results found that the language strategies at word level that carry senses of humor included with homophony, popular etymology, Isan language vocab use, Isan dialect phoneme playing, wrong translation and spoonerisms, and for the strategies of language at discourse level such as presupposition, false analogy, referencing, ambiguous, on observance of the maxims, faulty reasoning, and modifying. The three strategies that mostly found are homophony strategy was found in 308 posts (32.80%), presupposition strategy was found in 202 posts (21.51%) and false analogy was found in 97 posts (10.33%). The main factors that cause the humour are knowledge and understanding in Isan dialect, ways of life, values, belief and culture of Isan people that led readers to sight the incompatibility of the joke stories. These factors make readers be able to learn and understand Isan culture even more.

Keywords: senses of humor, jokes, Isan Jokes, Incongruity Theory, language strategies

บทนำ

มุกตลก หมายถึง วิธีทำให้ขบขัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ซึ่งความขบขันหรืออารมณ์ขันนั้นเป็นความรู้สึกทางอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นบุคคล เหตุการณ์ หรือวรรณกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานปกติที่สังคมยอมรับ โดยบุคคลนั้นจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปของการยิ้มแยมหรือหัวเราะ นอกจากนี้อารมณ์ขันยังสามารถแสดงออกได้ในรูปของภาษา (verbal form) เช่น ปริศนาคำทาย (riddle joke) นิทานมุกตลก (trickster) เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า อารมณ์ขันทางภาษา (verbal humor)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมการสร้างอารมณ์ขันของไทยได้ปรากฏในขอบเขตของการศึกษาที่หลากหลาย เช่น นิทาน การ์ตูนตลก วรรณคดี นิยายสาร ละคร โทรวาทน์ ภาพยนตร์ และวิถีทัศน์ เป็นต้น ซึ่งมีทั้งการวิเคราะห์กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันจากเนื้อเรื่องและแนวคิดด้านภาษาในการสร้างความขบขัน เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสานจากวีซีดีตลกอีสานของคณะเสียงอีสานและคณะเพชรพิณทอง ของดุขุฎี กองสมบัติ (2546) การศึกษาภาษาและกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันจากเรื่องขบขันในนิยายสารแพรวและนิยายสารชีวจิต ของสุภารัตน์ บัวศรี (2547) กลวิธีสื่ออารมณ์ขันในละครตลก สถานการณ์ของไทยจากมุมมอง วิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์ ของจันทิมา หวังสมโชค (2549) อารมณ์ขันในข้อความท้าทาย: เสน่ห์ทางภาษาที่ไม่ควรมองข้าม ของหนึ่งฤทัย ชวนะลิขิตร (2554) แต่งงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่ปรากฏการศึกษาวิเคราะห์มุกตลกที่เผยแพร่ผ่านทางเพจเฟซบุ๊กซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน

เพจมุกตลกอีสานเป็นเพจทางเฟซบุ๊กอีกประเภทหนึ่งที่มุ่งสร้างความบันเทิง โดยมี อัตลักษณ์เฉพาะด้านการนำภาษาอีสานและวิถีชีวิตของคนอีสานมาสร้างมุกหรือล้อเลียนเพื่อให้เกิดความขบขัน ซึ่งได้รับความนิยมและถูกสร้างขึ้นมาหลายกลุ่ม เช่น ลูกผู้ใหญ่บ้าน คำคมอีสาน มักร้อง อีสานคันแซ่ จอนฟอน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ก่องจ่อง เด็กน้อยคุ้มวัด เป็นต้น ซึ่ง “จอนฟอน” เป็นหนึ่งในเพจมุกตลกอีสานที่โดดเด่นด้านการตั้งชื่อเพจด้วยคำศัพท์ภาษาอีสาน โดย “จอนฟอน” หมายถึง ฟังพอน ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่งคล้ายกระรอกแต่ตัวโตกว่า (ปริษา พิณทอง, 2563) เพจจอนฟอนเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2561 โดยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ปัจจุบันมีผู้ติดตามเป็นจำนวน 185,285 คน (ข้อมูลเมื่อ 12 มกราคม 2563) และมีกลุ่มแลกเปลี่ยนมุกตลกระหว่างจอนฟอนกับลูกเพจโดยเฉพาะคือ “จอนฟอนบุน้ำหมอก” จำนวน 7,533 คน โดยบางมุกได้ถูกนำมาเผยแพร่ในเพจจอนฟอนอีกครั้ง ซึ่งทำให้เห็นมุมมอง

ความขบขันที่เป็นความเข้าใจและรสนิยมร่วมกันระหว่างชุมชนเพลงจอนฟอน ตลอดจนความโดดเด่นทางอารมณ์ขันที่ปรากฏในเพลงจอนฟอนคือการมองเห็นภาพทางสังคมอีสาน ซึ่งคนนอกสังคมอีสานอาจจะไม่เข้าใจต่อกระบวนการสร้างความขบขันนั้น การศึกษาทฤษฎีการสร้าง ความขบขันในเพลงจอนฟอนจึงเป็นทั้งการศึกษาและทำความเข้าใจกลวิธีทางภาษา และทำให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมอีสานอีกด้วย

ในบทความนี้จึงมุ่งศึกษาว่ามีกลวิธีทางภาษาใดบ้างที่ก่อให้เกิดความขบขัน โดยเก็บข้อมูลที่เป็นโพสต์จากหน้าเพจจอนฟอน ซึ่งประกอบด้วยโพสต์จากจอนฟอนและ โพสต์ที่แชร์จากลูกเพจในกลุ่มหรือเพจอื่น ในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 1,075 โพสต์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะโพสต์ที่แสดงถึงความขบขันทางภาษา จำนวน 938 โพสต์ โดยใช้ทฤษฎีความไม่เข้ากันของรอส (Ross, Alison, 1998) และกรอบการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่ก่อให้เกิดความขบขันในเพลงมุกตลกอีสานจอนฟอน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษากลวิธีทางภาษาที่ก่อให้เกิดความขบขันในเพลงมุกตลกอีสานจอนฟอน ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดหลักคือทฤษฎีอารมณ์ขัน (Humor theory) และทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity theory) กล่าวคือ อารมณ์ขันเกิดขึ้นจากการมองเห็นความคิดหรือเหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันเองหรือที่เบี่ยงเบนไปจากรูปแบบที่เป็นปกติวิสัย ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ ทฤษฎีความไม่เข้ากันของ รอส (Ross, Alison, 1998) ซึ่งกล่าวถึงสาเหตุของความขำขันของทฤษฎีความไม่เข้ากันว่าเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เข้ากันหรือความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาในการใช้คำพูด เหตุการณ์ ความรู้สึก และความกำกวมของภาษาหรือที่เรียกว่าการเล่นคำ (Pun) ทำให้ผู้สนทนาสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย นอกจากนี้สิ่งที่ เป็นพื้นฐานที่รอสใช้เป็นเกณฑ์ในการก่อให้เกิดอารมณ์ขัน ประกอบด้วย ความไม่เข้ากันที่เกิดขึ้นในระหว่างสิ่งที่คาดการณ์ไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้น ความไม่เข้ากันของความกำกวมของภาษา และการสร้างความประหลาดใจ ทั้งนี้ความกำกวมของภาษาเกิดได้ด้วย องค์ประกอบด้านระบบหน่วยเสียง (Phonology) ด้านลิขวิทยา (Graphology) ด้านระบบหน่วยคำ (Morphology) ด้านคำศัพท์ (Lexis) และด้านวากยสัมพันธ์ (Syntax) จากกรอบทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันตามแนวทางการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับคำ และระดับปริเฉท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลจากเพจจอห์นโพสท์ในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 1,075 โพสต์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะโพสต์ที่แสดงถึงความขบขันทางภาษาจำนวน 938 โพสต์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านอารมณ์ขัน และกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันเพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการวิจัย ดังความสรุปต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและศึกษาหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านอารมณ์ขัน และกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 2.1 กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน

- 2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเพจมุกตลกอีสานจอห์นโพสท์ในช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม 2562 จำนวนทั้งสิ้น 1,075 โพสต์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะโพสต์ที่แสดงถึงความขบขันทางภาษาจำนวน 938 โพสต์

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีด้านอารมณ์ขัน ด้านความไม่เข้ากันทางภาษาศาสตร์ของรอส (Ross, Alison, 1998) และกรอบแนวคิดด้านกลวิธีทางภาษาของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548)

4. นำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันในเพจจอห์นโพสท์

กลวิธีทางภาษา คือ วิธีการใช้ภาษาในระดับต่างๆ เพื่อสร้างความขบขัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่ง ประเด็นด้านกลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขันออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ กลวิธีทางภาษาระดับคำและระดับปริจเฉท ดังนี้

1.1 กลวิธีทางภาษาระดับคำ

กลวิธีการสร้างความขบขันระดับคำ ในที่นี้หมายถึงรวมถึงกลวิธีทางภาษาที่เกิดจากการเล่นคำทั้งในระดับเสียงและคำศัพท์ เพื่อมุ่งให้เกิดการเข้าใจผิดหรือตีความใหม่อีกครั้ง ซึ่งจะได้ความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายแรก โดยพบกลวิธีทางภาษาในระดับคำเรียงตามความถี่ของการปรากฏ ดังนี้

1.1.1. การเล่นคำพ้องเสียง

คำพ้องเสียง คือ คำที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกันทางด้านเสียง แต่มีความหมายแตกต่างกัน กลวิธีการเล่นคำพ้องเพื่อให้เกิดความขบขันนี้มักมาจากการ โปสต์โดยใช้คำภาษาอีสานที่มีเสียงคล้ายภาษาไทยมาตรฐานแต่สื่อความหมายแตกต่างกัน พบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 308 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 32.80 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อย่าทำอะไร**เสียงๆ** รummy มันหาไม่เจอ”

(28 มีนาคม 2562)

ในข้อความวรรคแรก “อย่าทำอะไรเสียงๆ รummy” คำว่า “เสียง” ในความหมายแรกเป็นคำกริยา หมายถึง ลองเผชิญ, ลองทำสิ่งที่ท้าทาย, หรือมีโอกาสได้รับอันตรายมาก, ซึ่งทำให้ผู้อ่านตีความถึงการสื่อถึงการตกเตือนด้วยความห่วงใย แต่เมื่ออ่านโปสต์ในวรรคที่สอง “มันหาไม่เจอ” จึงต้องกลับมาตีความหมายของคำว่า “เสียง” ในโปสต์ใหม่อีกครั้ง ซึ่งจะเห็นว่าเป็นคำที่พ้องเสียงกับคำในภาษาอีสาน หมายถึง ซ่อน, หลบซ่อน (ปรีชา พิณทอง: 2563) โดยสื่อความหมายถึงการตำหนิ ห้ามไม่ให้ทำสิ่งนั้นด้วยความรู้สึกขุ่นเคืองไม่พอใจ

“แฟนเพจ: อ้ายจอน ข่อยยกหัก ขอโปสต์**เศร้าๆ** ให้ข่อยแน
จอนพอน: ดีห่า หกโมง **เศร้า**พอบ”

(20 มีนาคม 2562)

โปสต์ข้างต้นมีลักษณะเป็นการเล่นคำพ้องเสียงผ่านบทสนทนาโดยคำว่า “เศร้า” ในความหมายของแฟนเพจเป็นคำกริยา หมายถึง สลด, หดหู่, รันทด, ทุกข์ใจ, ไม่เบิกบาน, หมอง, เหี่ยวแห้ง ซึ่งต้องการให้จอนพอนโปสต์ข้อความที่สื่อถึงความรู้สึกดังกล่าว แต่จอนพอนกลับใช้กลวิธีทางเสียงที่พ้องกับคำในภาษาอีสานคือ “เส้า” หรือ “เช้า” ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์และคำนาม หมายถึง เวลาอรุณรุ่งถึงเที่ยงวันเรียก เวลาเช้า (ปรีชา พิณทอง, 2563) โดยการตอบว่า “ดีห่า หกโมง **เศร้า**พอบ” ซึ่งเป็นคำตอบแบบไม่เข้ากันที่ผิดไปจาก ความคาดหวัง

“อยู่ห้องคนเดียวควรรีบ อาบน้ำเสร็จ กำลังจะใส่เสื้อผ้า อยู่
ดีๆ ก็ได้ยินเสียงหัวเราะดังมาจากไหนไม่รู้ **ขุนคิงลูกวาบ**เลยควรรีบ
พอดั่งสติได้สีกักเลยหันมองซ้ายมองขวา แล้วก็ต้องตะลึงกับสิ่ง
ที่ผมเจอ ผมเจอ **#กางเกงหัวยุ่ม** แบร”

(17 สิงหาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นเพลงได้ใช้กลวิธีการเปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ที่ชวนให้นึกถึงเรื่องราวลึกลับ น่าหวาดกลัวด้วยการได้ยินเสียงหัวเราะโดยไม่ทราบแหล่งที่มาของต้นเสียงซึ่งชวนให้รู้สึก “*ขนคิ่งลุกวาบ*” (ขนลุกชู) แต่ตัวบทดังกล่าวกลับหักมุมในตอนท้ายด้วยการเล่นคำว่า “*กางเกงห่วย่ม*” ซึ่งหมายถึง กางเกงที่มีเอวแบบยางยืด แต่เล่นกับคำพ้องเสียง “*ห่วย่ม*” ซึ่งในภาษาอีสานหมายถึงหัวเราะกรั๊กกรั๊ก โดยการสรุปว่าเสียงหัวเราะดังกล่าวเป็นเสียงของกางเกง

1.1.2 การลากเข้าความ

กลวิธีการลากเข้าความเป็นการลากเสียงเข้าความของคำหนึ่งลากเข้าสู่คำที่มีความหมายแตกต่างกัน เพื่อสื่อความหมายอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หรือการโยงเข้าสู่เรื่องหรือข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 41 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 4.37 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฮีโร่ที่ไม่เคยมาตอนค่ำๆ คือ กัปตัน*มาเว็น*”

(8 กุมภาพันธ์ 2562)

“*กัปตันมาเว็น*” ข้างต้นใช้กลวิธีการลากเข้าความเพื่อล้อกับชื่อตัวละครกัปตัน “มาร์เวล” ฮีโร่จากภาพยนตร์เรื่องกัปตันมาร์เวล (Captain Marvel) ซึ่งคำว่า “*เว็น*” ในภาษาอีสานหมายถึงช่วงเวลากลางวัน เมื่อนำมาประสม “*มา+เว็น*” จึงหมายถึงมาตั้งแต่เวลากลางวัน

Cool = เย็น

Bar = บาร์

Cool Bar = หลงพ้อ

(3 พฤษภาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นใช้วิธีการลงให้ผู้อ่านตีความการสื่อสารด้วยการแปลคำศัพท์ในภาษาอังกฤษสองคำแรกคือ “Cool” และ “Bar” เป็นภาษาไทยอย่างถูกต้อง แต่ในคำสุดท้ายกลับใช้วิธีการแปลโดยการประสมคำศัพท์สองคำแรก โดยการเล่นกับเสียงของคำศัพท์ภาษาอังกฤษ “Cool Bar” ที่พ้องกับคำในภาษาอีสานคือ “*คูบ่า*” ซึ่งเป็นการจงใจลากเสียงเข้ามาให้พ้องกันเพื่อให้เกิดการแปลความหมายของคำศัพท์ใหม่ตามการออกเสียงนั้น

1.1.3 การใช้คำภาษาอีสาน

คำภาษาอีสานมักถูกนำมาใช้เพื่อล้อเลียนหรือลงให้เกิดความเข้าใจผิดเพื่อสร้างความขบขัน ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 35 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 3.73 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“วันนี้จะมาสอนภาษาอีสานแบบเจ๊ๆ: เอื้อะ!!!”

(17 กุมภาพันธ์ 2562)

“เอื้อะ!!!” เป็นคำอุทานในภาษาอีสานที่สื่อถึงความรู้สึกเจ็บ คำอุทานเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่เมื่อรู้สึกต่อสิ่งใดอย่างไร มักจะอุทานออกมาด้วยภาษาแม่หรือภาษาถิ่นกำเนิดของตน ซึ่งคำอุทานมักถูกนำมาล้อเลียนคนอีสานที่พูดภาษาไทยมาตรฐานแต่เปลืออุทานเป็นภาษาอีสาน

“รู้หรือไม่ พระที่มีความสงสัยประหลาดใจ คือ “พระนะ””

(16 มีนาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการลงให้ผู้อ่านนึกถึง “พระ” ซึ่งหมายถึง “พระภิกษุ” ซึ่งเป็นการลงให้ผู้อ่านนึกถึงสาเหตุ พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่ทำให้พระภิกษุเกิดความสงสัยประหลาดใจ ซึ่งเมื่อเฉลยว่าคือ “พระนะ” จึงทำให้ผู้อ่านที่เป็นชาวอีสานหรือผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาอีสานเท่านั้นจึงจะเข้าใจและรู้สึกขบขันไปกับคำตอบที่เหนือความคาดหมาย จากความไม่เข้ากันทางความหมายที่ถูกลงให้เข้าใจผิดในตอนต้น กล่าวคือคำว่า “พระนะ” หรือออกเสียงว่า “พะนะ” เป็นคำศัพท์ภาษาอีสานซึ่งเป็นคำอุทานที่แสดงถึงความสงสัยประหลาดใจซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ

1.1.4 การเล่นกับหน่วยเสียงภาษาอีสาน

กลวิธีนี้แตกต่างจากการเล่นคำพ้องเสียง คือ เป็นการล้อเลียนการออกเสียงของชาวอีสานโดยตรง กล่าวคือ ภาษาอีสานมีหน่วยเสียงที่เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งบางหน่วยเสียงไม่มีในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น หน่วยเสียง /ญ/ นาสิก และบางหน่วยเสียงในภาษาไทยมาตรฐานไม่มีในภาษาอีสาน เช่น หน่วยเสียง /ร/ ภาษาอีสานใช้หน่วยเสียง /ล/ หรือ /ฮ/ หน่วยเสียง /ข/ ภาษาอีสานใช้หน่วยเสียง /ซ/ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการออกเสียงตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน กลวิธีการเล่นกับหน่วยเสียงภาษาอีสานจึงเป็นการล้อเลียนการออกเสียงที่ไม่ขัดตามแบบการออกเสียงภาษาไทยมาตรฐาน แต่การเล่นคำพ้องเสียงเป็นการเล่นกับเสียงที่พ้องกันในภาษาอีสานกับภาษาไทยมาตรฐานเพื่อลงให้ผู้อ่านนึกถึงความหมายของคำศัพท์ผิด ทั้งนี้กลวิธีการเล่นกับหน่วยเสียงภาษาอีสานพบว่าการนำมาใช้ในการเล่นมุกตลก ทั้งสิ้นจำนวน 19 โพสต์ คิดเป็น ร้อยละ 2.02 ดังนี้

“รู้หรือไม่ว่า น้ำเต้าฮู้ มีถิ่นกำเนิดมาจากภาคอีสาน

เพราะถ้าเกิดขึ้นที่ภาคกลางจะกลายเป็น น้ำเต้ารู้”

(30 มกราคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเล่นกับหน่วยเสียงเฉพาะในภาษาอีสานโดยการเชื่อมโยงกับคำว่า “น้ำเต้าฮู้” (น้ำเต้าหู้) ซึ่งเป็นชื่อของเครื่องดื่มที่ทำมาจากถั่วเหลืองหรือเรียกว่า นมถั่วเหลือง มาล้อเลียนว่ามีถิ่นกำเนิดมาจากภาคอีสานซึ่งมีหน่วยเสียง /ฮ/ แทนการออกเสียงในหน่วยเสียง /ร/ ในภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นภาคกลาง

“แฟนบอกว่าอยาก**สร้าง**บ้าน ผมเลยบอกว่า “มันกินบ่ได้ตำรวจ
ลิจับ” เธอทำหน้างั้นๆ แล้วกึ่งอนเฉยเลย”

(12 กุมภาพันธ์ 2562)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการล้อเลียนหน่วยเสียง /ช/ ซึ่งไม่มีในภาษาอีสานด้วยการออกเสียงเป็นหน่วยเสียง /ส/ โดยการสะกดคำว่า “ช่าง” ตามการออกเสียงในภาษาอีสานคือ “ช่าง” หรือ “ส้าง” เป็น “สร้าง” เพื่อลงให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่าหมายถึงการสร้างบ้าน แต่เมื่อวิเคราะห์ตามตัวบททั้งหมดที่กล่าวว่า “มันกินบ่ได้ตำรวจลิจับ” ทำให้ต้องกลับไปตีความ “อยากสร้างบ้าน” ใหม่ว่าตัวละครตีความถ้อยคำดังกล่าวว่าหมายถึง แฟนอยากกินช่างบ้านนั้นไม่สามารถกินได้เพราะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย

1.1.5 การแปลผิด

การแปล คือ การถ่ายความจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง กลวิธี
การแปลผิดคือการสร้างความไม่เข้ากันระหว่างคำศัพท์และความหมายที่มีการแปลผิดไป
จากหลักการถ่ายความทางภาษาโดยตั้งใจให้เกิดความขบขันจากคำตอบที่เหนือความคาด
หมาย ทั้งนี้ เพจจอนพอนพบว่ามีการใช้กลวิธีการแปลในรูปแบบของความตั้งใจแปลความ
หมายผิด ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 17 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 1.81 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เป็นยังหมอลำ ลี**ลำ** คือถามหาน้ำผึ้ง (**อ้าววว. ฮันนี่.**)
5555555”

(6 กุมภาพันธ์ 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการล้อเลียนขนบของการแสดงหมอลำซึ่งของ
ชาวอีสาน ที่ขึ้นต้นบทร้องด้วย “อ้าววว. ฮันนี่.” หมายถึง บัดนี้ จากนั้นจึงตามด้วยเนื้อ
เพลงหรือเนื้อหากลอนลำซึ่ง แต่ในที่นี้ได้ใช้วิธีการแปลคำศัพท์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันทางเนื้อหา
แต่เป็นคำที่พ้องเสียงกับคำในภาษาอังกฤษคือ “ฮันนี่” (Honey) หมายถึง น้ำผึ้ง

“Punch = ชกมวย

Small = เล็ก

Punch small = ชกเล็ก”

(27 มีนาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นใช้วิธีการลงด้วยการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษในความหมายที่ถูกต้อง แต่ใช้การแปลด้วยการถอดเสียงจากหน่วยเสียงภาษาไทยมาตรฐานเป็นหน่วยเสียงภาษาอีสาน คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ซ/ ใน “ซกมวย” เป็นหน่วยเสียง /ซ/ คือ “ซกมวย” และแปลคำว่า “Small” ในความหมายที่ถูกต้องคือ “เล็ก” จากนั้นในคำสุดท้ายจึงนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาประสมกันแล้วแปลความหมายใหม่ที่ไม่ถูกต้องตามหลักการแปลจาก Punch small หมายถึง ซกเบาๆ, ซกค่อยๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่อธิบายเกี่ยวกับท่าทางหรือน้ำหนักของการซกมวย โดยแปลผิดเป็น “ซกเล็ก” หมายถึง อาหารอีสานประเภทหนึ่งมีลักษณะเป็นลาบเนื้อวัวดิบ ใส่เลือด มีรสขมของน้ำดีและขี้เพ็ลล์ ซึ่งเป็นการแปลที่ไม่เข้ากันหรือไม่เกี่ยวข้องกับความหมายเดิม

1.6 การเล่นคำผวน

การผวนคำเป็นการเล่นสลับหน่วยเสียงระหว่างคำหรือพยางค์เพื่อให้ได้คำที่มีความหมายใหม่ จากเพลงจอนพอนปรากฏกลวิธีการเล่นคำผวนเพียง 1 โปสต์ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ดังนี้

“ซีหอม = ชื่อของผัก

ซีแต่หอม = นิสัยของคุณ

#จำเค้ามาอย่าด่าแม่เต้ออ!!!”

(29 พฤษภาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นเริ่มต้นด้วยการเปิดเรื่องโดยการอธิบายความหมายของคำศัพท์ จากนั้นได้เพิ่มคำว่า “แต่” ระหว่างชื่อผักจาก “ซีหอม” เป็น “ซีแต่หอม” ซึ่งความขบขันจะเกิดขึ้นหลังจากการผวนกลับคำดังกล่าวคือ “หอมแต่หี” ซึ่งหมายถึงคอยจ้องมองแต่อวัยวะเพศของผู้หญิง โดยใช้การอธิบายความหมายเพิ่มเติมคือ “*นิสัยของคุณ*” เพื่อเป็นการชี้นำผู้อ่านให้ผวนคำซึ่งจะทำให้เข้าใจมุกตลกได้ชัดเจนขึ้น

2. กลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉท

กลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉทเป็นลักษณะของการสร้างความขบขันจากโปสต์เรื่องเล่าซึ่งมาจากวิธีการเสนอข้อมูล การลำดับข้อมูล การอาศัยกระบวนการอนุมานวิธีการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องหรืออ้างอิงชนบหรือความคิดความเชื่อในสังคม เช่น การกระทำที่ผิดบรรทัดฐานหรือการกระทำที่แปลกแหวกแนวชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน จึงอยู่เหนือความคาดหมายของผู้อ่านหรือตัวละครในเรื่อง และทำให้เกิดความประหลาดใจและสร้างความขบขัน (กาญจนา เจริญเกียรติบรร, 2548) ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉทที่ปรากฏในเพลงมุกตลกอีสานจอนพอน สามารถแบ่งจำแนกได้ 8 กลวิธี ดังนี้

2.1 การใช้มูลบท

มูลบท (Presupposition) คือ ความรู้เบื้องต้นที่ผู้ร่วมสนทนามีร่วมกัน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการทำความเข้าใจในการสื่อสารโดยที่ผู้พูดไม่จำเป็นต้องพูดทุกอย่างออกมา บางครั้งเรียกว่า ความเชื่อเบื้องต้นของผู้พูดและผู้ฟัง มูลบทอาจไม่ได้แฝงอยู่ในรูปภาษาโดยตรง แต่ต้องอาศัยบริบทในการตีความ (กฤษดาภรณ์ หงส์ดารมภ์ และธีรณัฐ โชคสุวณิช, 2551: 43-44) การสร้างความซับซ้อนโดยการใช้มูลบทเป็นเครื่องมือหนึ่งจึงเกิดจากการนำความคิดความเชื่อที่มีร่วมกันของผู้เขียนกับผู้อ่านมาล้อเลียน ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 202 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 21.51 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“จอนพอน: ภูมฺระเบียบคือกภูมฺระเบียบ ถ้าไม่ยอกทำตามให้ไปจ้างคณะอื่น

ลูกเพจ: ระเบียบก็คือระเบียบ...จะเป็นประมณไปไม่ได้”

(19 มีนาคม 2562)

วงดนตรีหมอลำเป็นความบันเทิงหลักที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวอีสานซึ่งมักจะมีการเปิดเพลงหมอลำควบคู่ไปกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ทั้งในครัวเรือน ไร่ นา หรือตามโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ตามงานมหรสพคั้งต่างๆ จะต้องมียังวงดนตรีหมอลำมาเพื่อสร้างความบันเทิงแก่ชาวอีสาน โดยเฉพาะวงดนตรีหมอลำที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมากในกลุ่มชนชาวอีสาน ได้แก่ ระเบียบวาทะศิลป์ ประมณบันเทิงศิลป์ และเสียงอีสาน จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า “ภูมฺระเบียบคือกภูมฺระเบียบ” ในมุทลกลข้างต้นเป็นการลงให้ผู้อ่านนึกถึงความหมายนัยตรงคือ ข้อบังคับหรือระเบียบวินัยที่ต้องปฏิบัติ แต่ได้ทิ้งท้ายข้อความว่า “ถ้าไม่ยอกทำตามให้ไปจ้างคณะอื่น” ซึ่งเป็นการชวนให้นึกถึงนัยทางความหมายที่นอกเหนือจากความหมายนัยตรง แต่เมื่ออ่านข้อความแสดงความคิดเห็นโต้ตอบของลูกเพจได้โพสต์ว่า “ระเบียบก็คือระเบียบ ...จะเป็นประมณไปไม่ได้” จึงทำให้ผู้ที่มีมูลบทด้านวงดนตรีหมอลำโดยเฉพาะชาวอีสานเข้าใจมุทลกลดังกล่าวและซับซ้อนไปกับความไม่เข้ากันของเนื้อหาที่ถูกลงให้เข้าใจผิดในตอนต้น

“สอยๆ ฟีน้องฟิงสอย ลูกเยียวใส่บอนเทิงฆ่าเทิงตี บัดผัวเยียวใส่...ละจะปากอยู่จ๊ิบๆ”

(31 มกราคม 2562)

ตัวอย่างข้างต้นใช้มูลบทความรู้เรื่องการเล่นคำสอย ซึ่งคำสอยเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ที่แฝงไปด้วยอารมณ์ขันของคนอีสาน มีทั้งสอยเพื่อความสนุก มีลักษณะสองแง่สามง่าม ล้อเลียน ตลกโปกฮา บางทีอาจถึงขนาดลามก หยาบโลน แต่ในมิตินั้นชาวอีสานถือว่าเป็นที่ยอมรับได้ หรือสอยเพื่อกระแนะกระแหน ตักเตือน ไปจนถึงให้คติธรรม โดยมี

รูปแบบว่าจะต้องขึ้นต้นคำสอยหรือคำเกริ่นด้วยคำว่า “สอยๆ” เสียก่อนแล้วจึงตามด้วยเนื้อความที่ต้องการสื่อ บางครั้งก็ตบท้ายด้วยคำว่า “นี่กะสอย” เป็นสร้อยต่อท้ายอีกครั้ง (แนว พลังวรรณ, 2545: 79 และวัฒน์ ศรีสว่าง, 2563) ทั้งนี้ผู้อ่านที่เข้าใจการเล่นคำสอยของชาวอีสานจะสามารถเติมคำตอบที่เว้นไว้ได้ซึ่งเป็นเรื่องสองแง่สองง่ามก็จะเกิดความรู้สึกขบขัน และเมื่อนำมาใช้เล่นบนเฟซบุ๊กซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันระหว่างลูกเพจ ยิ่งเป็นการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการละเล่นคำสอยได้หลากหลายและสนุกสนานยิ่งขึ้น

2.2 การใช้แนวเทียบผิด

การใช้อุปลักษณ์และอุปมาที่ไม่ปรากฏใช้มาก่อน รวมถึงการเปรียบเทียบ การเลียนแบบ และการเทียบเคียงเหตุการณ์หรือกระบวนการใดๆ ที่ผิดแบบแผน กล่าวคือ โดยปกติเรานิยมนำสิ่งที่มีส่วนคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบกันมากกว่าจะนำสิ่งที่มีลักษณะแตกต่างกันสูงมาเทียบเคียงกัน หรือหากจะเป็นการสร้างสิ่งหนึ่งเพื่อเลียนแบบหรือเทียบเคียงไปกับอีกสิ่งหนึ่งก็จะพยายามทำให้เหมือนๆ กัน แต่เรื่องตลกที่ใช้กลวิธีดังกล่าวกลับทำตรงกันข้าม คือ นำสิ่งที่มีความแตกต่างกันมากๆ มาเทียบเคียงกัน หรือทำการเลียนแบบเหตุการณ์หนึ่ง แต่กระทำมิให้เหมือนกันเสียทีเดียวนัก หรือทำให้ผิดไปจากบรรทัดฐานปกติ จึงสร้างความประหลาดใจและความตลกขบขันได้ง่าย ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 97 โพส্ট คิดเป็นร้อยละ 10.33 เช่น

“1 จินตหรา = 91.44 จินตเมตร”

(28 กุมภาพันธ์ 2562)

“จินตหรา” เป็นชื่อของคนแต่มีการนำมาใช้เพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยความยาวจาก “หฺรา” หรือ “หลา” เป็น “เมตร” โดยการนำคำว่า “จินต” เข้ามาประสมให้กลายเป็นคำใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม แต่เป็นการเปรียบเทียบคนละเรื่อง

นั่งทางใน

นั่งทางนอก

รูปที่ 1 การใช้ข้อความล้อเลียนโดยการใช้คำตรงข้าม
ที่มา: เฟซบุ๊ก: เพจจอนฟอน (24 เมษายน 2562)

ตัวอย่างมุกตลกข้างต้นได้ใช้คำว่า “นั่งทางใน” หมายถึง นั่งเข้าสมาธิเพื่อหยั่งรู้ ด้วยพลังจิต ซึ่งเป็นความหมายเชิงสำนวน โดยมีภาพประกอบเพื่อสื่อความหมายเจาะจง ให้ชัดเจนขึ้น จากนั้นได้ใช้ข้อความล้อเลียนโดยการใช้คำตรงข้ามเป็น “นั่งทางนอก” โดยใช้ภาพประกอบเทียบเป็นการนั่ง “ด้านนอก” ตัวอาคาร ซึ่งเป็นการแปลความหมาย แบบตรงไปตรงมาแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการนั่งสมาธิ

2.3 การอ้างถึง

การอ้างถึง คือการกล่าวถึงบุคคล สถานที่ หรือสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ในสถานการณ์ หรือโพสต์โดยตรง การอ้างถึงในมุกตลกอีสานจนพอนมักจะกล่าวอ้างถึงชื่อบุคคลซึ่งอาจจะ มีหรือไม่มีอยู่จริงมาล้อเลียนพฤติกรรมเพื่อให้ลูกเพจที่มีบุคคลที่มีชื่อพ้องกันได้ตั้งบุคคล ที่มีชื่อดังกล่าวมาล้อเลียนในช่องแสดงความคิดเห็นใต้โพสต์ หรือการอ้างถึงเนื้อเพลงหรือ คำกล่าวของบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเพื่อลงหรือหักมุมในบทสนทนาเพื่อสร้างความขบขัน ซึ่ง พบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 89 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 9.48 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“น้องแป้ง เจอหน้ากันก็อย่ามีแต่หลบตาซิงใส่กันหลาย”

(19 มีนาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นใช้วิธีการอ้างถึงชื่อบุคคลคือ “น้องแป้ง” มาเพื่อสื่อถึงกริยา อาการที่ไม่น่ารักทำให้เกิดการตัดพ้อต่อว่า กลวิธีดังกล่าวมักปรากฏในเพจจนพอน โดยการอ้างถึงชื่อบุคคลซึ่งเป็นหญิงสาวมาใช้เพื่อพูดถึงหรือสื่อถึงในด้านความรู้สึกต่างๆ ซึ่งเป็นสถานการณ์สมมติที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่เป็นการกล่าวอ้างถึงเพื่อสร้างสีสันและ เรียกผลตอบรับจากแฟนเพจที่มีการตั้งเพื่อนในเฟซบุ๊กมาอ้างถึงหรือชวนมาสนทนาต่อ ในช่องแสดงความคิดเห็นใต้โพสต์

2.4 การใช้ความกำกวม

กลวิธีการใช้ความกำกวม หมายถึง ความกำกวมที่เกิดจากการใช้คำใดคำหนึ่งใน ประโยคที่สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 45 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 4.79

“อยากย้ายหอจัง หอนี้เล็กไป นอนสี่คนไม่ได้”

(22 มกราคม 2562)

ตัวอย่างข้างต้นเล่นกับความกำกวมของข้อความ “นอนสี่คนไม่ได้” ซึ่งหมายถึง ไม่สามารถนอนในหอพักได้ถึงจำนวนสี่คน แต่ในอีกความหมายหนึ่ง คำว่า “สี่” ในภาษา อีสานหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์” ในที่นี้จึงสามารถตีความหมายแบบสองแง่สามง่ามซึ่งอาจ หมายถึงไม่สามารถนอนพักเพื่อมีเพศสัมพันธ์กันได้

“สอนแพนขับรถ เธอไม่หลบหลุมเลย เลยบอกเธอไปว่า “ขับดีๆ
หน่อย **หั่วควย**” แพนโอดยันดูก็สว่างเสียวะ เอ้า!!! ก็**หั่วมันควย**
ด็อกแด็กอยู่เนี่ย ขับดีๆ คุ้ม”

(14 มีนาคม 2562)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า “**หั่วควย**” ถูกนำมาใช้สื่อความหมายในทางกำกวม กล่าวคือ ส่วนแรกของโพสต์ได้ลงให้ตัวละครตีความเจตนาของการสื่อสารด้วยความหมายตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือคำว่า “**หั่วควย**” หมายถึง อวัยวะเพศชาย ซึ่งใช้ในการสื่อความหมายถึงการตำหนิ ต่อว่า ทำให้แพนของเขาเข้าใจผิดจนโกรธและกระโดดถีบสี่ข้างของเขา โดยโพสต์ในส่วนต่อมาได้ขยายรายละเอียดของคำศัพท์เพิ่มเติมจึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจและตีความหมายใหม่ตามเจตนาของตัวละครที่ต้องการสื่อสารตามความหมายในภาษาอีสาน กล่าวคือ “**ควย**” เป็นคำนามหมายถึง ควาย และคำกริยา หมายถึง โยก, โยกเยก, โคลงเคลง ในที่นี้นำมาใช้ในความหมายของคำกริยาในประโยค “**หั่วมันควยด็อกแด็ก**” หมายถึง ศีรษะโยกโคลงไปมา เนื่องจากขับรถตกหลุมจึงได้บอกให้ขับรถดีๆ

2.5 การละเมิดหลักในการสนทนา

กลวิธีนี้หมายถึงการนำเสนอให้ตัวละครสื่อสารกันอย่างผิดแบบแผน ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานทั่วไปที่คนยึดถือ ได้แก่ กล่าววาจาไม่สอดคล้องกับบริบท กล่าวในสิ่งต้องห้าม รวมถึงการพูดจาอ้อมค้อมมากจนทำให้เกิดความสับสนในการสื่อสาร รวมถึงการให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนก่อให้เกิดการตีความผิดหรือเข้าใจผิด ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 43 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 4.58

“วาจาไม่ต้อง แต่ถ้าซ้องนั้นเอาไว้ใส่ปลา”

(23 มีนาคม 2562)

ตัวอย่างข้างต้นได้ใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยการเลียนแบบคำคมที่จะต้องมีการลงท้ายด้วยคำคล้องจองหรือถ้อยคำที่มีเนื้อหาไปในแนวทางเดียวกันคือ “**วาจาไม่ต้อง**” โดยตามหลักการสนทนามักจะต้องลงท้ายไปในทำนองเดียวกัน เช่น “**น้องทำเอง**” หมายถึงไม่ต้องพูดหรือไม่ต้องบอก เดี่ยวจะลงมือทำเอง แต่ทว่าในตัวอย่างของมุกตลกกลับลงท้ายด้วย “**แต่ถ้าซ้องนั้นเอาไว้ใส่ปลา**” ซึ่ง “**ซ้อง**” หมายถึง อุปกรณ์สำหรับใส่ปลา ทำให้น้องหาในตอนต้นและตอนท้ายไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย

“จอนฟอน: น้องแหวน 2+2 เป็น 5 แน่นบ่

น้องแหวน: 4 เตละอาย

จอนฟอน: 4 กะ 4 เดี่ยวไปหาอยู่ห้องจำ

น้องแหวน: เดี่ยววาว”

(28 สิงหาคม 2562)

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นว่าจอห์นสันได้ใช้วิธีการพูดจ้ออารมณ์ด้วยการให้ข้อมูลผิดเพื่อลวงให้น้องแหวนแก้ไขคำตอบไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งเป็นคำตอบที่มีความหมายกำกวมคือ “4” หรือ “สี่” นอกจากหมายถึงหมายเลขหรือจำนวนแล้ว ในภาษาอีสานหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการลวงให้น้องแหวนตอบเพื่อให้จอห์นสันเน้นย้ำมุกตลกว่าน้องแหวนเป็นผู้ชวนหรือยินยอมให้ไปมีเพศสัมพันธ์ด้วย

2.6 การให้เหตุผลผิดแบบ

กลวิธีการให้เหตุผลผิดแบบ หมายถึง วิธีการสร้างเรื่องให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขึ้นด้วยการสร้างสมมติฐานและการให้เหตุผลที่ผิดไปจากตรรกะในโลกของความเป็นจริง ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 33 โพสท์ คิดเป็นร้อยละ 3.51

“อแม่จ๋มอยากกินแต่**หมกกบ** จอนละค่านไปได้ กะเลยเอาหน่อ
ไม้ฮวกมาปลูก **เผื่อมันใหญ่ขึ้นมาสิดได้เป็นกบ กะสิดได้มีกบไว้
หมกกินโดนๆ** แฮร์”

(10 พฤษภาคม 2019)

ตัวอย่างข้างต้นเปิดเรื่องด้วยประเด็นที่แม่ต้องการรับประทานห่อหมกกบแต่จอห์นก็เลยไปได้กบซึ่งเป็นวิธีการจับกบธรรมชาติในเวลากลางคืน จอนจึงนำ “หน่อไม้ฮวก” ซึ่งเป็นชื่อไม้ไผ่ชนิดหนึ่งมาปลูกเพื่อหวังว่าหน่อไม้ฮวกจะเติบโตขึ้นเป็นกบไว้ให้จอห์นทำห่อหมก การให้เหตุผลข้างต้นเป็นการเล่นกับคำพ้องเสียง “ฮวก” ในชื่อชนิดของไม้ไผ่ซึ่งพ้องกับคำว่าฮวกที่หมายถึงลูกอ๊อดซึ่งเป็นตัวอ่อนของกบ การให้เหตุผลดังกล่าวจึงไม่สมเหตุสมผลและไม่มีทางเป็นไปได้

2.7 การดัดแปลงถ้อยคำ

กลวิธีการดัดแปลงถ้อยคำเป็นการนำข้อความ คำกล่าว แนวคิด หรือภาพจำที่มีอยู่เดิมมาดัดแปลงให้ผิดแผกแตกต่างออกไปจากเดิม เพื่อให้เกิดความไม่เข้ากันทางเนื้อหาหรือประสบการณ์เดิม ซึ่งพบกลวิธีดังกล่าวจำนวน 9 โพสท์ คิดเป็นร้อยละ 0.96

“**สาวเต่าคอย รอยยอ้าย**”

(13 เมษายน 2562)

ตัวอย่างข้างต้นมีที่มาจากบทเพลง เต่างอย ของจินตหรา พูลลาภ ซึ่งมีเนื้อร้องตามต้นฉบับคือ “สาวเต่างอย รอคอยอ้าย” แต่มุกตลกในเพจจอห์นสันได้ปฎิเสธมุขบทเดิมด้วยการดัดแปลงถ้อยคำข้อความจาก “เต่างอย” ซึ่งเป็นชื่ออำเภอหนึ่งในจังหวัดสกลนครเป็น “เต่าคอย” และ “รอคอย” เป็น “รอยยอ” โดย “จอย” ในภาษาอีสานหมายถึง คอยท่า รอคอย, ลักษณะการนั่ง หรือเกาะอยู่บนที่สูง (ปรีชา พิณทอง, 2563) คำว่า “รอยยอ” ในที่นี้จึงอาจสื่อความหมายไปในทางสองแง่สามง่ามคือ “สาวเต่า” รอ “นั่งยองๆ” หรือ “นั่งคร่อม” บนร่างของพี่ (ผู้ชาย)

“บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องกินน้ำ”

(9 กุมภาพันธ์ 2019)

จากตัวอย่างข้างต้นในวรรคแรกเป็นการนำคำกล่าว “บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องชำระ” หมายถึง การสอนให้รู้จักตอบแทนผู้มีพระคุณและการตอบโต้เอาคืนบุคคลที่ทำให้โกรธแค้น โดยการเปลี่ยนคำว่า “ชำระ” เป็น “กินน้ำ” ซึ่งผู้อ่านต้องกลับไปตีความคำว่า “แค้น” ที่หมายถึง โกรธ อาฆาต มาเป็นความหมายในภาษาอีสานซึ่งหมายถึง ตีตคอ (ปรีชา พิณทอง: 2563)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาทฤษฎีการสร้างความซับซ้อนในเพลงมุกตลกอีสาน “จอนพอน” พบว่า องค์ความรู้ทางด้านภาษาอีสานและบริบทการใช้ชีวิตตามแบบวิถีชาวอีสานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และเกิดความซับซ้อนจากมุกตลกที่สร้างขึ้นได้ ซึ่งผู้ที่ไม่รู้ภาษาอีสานตลอดจนไม่เข้าใจวิถีชีวิตของชาวอีสานจะไม่สามารถเข้าใจต่อการสื่อสารมุกตลกได้ เช่น ด้านทฤษฎีการเล่นคำมีการใช้การเล่นคำพ้องเสียงที่ลวงให้นึกถึงความหมายของคำในภาษาไทยมาตรฐาน แต่กลับเฉลยหรือตอบมุกด้วยความหมายในภาษาอีสาน การใช้ทฤษฎีการลากเข้าความโดยการตั้งคำถามด้วยการนิยามความหมายเพื่อลากเสียงของคำศัพท์ให้มีเสียงพ้องระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษาอีสาน หรือใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อลากเสียงให้พ้องกับภาษาอีสาน การนำคำศัพท์และหน่วยเสียงเฉพาะในภาษาอีสานมาล้อเลียน การแปลศัพท์โดยอิงจากวิถีชีวิต การฟังหมอลำ และอาหารการกินของชาวอีสาน และการเล่นคำพวนที่นอกจากจะสามารถพวนได้แล้วผู้อ่านจะต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอีสานอีกด้วย เช่นเดียวกับด้านกลวิธีทางภาษาระดับปริเฉทที่ผู้อ่านจะต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทั้งทางด้านคำศัพท์ภาษาอีสาน วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และประสบการณ์ร่วมในด้านต่างๆ ของชาวอีสาน จึงจะสามารถมองเห็นความไม่เข้ากันและเกิดความซับซ้อนต่อมุกตลกที่ปรากฏได้ดี เช่น การฟังและดูการแสดงหมอลำ การเล่นคำสอย การนับถือศาสนาพุทธ อุปกรณ์การหาปลา และอาหารพื้นบ้านอีสาน เป็นต้น เพราะฉะนั้น มุกตลกอีสานในเพลงจอนพอนจึงสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ วิถีชีวิตของกลุ่มสมาชิกเพลงจอนพอนซึ่งเป็นดังชุมชนเสมือนของชาวอีสานที่ใช้พบปะแลกเปลี่ยนความสนุกสนานร่วมกัน อันจะเป็นการทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของชาวอีสานได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาทฤษฎีทางภาษาในการสร้างความซับซ้อนในเพลงมุกตลกอีสานจอนพอน ทำให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาและบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดความซับซ้อน อันนำไปสู่ความเข้าใจต่อแนวคิด ทศนคติ และวิถีชีวิตของชาวอีสานที่มีการสร้างพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความซับซ้อนในสื่อสังคมออนไลน์ ฉะนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิด บทบาท และนัยทางสังคมที่แฝงอยู่ในมุกตลกอีสานอย่างลึกซึ้ง จึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นด้านเนื้อหาที่นำมาสร้างความซับซ้อน ตลอดจนวาทกรรมที่ปรากฏใน มุกตลกอีสานซึ่งอาจจะมีการศึกษาเปรียบเทียบกับเพลงมุกตลกอีสานอื่นๆ เพื่อให้เห็นข้อมูลที่กว้างและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

.....

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ถาวรณ, ชีรนุช โชคสุวนิช. (2551). **วัจนปฏิบัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา เจริญเกียรติบรร. (2548). **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. ปริญญาอักษร ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทิมา หวังสมโชค. (2549). กลวิธีสื่ออารมณ์ขันในบทละครตลกสถานการณ์ของไทยจากมุมมองวัจนปฏิบัติศาสตร์. **วารสารศิลปศาสตร์**, 6(2), 100-127.
- ปรีชา พินทอง. (2563). **พจนานุกรมภาษาอีสาน**. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://esan108.com/dict/> [สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563].
- ดุष्ฎี กองสมบัติ. (2546). **การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงตลกอีสาน**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วัฒน ศรีสว่าง. (2563). **ลักษณะวรรณกรรมอีสาน**. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.esansawang.in.th/esanweb/es3_text/literform.pdf [สืบค้นเมื่อ วันที่ 12 มกราคม 2563].
- แวง พลังวรรณ. (2545). **อีสานคดี ชุด ลูกทุ่งอีสาน**. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.

สุดารัตน์ บัวศรี. (2547). การศึกษาภาษาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจากเรื่องขบขัน
ในนิยายสารเพรวและนิยายสารชีวิต. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

หนึ่งฤทัย ชวนะวิลิชิต. (ม.ป.ป.). อารมณ์ขันในข้อความทำยรธ: เสน่ห์ทางภาษาที่ไม่ควร
มองข้าม. สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 69-77.

Ross, Alison. (1998). *The language of humour*. London: Routledge.

.....

การพัฒนาทักษะการออกเสียงที่มีปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยวิธีธรรมชาติ

ณัฐนันท์ สิทธิไกรพงษ์¹, พิลานูช ภูษาวิโคธน์²

¹การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการสอนภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตกและภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: taewnatnaree@gmail.com¹, pilanut.p@msu.ac.th²

Received: February 01, 2020

Revised: April 15, 2020

Accepted: April 22, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวการสอนโดยแนวคิดวิธีธรรมชาติว่าสามารถช่วยทักษะการออกเสียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการออกเสียงในเสียงที่มีปัญหาได้หรือไม่ และ 2) ศึกษาแนวการสอนโดยใช้แนวคิดวิธีธรรมชาติว่าช่วยทักษะการออกเสียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการออกเสียงในเสียงที่มีปัญหาได้อย่างไร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้คือนักเรียนผู้ที่มีปัญหาการออกเสียงมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและอนุทินการเรียนรู้ ทั้งนี้ แผนการเรียนการสอนจำนวน 6 แผนถูกออกแบบภายใต้แนวคิดการสอนโดยวิธีธรรมชาติร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) อันประกอบด้วยวิธีการสอนต่างๆ ทั้งหมด 6 วิธี อันประกอบด้วย การใช้บทความ เพลง ภาพยนตร์ เกม ภาระงาน และบทสนทนา วิธีการสอนทั้ง 6 วิธีนี้ประกอบไปด้วยการนำเสนอเสียงที่มีปัญหา นั่นก็คือ เสียงท้ายที่ออกเสียงด้วย /d/, /t/ และ /id/ มาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการอ่านออกเสียงจากแบบทดสอบการอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงขึ้น หลังจากนักเรียนมีการเรียนโดยใช้แนวคิดวิธีธรรมชาติ และ 2) การสอนโดยแนวคิดวิธีธรรมชาติได้รับการยืนยันว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการช่วยการพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงนัยยะของการวิจัยทางการสอนสำหรับครูผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะการออกเสียงของนักเรียน

คำสำคัญ: การสอนโดยแนวคิดวิธีธรรมชาติ เสียงที่มีปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Improving Upper Secondary School Students' Pronunciation Skill on the Problematic Sounds through the Natural Approach

Natnaree Sittikraipong¹, Pilanut Phusawisot,²

¹Graduate student, M.Ed. Candidate in English Language Teaching Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

²Lecturer of Department of Western Language and Linguistics
Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: taewnatnaree@gmail.com¹, pilanut.p@msu.ac.th²

Received: February 01, 2020

Revised: April 15, 2020

Accepted: April 22, 2020

Abstract

The purposes of this study were to investigate whether or not the Natural Approach could help Thai students improve their pronunciation skills on the problematic sounds and to investigate how the Natural Approach could help students improve their pronunciation skills on the problematic sounds. The participants were eight upper secondary school students in Thailand. The instruments consisted of English pronunciation pre-test, post-test, a semi-structured interview, and a learning log. Six lesson plans specifically designed based on the Natural Approach together with the cycles of action research included passages, songs, movies, games, tasks and series, and open dialogs that comprised the problematic sounds which were the final sounds of /d/, /t/ and /ld/. The data were analyzed using mean scores, percentages and content analysis. The findings revealed that 1) the scores of the students' English pronunciation skills were higher after learning through the use of Natural Approach, and 2) the Natural Approach was proved to be an effective way to help the students improve their English pronunciation skills. Finally, the findings also suggest pedagogical implications for teachers who wish to improve students' pronunciation skills.

Keywords: The Natural Approach, Problematic Sounds, Upper Secondary School Students, Thai EFL

INTRODUCTION

When someone asks, ‘How old are you?’ and you reply, ‘I’m sick,’ instead of ‘I’m six,’ the person who is listening may think that you are actually ‘sick’ (Narksompong, 2007: 1). That is the reason why clear and correct pronunciation is important. Morley (1998) stated that the first thing that can impress the listeners when the speakers address someone else is pronunciation. If the speakers pronounce clearly and correctly, the listeners are able to understand easily of what the speakers are trying to express. In contrast, misunderstanding of many cases may occur when words are inaccurately pronounced. Consequently, practicing pronunciation is very important for Thai English speakers as improving their pronunciation skill before and can promote confidence and make them feel less unwilling in speaking English. (Niamthet, 2016: 3)

In Thailand, English is taught according to the Thai curriculum from kindergarten level to the upper secondary school levels. However, Kwandee and Sawaddikun (2012) stated that teaching of English in Thailand has been a failure. Thai students learn English for more than ten years, but most of them cannot use English to communicate on a daily basis. A study from ministry of education (2009) found that most Thai students in upper secondary education still have difficulties of pronunciation problem in communication.

During the researcher’s role as a teacher of English for a Thai secondary school, students had to take the four skills tests semi-annually. These tests were a part of the school’s policy in the English subject to examine the development of each student. The results of the test showed that students had good basic skills of English during the first semester of 2018. However, students often got low scores in speaking skills. At the school where the study took place, English pronunciation was considered one of their most challenging problems. According to

the classroom observations during the English skills test in the first semester of 2018, the students made mistakes in pronouncing and also had a problem in English pronunciation of the final sounds. Then, when the researcher and the native speaker identified the students' pronunciations, we found that the most problematic sounds were the final sounds especially /d/, /t/ and /id/. However, the traditional teaching of the pronunciation in the final sounds of -ed: /d/, /t/ and /id/ had not been as successful as expected. Students were not taught appropriate pronunciation strategies effectively. The teacher had just provided information about the pronunciation of the -ed final sounds, then the students had to remember the sounds of those words. They did not have a chance to practice each sound repeatedly.

To solve the students' pronunciation problems, the most important thing must be a change in the approach adapted by the teacher to teach the students. The researcher deemed that giving students a variety of activities could help them in developing the pronunciation skill because repetitive but various examples enable comprehension by listeners despite them not understanding all the words and structures in it. According to Krashen's theory of language acquisition, giving learners various examples helps them acquire language naturally, rather than learn it consciously. Thai teachers usually teach pronunciation passively. They listened to the teacher, repeated it once, and took notes about the sound the teacher pronounced. Furthermore, teachers need to try and provide their learners with opportunities for more than merely mechanical classroom practice. Therefore, the researcher explored an approach which would be able to give them an optimal variety of examples as Krashen (1982) defined which were comprehensible, interesting and/or relevant, but not be grammatically sequenced and be in sufficient quantity. Therefore, the Natural Approach was the

chosen approach in this study to improve the students' pronunciation skills. Krashen and Terrell (1995) stated that the general goal of Natural Approach is the ability to communicate with native speakers of the target language.

Besides, Terrell assumed that the main purpose of language was the communication, thus, the Natural Approach started focusing on communicative abilities and the Natural Approach was being developed in order to send well-structured messages by using the foreign language. The learner's role is trying to learn the language in the way teacher normally teaches in the classroom. On the other hand, teacher's role is more demanding. The Natural Approach required the teacher as the source of the input in the target language so that student can feel comfortable. Also, the teacher has to create a comfortable classroom atmosphere so that students have a low affective filter and learn as much as they can. Besides, teachers have to choose the activities that they are able to manage and to use in the class.

Based on the merits of the Natural Approach method, it was deemed worthwhile to find out if it would provide a solution to the pronunciation problem. In this study, the Natural Approach was used to teach students in a classroom. Since, students were unable to pronounce the problematic sounds which were the final sounds, particularly in the closing of final sounds of /d/, /t/ and /id/, the Natural Approach was designed for them to acquire this skill.

Purposes of the Study

1. To investigate if the Natural Approach helped improve upper secondary school students' pronunciation skill with the problematic sounds.

2. To investigate how the Natural Approach helped improve upper secondary school students' pronunciation skill with the problematic sounds.

Research Questions

In accordance with the research purposes mentioned previously, two research questions were derived as follows:

1. Can the Natural Approach improve upper secondary school students' pronunciation skill on the problematic sounds?
2. How does the Natural Approach help the improvement of upper secondary school students' pronunciation skill on the problematic sounds?

Literature Review

Pronunciation

Pronunciation is vital for good communication and should be incorporated into classroom activities. Particular attention must be paid to the teaching methods of EFL teachers. EFL teachers should help their learners to pronounce the English words accurately and increase their awareness towards the importance of pronunciation in their classes, including improving their own pronunciation and speaking skills in and outside the classroom. Teachers should use different techniques and strategies for teaching pronunciation. For instance, EFL learners can increase their confidence through listening and speaking to native and non-native speakers of English. The aim of teaching pronunciation to learners is not to ask them to pronounce like native speakers.

How to Teach Pronunciation

Many pronunciation techniques could be used to teach and help students to facilitate and acquire pronunciation skills. For example,

teachers could include listening, imitating or repeating, reading aloud, phonetics and using syllables in the classroom. The present study focuses on listening and imitating and reading aloud/ recitation techniques. Using these techniques, students are able to copy the utterance and repeat it aloud as soon as they hear it. Indeed, teachers should be provided with a good background in theoretical knowledge, practical classroom skills and access to good ideas for classroom activities of pronunciation. In the current study, pronunciation lesson plans were based on the Natural Approach and the cycles of action research.

The Natural Approach

In the current study, tasks and activities to teach pronunciation were developed based on the oral communication development principles of Krashen & Terrell (1995): 1) affective-humanistic, 2) problem solving, 3) games, and 4) content activities. The following tasks were created:

1. Listening passages were constructed for students from various sources, including native speakers, the audio record from ‘text to speech’ program, and the recording of native speakers in different accents. There were three activities in this task: listen and match, listen and tick, and listen and find the differences (Sookyossri, 1999).

2. Songs and 3. movies were the ‘content activities’. By ‘content’ Krashen & Terrell (1995) mean any activity in which the purpose is to learn something new, other than language. As in all other acquisition activities, the important characteristics are maintaining student interest and ensuring comprehensible input.

4. Games can serve as the basis for an acquisition activity and are therefore not a reward nor a ‘frill’, but an important experience in the acquisition process (Krashen & Terrell, 1995). Games qualify as an acquisition activity since they can be used to provide comprehensible

input. Students are normally interested in the outcome of the game and, in most cases, attention is focused on the game itself and not the language forms used to play the game.

5. Task and series are a problem-solving activity based on Krashen & Terrell (1995). Comprehensible input in problem-solving activities is supplied in several ways. Often, the instructor gives comprehensible input in explaining the problems to be solved. This study used this technique for stimulating student narration as well as providing input as the ‘series’. This consists of the lists of the –ed words that make a story. The students create the story using the language at their particular level. The instructor may ask the students to imagine that this is what is going to happen, or to give their reaction to each event. Comprehensible input in a series activity can be supplied by the ‘teacher talk’, which may precede the students’ creation of the story or accompany it.

6. Open-dialogs are considered affective-humanistic activities. Krashen & Terrell (1995) stated that affective activities attempt to involve students’ feelings, opinions, desires, reactions, ideas and experiences. For the dialogs, Krashen & Terrell (1995) argue that the use of open dialogs gives students the means to produce somewhat beyond their acquired capacity in early production stages.

Research Methodology

1. Participants and setting

Based on the result of the four skills test which was developed by the school during the first semester of 2018, the 50 students of grade 10A had an intermediate level of basic skills of English while the 50 students of grade 10B had a higher level of basic skills. The researcher chose the 10A students to be the participants since they had problems with pronouncing the final sounds. In the classroom, when students

got involved with pronunciation, they were unable to comprehend the pronunciations. They were unable to pronounce the final sounds of the words in the passages or when they spoke out.

To research the problem thoroughly, the researcher and the English native speaker gave the 50 students of grade 10A a passage which consisted of a mixture of final sounds to test pronunciation. Finally, the researcher and the native speaker identified the 50 students' pronunciations and found that there were eight students who had the most questionable pronunciation skills, with the most problematic sounds being the final sounds /d/, /t/ and /id/. Thus, the participants of this study then were eight students of class 4/1 who were studying in their second semester of 2018.

2. Research Instruments

There were three kinds of instruments used in this study.

The English pronunciation tests were the pre-test and post-test consisted of the passages in which words of the final sounds of /d/, /t/ and /id/ were mixed for students to pronounce. The tested words were unknown to the students. Those words used in the tests were collected from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary. The English pronunciation pre-test and post-test were given to the participants before and after learning by using the Natural Approach. They were passages in which there was a mixture of 20 words of the final sounds of /d/, /t/ and /id/ for the participants to pronounce. The tested words were unknown to the students in order to aid in checking pronunciation errors. The participants got one point when they pronounced the target words correctly and zero when they pronounced them incorrectly.

A semi-structured interview was constructed. There were nine semi-structured interview questions which were written in Thai. The semi-structured interview was evaluated by three experts who were in

the field of language testing and English language teaching. The experts rated each item according to the objectives of the test and how the readers comprehended the test items by rating on the evaluation form. Then, the Index of Item-Objective Congruence (IOC) was calculated. The semi-structured interviews were given to eight students after they had done all the lessons. It was asked to students to elicit how the natural approach help the improvement of students' pronunciation skill on the problematic sounds.

Students' learning logs were used to investigate how the Natural Approach affected the students' English pronunciation skill during the implementation at the end of each lesson, to find out the problems of students' learning and to associate the relationship of what they had learnt with prior knowledge. Teacher asked with guided questions for students to write what they thought, what they understood together with their attitude. The guided questions were able to benefit for students to express their opinions freely. Then, students were asked to make a note with was related to each lesson. They might write about, 'what I had learnt today?', 'what I did not understand?', 'how was my action in a class?', 'how was my feeling with a lesson?', 'which was the problem in my learning?', etc. These instruments were used as qualitative measurements.

3. Procedures

The study covered one semester of the 2018 academic year which lasted two months from February to March. The research procedures were as follows.

3.1 In the first week, participants received the English pronunciation pre-test to measure the students' English pronunciation skills before implementation of the study.

3.2 The participants learned through six lesson plans

specifically designed based on the Natural Approach together with the cycles of action research which included passages, songs, movies, games, tasks and series and open dialogs that comprised the problematic sounds. During this time, the researcher collected the data of participants' pronunciation. Meanwhile, the students' learning logs were used at the end of each lesson to see students' reflection.

3.3 English pronunciation post-tests were administered to all participants one day after the final lesson to measure the students' English pronunciation skills after implementation of the study. Then, the semi-structured interview was also given to all participants after the post-test.

4. Data Analysis

The data obtained from the different instruments were analyzed and interpreted qualitatively and quantitatively. There were three inter-raters to check students' improvement in terms of correcting the final sounds when students pronounced the words. The three inter-raters consisted of two specialists in pronunciation; two native speakers who are American and English and one specialist in English teaching at school who is an English teacher for a Thai secondary school. English pronunciation tests were checked and collected the scores by checklists. Then, the scores of pronunciation tests were taken the average and calculated as a percentage to see the rates of pronunciation accuracy and errors. Content analysis was used to analyze the data in semi-structured interviews and students' learning logs.

Findings

1. Students' English pronunciation skill

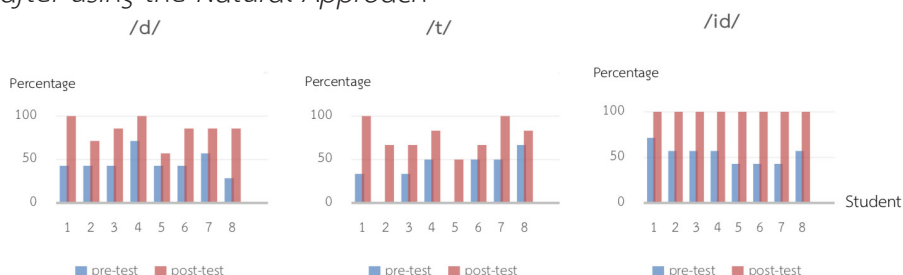
Research question 1: Can the Natural Approach improve upper secondary school students' pronunciation skill on the problematic sounds?

Graph 1 *The English pronunciation Pretest and Posttest Scores*

From graph1, it was found that all students achieved higher scores when they learned using the Natural Approach. In addition to the results of the pre-test and post-test, the increased scores of students' pronunciation indicates that the use of the Natural Approach could improve students' English pronunciation.

Graph 2 *English pronunciation test in Terms of Percentage before and after using the Natural Approach*

From graph2, all students' pronunciation of the three final sounds is increased. The average percentage of the final sounds /d/, /t/ and /id/ are 83.92, 77.08 and 100 percent respectively. The scores of the final sound /id/ are the highest. Meanwhile the average scores of the final sounds /d/ and /t/ are higher than 70 percent.

2. How the Natural Approach improved the students' pronunciation skill.

Research question 2: How can the Natural Approach help the improvement of upper secondary school students' pronunciation skill on problematic sounds?

2.1 Semi-structured interview

A semi-structured interview was used to assess the students' opinions on the use of the Natural Approach on their level of proficiency after taking the post-test of English reading comprehension.

According to items 1-5 of a semi-structured interview, the study used several listening activities including passages, songs and movies. From these activities, students started to classify some -ed final sounds from listening to the native speaker's accent although they did not know the unknown words in this passage. When they listened to each sound without translating the meaning, students felt comfortable because the passage was not difficult for most of them. The final sounds were clear to listen to. After that, they tried to find out why each word had different final sounds. Then, they started to discover how to differentiate each sound because there were some repeated final sounds in the passages, songs or movies. Finally, they noticed that there were three final sounds of the -ed final consonants. Furthermore, students stated that songs and movies were comfortable and relaxing activities and they helped students pronounce the words naturally. However, songs and movies were too difficult for all students to listen to the final sounds of the specific words.

The last three questions of a semi-structured interview were games, task and series, and open dialogs which were the activities that helped students in real situations that may happen in daily life. Games helped most students revise the problematic sounds from the

previous activities of passages, songs and movies. The situation they found in each game encouraged them to pronounce the correct final sounds in a real situation. Task and series helped students in the way to promote the interactions in class together, revise the rules from the previous listening activities to pronounce the final sounds of /d/, /t/ and /id/ and practice pronouncing in a real situation, storytelling, which the teacher created for the students. Open dialogs was one activity which students could practice their pronunciation in a real situation that may happen in their life. They could use any words, any sounds that they had learned from the previous activity to make one dialog together. Each pair could use the appropriate vocabulary to make their dialog and they tried to use the words that they were sure in pronouncing correctly. Then, they could present their dialog using the correct final sounds.

3. Students' learning logs

To confirm how the Natural Approach helped improve students' pronunciation skills on problematic sounds, students' learning logs were one instrument used. The researcher aimed for students to write down anything what they had learned, the problems they found, the advantages, the suggestions and anything after learning through each input because the researcher could know the development of students' learnings from each input from their writing. From what they wrote, the research can be summarized into the details as follows.

3.1 Discrimination of the problem sounds

The problem sounds in all activities are /s/ and /z/ final consonant sounds. Most words end in -c, -s, -z and -ss such as danced, closed, recognized, and dressed. The least problem sounds are /c/ and /z/ in the final consonant positions. The students seldom had problems with the words that end in /c/ in the final consonant positions because

its sound is like letter –s. The students seldom have problems with the words that end in /z/ in the final consonant positions because its sound is as same as its final consonant. The most problematic sounds are from the words that end with letter –s. Students could only understand one rule. That is, the words which end in –ss in the final position have /s/ sounds in the final position such as missed, dressed, discussed, therefore, they all have the /t/ final sound. Finally, students were always confused with the words such as pleased, used, closed which end with letters –sed but its sound is /z/ in the final consonant position which is /d/ final sound, and also the words such as promised and cursed which also end with letter –sed but its sound is /s/ in the final consonant position which is /t/ final sound.

3.2 The suitability of each activity

There were six activities in this study, and they were divided into two main groups, listening activities and the activities that can be used in a real situation. Passages, songs and movies were the listening activities. Games, task and series, and open dialogs are the activities that can use in a real situation. The activities that students could distinguish the most sounds was listening activities and ‘passages’ which extremely affected students in distinguishing the final sounds. Songs and movies were the listening activities that helped students the least in distinguishing the final sounds. The rest of the activities were the activities that students can use in a real situation and the researcher found that all activities encouraged students to enjoy the activities with little stress despite not learning efficiently with some activities and they truly pronounced the words after the listening activities.

Discussion

The results indicate that using the Natural Approach for learning and teaching can improve students' pronunciation of words with problematic sounds. Based on the results of the pre-test and post-test scores, students improved their pronunciation following six lesson plans based on the Natural Approach. These results are consistent with previous studies (Masruddin Stain, 2013). Specifically, (Masruddin Stain, 2013) examined the use of the Natural Approach (NA) in developing speaking skills. Students reported positive attitudes towards the NA because it relies on using the interests of the students. The NA is also popular with language teachers and makes the learning environment as stress-free as possible, which is particularly important for beginning learners. The NA uses authentic materials for practicing English such as brochures, or maps, as well as visual aids and games.

However, there were some words from the pre-test and post-test which the students still incorrectly pronounced after using the NA in the classroom. Students incorrectly pronounced 'released' in the pre-test and 'supposed' in the post-test. These words both end in /z/ and belong to the /d/ final sound. The words 'impressed' in the pre-test and 'endorsed' in the post-test were also incorrectly pronounced and these words both end in /s/ and belong to the /t/ final sound. According to these results, the students still showed some difficulties to discriminate sounds. Krashen & Terrell (1995) examined the effect of such difficulties on second language acquisition theory for speaking. According to the Input hypothesis, speaking is not absolutely essential for language acquisition. The Input hypothesis claims that the best way to teach speaking is to focus on listening (and reading) and spoken fluency will emerge on its own.

Students also received semi-structured interviews and scored each input. These results indicate that when passages were used as the input in the NA, all students' acquisition scores increased. This finding is consistent with previous studies that showed that students' language acquisition increased when the NA was used in teaching (Duran, 1993). Moreover, passages helped students improve their listening to the final sounds of /d/, /t/ and /id/. Indeed, students started to classify some -ed final sounds from listening to a native speaker. Thus, passages could positively effect the pronunciation acquisition of students. Similarly, Khaghaninejad & Maleki (2015) studied the effect of explicit pronunciation instruction on listening comprehension in Iranian English Learners and found that the students improved their listening comprehension significantly at the end of the seven-week pronunciation instruction. This improvement may be attributed to the pronunciation instruction that the groups received.

Songs were rated as difficult for most students to hear the final sounds of /d/, /t/ and /id/. This may be due to the lyrics, rhythms, voices or the connected speech. Moreover, the average percentage scores of all student's pronunciation during listening to songs were low. This shows that songs were a weak input for teaching in this study. The finding is consistent with the study of Phintuyothin (2011) who studied the use of English songs to improve the pronunciation of problematic English consonant sounds for Thai learners. It was found that the direct-teaching method is more effective than the use of English songs in improving student pronunciation of more phonemes (Phintuyothin, 2011). Supeno (2018) also suggested that using songs to improve students' can offer a lot of advantages for both the teacher and the students, the biggest question is how the songs should be chosen. It is suggested that teachers consider the students' level, their age, and the kind of music/songs they like.

Movies were therefore a weak teaching input in this study. This may be due to the several different accents in each movie or some scenes in each movie were too fast to hear. Hidayatullah (2018) also studied the use of Western movies on improving students' pronunciation. It was found that the movies did not improve the students' pronunciation however, the method was novel and some students seemed confused during the activities.

Games were the most useful in helping students to revise the problematic sounds. Thus, as previously found (Nguyen, 2015) games could positively effect the pronunciation acquisition of students. When playing the games, students felt relaxed and they were eager to learn pronunciation and take part in the activities in the class. Games therefore have a positive effect on increasing the students' motivation to pronounce and improving their pronunciation.

Task and series in storytelling promoted interactions in the class and helped students revise the rules to pronounce the problematic sounds and practice pronouncing in a real situation. Thus, task and series could positively effect on the pronounced acquisition of students. Rafiq Al Qhozali (2017) also showed that the speaking skills of students improved through storytelling activities supported by several activities including 1) using classroom English; 2) engaging the students in pre-communicative activities; 3) encouraging them to use dictionaries; 4) appreciating their participation and achievement; 5) setting a fun atmosphere of learning. Lucarevschi (2018) also showed that storytelling is an effective tool in the development of English pronunciation in Brazilian learners of English as a foreign language. However, the effect sizes were weak (Lucarevschi, 2018).

Finally, open-dialogs helped students practice their pronunciation of the problematic sounds in a real situation. Dewi (2011) previously

studied the improving students' speaking skill through dialog and also found that teaching speaking through dialogue can improve students' speaking skill. Dialogue can therefore be implemented effectively in the speaking class.

Consistent with previous reports (Krashen & Terrell, 1995), the results of this study showed that passages, games, task and series, and open-dialogs had a positive effect on students' pronunciation and students reported satisfaction with the use of the Natural Approach. In the Natural Approach, a focus on comprehension and meaningful communication, as well as the provision for comprehensible input, provides the necessary and sufficient conditions for successful classroom second and foreign language acquisition. Furthermore, the last three lesson plans, games, task and series, and open-dialogs were designed to help students in pronouncing in a real situation. The findings revealed that all students could pronounce in the given situations. Whenever the teacher gave students a task, the grammar used in the sentences in which students pronounced were not important, but the final sounds in which students pronounced were more important. This finding is in accordance with Sam (2016) who stated that the Natural Approach of teaching English language is an effective approach, which advocates for natural language learning language and, more importantly, with little emphasis on grammar. By contrast, songs and movies were the input that were the least useful and provided little assistance in language pronunciation.

Conclusion

The results of the study were divided into two parts in accordance with the research questions. 1) With regard to students' pronunciation improvement, it was found that the Natural Approach

was effective in improving the students' pronunciation skills. The comparison between the students' pre-test and post-test scores, along with the results of post-lesson tests, indicated that the students improved their pronunciation of English words with the final sounds of /d/, /t/ and /d/ after learning through the Natural Approach. 2) With regard to the Natural Approach, the designed activities based on the Natural Approach together with the cycles of action research were proven to be an effective way to help the students improve their English pronunciation skill on the given final sounds as passages, songs, movies, games, tasks and series and open-dialogs were the authentic materials that helped foster and encourage students to identify and be able to pronounce those words with the problematic sounds correctly. Finally, the findings also suggest pedagogical implications for teachers who wish to improve students' pronunciation skills.

Recommendations for Further Studies

In this study, the Natural Approach was limited to investigate only the final sound of -ed, which has three final sounds, /d/, /t/ and /id/. This approach can also be used to teach the pronunciation of consonants, vowels, stress, rhythms and intonations. Future studies can examine the ability to produce and perceive the target sounds in more contexts as well as the acquisition of other types of English inflections. Moreover, the approach in this study can be applied in teaching other positions such as the initial or middle, or other sounds, such as cluster sounds, or other final sounds that cause problems in pronunciation for Thai students.

In this study, listening to songs and movies seldom helped students comprehend the pronunciation's rules. This is perhaps because the lyrics in the 12 songs might be too difficult for students, the rhythm

of each song might be different, too fast or some unknown words may have been used. Listening to the movies might be difficult because of the accents, sounds, or other details. Thus, in future studies, songs and movies should be selected only if the rhythm is comprehensible, the singers' voices are clear enough, the speed of the song is appropriate, and the complexity of the structures and the vocabulary is not too difficult for the students. That is, future studies should choose inputs with appropriate details to encourage the participants to listen and to improve their pronunciation.

References

- Dewi, R.K. (2011). **Improving students' speaking skill through dialogue.** Sebelas Maret University.
- Duran, E. (1993). **Effective Communication Programming for Language Minority Students with Severe Disabilities.** 134-145.
- Hidayatullah, M.S. (2018). Improving Students' Pronunciation through Western Movie Media (A classroom Action Research at 4th semester in English Education of IAIN Sultan Amai Gorontalo). **Journal Al-Lisan**, 3(1), 93-111.
- Khaghaninejad, M.S., & Maleki, A. (2015). The Effect of Explicit Pronunciation Instruction on Listening Comprehension: Evidence from Iranian English Learners. **Theory and Practice in Language Studies**, 5(6), 1249-1256.
- Krashen, S.D. (1982). **Principles and practice in second language acquisition.** Oxford: Pergamon Press.
- Krashen, S.D., & Terrell, T.D. (1995). **The Natural Approach: Language acquisition in the classroom.** London: Prentice Hall Europe.

- Kwande, S. & Sawaddikun, S. (2012). **Building up Awareness of Pronunciation and Connected Speech for the Improvement of Thai Students Accent when Speaking English**. [Online]. Available from: <http://docplayer.net/38074180-Building-up-awareness-of-pronunciation-and-connected-speech-for-the-improvement-of-thai-students-accent-when-speaking-english.html>. [Retrieved May28, 2019]
- Lucarevschi, C.R. (2018). **The role of storytelling in the development of pronunciation of Brazilian learners of English as a foreign language**. University of Victoria.
- Masruddin Stain, P. (2013). The Students Interest towards the Use of Natural Approach in Teaching Speaking. **IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature**, [Online]. 1(2), 83-102. Retrieved December 2, 2018 from, <https://doi.org/10.24256/ideas.v1i2.169>.
- Ministry of Education. (2009). **Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008): Learning area of foreign languages**. Bangkok: Kuruspa.
- Morley, J. (1998). Trippingly on the tongue: Putting serious speech/pronunciation instruction back in the TESOL equation. **ESL Magazine**, [Online]. 1(15), 13-20. Retrieved February 28, 2018, from <https://www.academia.edu/28566163/>.
- Narksompong, J. (2007). **A study of Thai Phonological Features that Cause Pronunciation Problems for Thai People**. Thammasat University.
- Niamthet, T. (2016). **A Survey of Awareness towards English Pronunciation among Thai International Workers in Exhibition Services**. Thammasat University.

- Nguyen, T.H. (2015). Using games to improve pronunciation of the second year non-English major students at Hanoi University of Business and technology. **World of Science Pedagogy and Psychology**, 2, 1-9.
- Phintuyothin, P. (2011). **The use of English Songs to Improve the Pronunciation of Problematic English Consonant Sounds for Thai Learners**. Chulalongkorn University.
- Rafiq Al Qhozali, M.A. (2017). **Improving Students' Speaking Skills through Storytelling Activity in Grade VIII of SMP Islam Terpadu Salman Al Farisi Yogyakarta** (Yogyakarta State University). [Online]. Retrieved April 27, 2019, from <http://eprints.uny.ac.id/17185/1/Skripsi Lia.pdf%09>.
- Sam, P. (2016). Natural Approach of Teaching English Language on a Flipped Classroom Platform to Tertiary Level Engineering Learners. **International Journal of Educational Sciences**, [Online]. 14(1), 13-18. Retrieved April 27, 2019, from doi.org/10.1080/09751122.2016.11890474.
- Sookyossri, S. (1999). **Use of Multimedia to Develop English Listening Skills of Prathom Suksa 3 Students**. Chaingmai University.
- Supeno. (2018). Using songs to improve students' pronunciation. **TEFLIN International Conference**, 65(1), 339-346.
-

การประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิด โฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)

กานต์ชนก ไครอุบล¹, จิระพร ชะโน²

¹หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: boing53010512007@gmail.com¹, chanojira.1@gmail.com²

Received: January 22, 2020

Revised: April 9, 2020

Accepted: April 13, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคปของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อประเมินด้านบริบท เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เพื่อประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยประเมินจากโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ความรู้ความสามารถของผู้บริหารและครู ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความร่วมมือของชุมชน ด้านครูผู้สอน และสื่อการเรียนรู้ 3) เพื่อประเมินด้านกระบวนการ โดยประเมินเกี่ยวกับการเตรียมการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การติดตามการใช้หลักสูตร และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และ 4) เพื่อประเมินด้านผลผลิต เกี่ยวกับด้านรางวัล/เกียรติยศและการยอมรับของชุมชน 5) เพื่อประเมินด้านผลกระทบ

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ จำนวน 25 คน ผู้ปกครอง จำนวน 45 คน และนักเรียน จำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 100 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สอบถามคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ จำนวน 40 ข้อ ฉบับที่ 2 สอบถามผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ .65 ถึง .97 และมีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตั้งแต่ .98 และ .98 ตามลำดับ และแบบสัมภาษณ์นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1-3, แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนและแบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ชนิดมีโครงสร้าง จำนวน 6 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. ผลการประเมินการใช้ หลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตคณะกรรมการบริหาร และอาจารย์ ผู้ปกครอง มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมในระดับมากทุกด้าน

2. แนวทางพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ควรเพิ่ม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความหลากหลาย จัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้อง ความรู้วิชาการด้านต่างๆ แก่นักเรียน เช่น ฝึกทักษะการเรียนรู้ อ่าน เขียน ควบคู่กับการ จัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร แนวคิดไฮสโคป

An Evaluation of the School Curriculum on High Scope Concept of Mahasarakham University Demonstration School (Elementary)

Khanchanok Kai-ubon¹, Jiraporn Chano²

¹Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University

²Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University

E-mail: boing53010512007@gmail.com¹, chano.jira.1@gmail.com²

Received: January 22, 2020

Revised: April 9, 2020

Accepted: April 13, 2020

Abstract

This study aimed to evaluate implementation of the school curriculum on High Scope Concept of Mahasarakham University Demonstration School (Elementary). The CIPP Model was used to 1) evaluate context of curriculum in purposes of curriculum, structure of curriculum and course structure in the curriculum 2) evaluate input factors of curriculum structure, contents, learner development activities, knowledge and ability of administrators and teachers, place for learning, community partnership, teachers and instructional medias. 3) evaluate processes of curriculum in learning management, evaluation and assessment of learning management, curriculum management and processes of thesis. 4) evaluate products of curriculum (awards and honors and community acceptance). 5) evaluate Impact

The sample of this study was 25 administrators and teachers, 45 parents and 30 students, obtained using the purposive sampling technique. The research instruments included 2 forms of 5-rating-scale curriculum evaluation forms; 1) the questionnaires consisted of 40 items for administrators and teachers, 2) the questionnaires consisted of 40 items for parents with a discriminating powers ranged from .65 to .97 and an overall reliability of from .98 and .98 and a 6-item structured-interview form for 1-3 Kindergarten students, a 6-item structured-interview form for parents, and 6-item structured-interview form for the teachers. The collect data were analyzed by using percentage (%), mean (X) and standard deviation (S.D.)

The results of the study were as follows:

1. The result indicated that the school curriculum on High Scope Concept of Mahasarakham University Demonstration School (Elementary) in

terms of context, Input factors, processes and products of curriculum, the evaluation knowledge and ability of administrators, teachers and parents' view congruently that the samples evaluated all components were at the high level.

2. The finding of the study revealed the guidelines for developing the curriculum on High Scope should increase media materials and equipment for various learning experiences and activities for students, for example, practicing learning, reading and writing skills based on High Scope Concept in order to develop the quality of learners to achieve the purposes in the future

Keywords: The Curriculum Evaluation, High Scope Concept

บทนำ

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนในการศึกษาคุณค่าของหลักสูตรว่าดีหรือไม่อย่างไร มีความบกพร่องในส่วนไหน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุง การประเมินหลักสูตรต้องทำตามวิธีการและตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน วางแผนและออกแบบการประเมิน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รายงานและสรุปผลการประเมิน เพื่อจะนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในโอกาสต่อไป ดังนั้น การประเมินผลหลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นว่า การกำหนดหลักสูตรไปใช้ จะได้ผลมากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553: 289-290)

หลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป เป็นหลักสูตรหนึ่งของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ได้เริ่มดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 ที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำด้วยสื่อกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย การเรียนการสอนแบบโฮสโคป สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้ทุกกิจกรรม เพราะกระบวนการและวิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กเปิดกว้างมีการคิดการปฏิบัติตามวงจรของการวางแผน การปฏิบัติ และการทบทวน (plan-do-review cycle) เมื่อทำกิจกรรมแล้วเด็กสามารถคิดกิจกรรมอื่นต่อเนื่องได้ตามความสนใจ จุดสำคัญอยู่ที่ประสบการณ์การเรียนรู้ (Key experience) ที่เด็กควรได้รับระหว่างกิจกรรม ซึ่งครูต้องมีปฏิสัมพันธ์และกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้แก้ปัญหาและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมให้มากที่สุด (พัชรี ผลโยธิน และคณะ, 2543: 27-31)

ดังนั้น เพื่อประเมินหลักสูตรการสอนตามแนวคิดโฮสโคป ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการดำเนินการประเมินหลักสูตรมาใช้ในการประเมิน โดยแบ่งการประเมินเป็นด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมินของ สดฟิฟิลป์เรียกว่า CIPP Model ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และการประเมินผลกระทบ (I : Impact) เพื่อรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับผลการดำเนินงานหลักสูตรการสอนตามแนวคิดโฮสโคป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินหลักสูตรแนวทางทางการสอน ให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นข้อสังเกตในการวางแผนงานและการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ให้เกิดประสิทธิผล

และประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความรู้ และความสามารถ มีศักยภาพ ที่จะก้าวสู่ถนนสายการศึกษา การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การประยุกต์ใช้ วิทยาศาสตร์ และ การสื่อสารกับสังคม ด้วยความมั่นใจ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ ตามแนวคิดโฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียน ในด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาหลักสูตร การจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีโฮสโคป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ปีการศึกษา 2562 ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 100 คน จำแนกได้ดังนี้
3. คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) จำนวน 25 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียนที่ศึกษาในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีโฮสโคป จำนวน 45 คน
5. นักเรียนที่ศึกษาในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีโฮสโคป โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้มี 2 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตาม

แนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับๆละ 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ต่อหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ .65 ถึง .97 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98

1.2 ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ .65 ถึง .97 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98

2. แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง จำนวน 3 ฉบับ ฉบับละ 6 ข้อ สำหรับสัมภาษณ์ นักเรียนชั้น อนุบาล 1-3 ผู้ปกครองนักเรียน และอาจารย์ผู้สอนนักเรียนชั้น อนุบาล 1-3

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบ Pearson ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation)

2. การใช้ค่าสถิติพื้นฐานโดยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย จากการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการประเมินด้านต่างๆ ตามรูปแบบของการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ได้ดังนี้

1. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรการสอนตามแนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)

1.1 ด้านบริบท เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จำนวน 4 ข้อ โดยรวมและรายข้อ มีความเหมาะสมในระดับมาก จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ความรู้ความสามารถของผู้บริหารและครู ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความร่วมมือของชุมชน คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง นักเรียน มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน จำนวนห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสม ทันสมัย และเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

1.3 ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการเตรียมการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและการวัด และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน มีความเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีการเน้นการจัดประสบการณ์ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาเด็กด้วยกระบวนการวางแผน ลงมือ ทบทวน (Plan-Do-Review) เน้นการเรียนรู้แบบลงมือทำ ผ่านมุมเล่นที่หลากหลายด้วยสื่อ รวมทั้งการวัดผลประเมินผลได้รับความเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ โรงเรียนดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผล ได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.4 ด้านผลผลิต เกี่ยวกับด้านรางวัล/เกียรติยศและการยอมรับของชุมชน คณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน มีความเห็นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ สามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ครอบครัว และเป็นที่ยอมรับของชุมชน

ผลการสัมภาษณ์นักเรียน ระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เรียนในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)

1. ผลการสัมภาษณ์นักเรียน ระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาศึกษาในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป เนื่องด้วยการเข้ามาเรียนจะต้องผ่านการสอบคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ และยังต้องผ่านการทดสอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อวัดความพร้อม ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความรู้ความสามารถของนักเรียนเป็นอย่างมาก

2. ภาพรวมด้านคุณภาพการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เป็น

กลุ่มตัวอย่างต่างมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณภาพการสอนของอาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะมีการเตรียมการสอน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ดี มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายน่าสนใจ มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย น่าสนใจ ช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นพร้อมทั้งยังดูแลการเรียนรู้และช่วยเหลือนักเรียนอย่างดี

3. สิ่งที่เป็นจุดเด่นหรือจุดด้อยในการจัดกิจกรรม ของรายวิชาในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความเห็นสอดคล้องกัน จุดเด่น คือ กิจกรรมต่างๆมีความเหมาะสม น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หลักสูตรมีความทันสมัย และเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี จุดด้อย คือ การจัดประสบการณ์ที่แต่ละเรื่องที่เรียนรู้ บางกิจกรรม อาจทำได้ภายในวันเดียว ช่วงเดียว อาจส่งผลต่อความสนใจและความต่อเนื่องของการเรียนรู้ หากกิจกรรมที่ใช้เวลานาน ความสนใจของผู้เรียนก็จะลดลงไปบ้าง และ หากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมผู้เรียนอาจมีความถอยใจในการทำกิจกรรมต่อไป

4. กิจกรรมการเรียนรู้กับความต้องการของนักเรียน จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ นักเรียนได้เรียนรู้และทำกิจกรรมที่หลากหลาย ผ่าน มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก ตามความถนัดและความสนใจ ส่งผลให้นักเรียนมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ โดยภาพรวมกิจกรรมต่างๆมีความเหมาะสมต่อความต้องการของนักเรียน

5. ความเหมาะสมของการจัดสิ่งแวดล้อมความสะดวก สื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ โรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำกิจกรรมของนักเรียน มีสื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ตามมุมสำคัญที่ควรมี คือ มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก สามารถหยิบใช้และทำกิจกรรมได้สะดวก โดยภาพรวมสื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ มีความเพียงพอและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความพอใจอย่างมาก

2. ภาพรวมหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคปของอาจารย์ผู้สอนมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถอย่างมาก สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี เอาใจใส่และติดตามพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เข้าใจและช่วยเหลือนักเรียนได้เต็มที่

3. ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมในหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมในหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีความเหมาะสมต่อนักเรียนในปัจจุบันอย่างมาก กิจกรรมต่างๆมีความทันสมัยต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสร้างประสบการณ์แก่นักเรียน มีการจัดประสบการณ์ผ่าน มุมต่างๆ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ตามความสนใจของตน

4. มีสิ่งใดที่เป็นจุดเด่นหรือจุดด้อยในหลักสูตรนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน จุดเด่น นักเรียนได้เรียนรู้และทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย มีการจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมตามมุมสำคัญ คือ มุมศิลปะ มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก นักเรียนมีความสุขในการเรียนและทำกิจกรรมต่างๆ โดยไม่รู้สึกรีบเร่ง ผ่อนคลาย ไม่กดดัน จุดด้อย การทำกิจกรรมแบบเดิมๆ เช่น การเข้ามุม อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเบื่อ เช่น เล่นมุมเดิมๆ ได้ของเล่นเดิมๆ

5. คุณลักษณะของผู้เรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามหลักสูตร มีพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย รู้จักวางแผน ทำงานเป็นขั้นตอนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เคารพกฎกติกาของโรงเรียนครบครัน สามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. อาจารย์ผู้สอนได้พัฒนาตนเองอย่างไร สำหรับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป มีการพัฒนา จัดอบรม อาจารย์ผู้สอนในระดับปฐมวัยเพื่อเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมตามแนวคิดโฮสโคป อีกทั้งมีการศึกษาแนวทาง วิธีการจากเอกสารวิชาการ ตำรา

ต่างๆ ถึงแนวคิด หลักการ ถึงวิธีการในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากิจกรรม แก่ผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. อาจารย์ผู้สอนมีวิธีการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปอย่างไรบ้าง มีการศึกษาหลักการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ในส่วนรายละเอียด วิธีการจัดกิจกรรม ลำดับขั้นตอนต่างๆในการจัด ประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปให้เกิดความเหมาะสมแก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป เน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ผ่านมุมเล่นที่หลากหลาย ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและการแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น โดยจัดกิจกรรมหลักการของไฮสโคป “วงล้อแห่งการเรียนรู้” (High/Scope Wheel of learning) การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ, การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ตระหว่งผู้ใหญ่กับเด็ก, การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้, การจัดกิจกรรมตามกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ, การสังเกตและประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง

3. การจัดกิจกรรมที่มีในหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด การกิจกรรมที่มีในหลักสูตรมีความเหมาะสมอย่างมาก ต่อการพัฒนาผู้เรียนเพราะรูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคป เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามความสนใจของเด็ก ตามศูนย์การเรียนรู้จะมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และพัฒนาการตามวัย จัดไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและการแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำของตน เด็กสามารถเลือกเรียนเลือกปฏิบัติจัดการกระทำ ดำเนินการเรียนรู้และประเมินผลงานของตนเองถือเป็นประสบการณ์ตรงโดยใช้หลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ ขั้นนำ ขั้นอธิบาย การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ทบทวนการปฏิบัติ

4. มีสิ่งใดที่ต้องเพิ่มเติมหรือปรับปรุง ในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ควรเพิ่มสื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมความสนใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป อีกทั้งควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนเข้าอบรมจากหน่วยงานภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมตามแนวคิดไฮสโคป มีการถอดบทเรียนหลังจากจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปแก่ผู้เรียนจากห้องเรียนต่างๆถึงผลที่เกิดขึ้น ทั้งข้อดีและข้อเสียเพื่อนำผลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปรับใช้ต่อไป

5. อาจารย์ผู้สอนมีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ผู้สอนมีการปรับตัวจากเดิมที่เน้นตัวผู้สอนเป็นหลักในการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่ผู้สอนกำหนดขึ้น แต่เมื่อนำการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปมาใช้ ได้ศึกษาถึงหลักการ วิธีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้เต็มศักยภาพ มีทักษะชีวิต รู้จักคิดริเริ่ม วางแผน แก้ปัญหา เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติที่เด็กสามารถสร้างความรู้ได้เองโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์การเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามความสนใจของนักเรียน

2. แนวทางพัฒนาหลักสูตร การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮลโคป

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย จากการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการประเมิน ดังนี้

การจัดประสบการณ์ และกิจกรรมแก่นักเรียน ควรสอดแทรกความรู้ด้านวิชาการ ด้านต่างๆ ในการจัดประสบการณ์แก่นักเรียน เช่น ฝึกทักษะ การเรียนรู้ อ่าน เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควบคู่กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮลโคป อีกทั้งควรเพิ่มสื่อการเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ ให้มีความหลากหลาย ควรมีการประชุม ติดตาม เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮลโคป ถึงปัญหา และอุปสรรคเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาการจัดประสบการณ์แก่นักเรียน ควรมีการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนขึ้นระดับประถมศึกษา (ช่วงศึกษาในระดับอนุบาล 3)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินหลักสูตรการสอนตามแนวคิดโฮลโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) โดยใช้การประเมินแบบซีบีพี (CIPP Model) มีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรการสอนตามแนวคิดโฮลโคป ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม)

1.1 ด้านบริบท

ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งในด้าน ภาพรวมและรายข้อทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546: 69) ที่กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเกณฑ์ที่คาดหวังและยังหมายรวมถึงกระบวนการที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากโปรแกรมการศึกษาต่างๆตามช่วงระยะเวลาที่จัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่งๆตามที่สถานศึกษากำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของอนิน

สุขณะลำ (2548: 96-98) ทำการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หลักสูตร พุทธศักราช 2544 พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

นอกจากนี้ จากข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียน เกี่ยวกับ จุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า จุดประสงค์ของหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรเนื้อหาวิชาของหลักสูตรและสิ่งอำนวยความสะดวกของหลักสูตรทั้งในด้านภาพรวมและรายข้อทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาณิน สุขณะลำ (2548: 96-98) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หลักสูตรพุทธศักราช 2544 พบว่า อาจารย์ผู้สอน นิติมหาบัณฑิต และมหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานมีความทันสมัยเหมาะสมกับภาพสังคมปัจจุบัน จำนวนหน่วยกิตหลักสูตรเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและรายวิชา ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากเหตุผลเหล่านี้ ทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านกระบวนการ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ทั้งในด้านภาพรวมและรายข้อทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท อาษา (2545: 50-120) ทำการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินทร์นัทธ์ เกษศรีรัตน์ (2552: 130-131) ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้ CIPP Model เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน พบว่า ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย กิจกรรมการสอน 6 กิจกรรมหลัก วิธีการวัด และประเมิน

พัฒนาการ การนิเทศ มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์

1.4 ด้านผลผลิต

ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและอาจารย์ผู้สอน และผู้ปกครอง ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับด้านรางวัล/เกียรติยศและการยอมรับของชุมชน ทั้งในด้านภาพรวมและรายข้อทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากมีความคาดหวังว่า โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัล/เกียรติยศในระดับชุมชนได้รับรางวัล/เกียรติยศในระดับ เขตพื้นที่/อำเภอ/จังหวัดมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและเป็น ไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมรงค์ ภูนาชัย (2547) ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ผลผลิตของหลักสูตร คุณภาพของมหาดบัณฑิตมีความ เหมาะสมในระดับมาก ตรงตามความต้องการของหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาณิน สุขณะล้ำ (2548) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หลักสูตรพุทธศักราช 2544 พบว่า อาจารย์ผู้สอน ผู้บังคับบัญชามหาบัณฑิต และผู้ร่วมงาน มหาดบัณฑิตมีความ เห็นว่าคุณภาพมหาดบัณฑิตอยู่ในระดับมาก สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรับผิดชอบมี มนุษยสัมพันธ์ดี ร่วมมือและประสานงานเพื่อร่วมงานได้ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบ วินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรู้ความสามารถพิเศษ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน การปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.5 ด้านผลกระทบ

ความคิดเห็นของผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ความเห็น สอดคล้องกันว่า มีความพอใจอย่างมาก ที่บุตรได้เข้ามาศึกษาในหลักสูตรการจัด ประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป เพราะเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย เน้นการพัฒนานักเรียน ด้านต่างๆให้เหมาะสมกับวัย การจัดกิจกรรมในหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตาม แนวคิดโฮสโคป มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสร้างประสบการณ์แก่นักเรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสโคป มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามหลักสูตร มีพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย รู้จักวางแผน ทำงานเป็น ขั้นตอนสามารถการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เคารพกฎกติกาของ โรงเรียนและครอบครัว สามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ บุษบา บัวสมบูรณ์ และคณะ (2560) ได้ประเมินโครงการสืบสานภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้รูปแบบ CIPPI Model โดยด้านผลการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

ของโครงการสืบสานภาษาไทยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($X^- = 4.86$, $S.D. = 0.37$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยมีความคิดเห็นว่าโครงการสืบสานภาษาไทยได้คัดเลือกนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาไทยตั้งแต่สมัยเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษามาเรียนต่ออุดมศึกษา จึงเป็นข้อได้เปรียบโครงการอื่นๆ

2. แนวทางพัฒนาหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮลโคป

แนวทางการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮลโคป พบว่า ควรสอดแทรกความรู้ด้านวิชาการด้านต่างๆ ในการจัดประสบการณ์แก่นักเรียน เช่น ฝึกทักษะ การเรียนรู้ อ่าน เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควบคู่กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮลโคป อีกทั้งควรเพิ่มสื่อการเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ ให้มีความหลากหลาย ควรมีการประชุม ติดตาม เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดโฮลโคป ถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาการจัดประสบการณ์แก่นักเรียน ดังนั้น เมื่อใช้หลักสูตรระยะหนึ่งแล้วควรมีการประเมินเพื่อหาคุณภาพและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ อารัง บัวศรี (2542) สถาบันการศึกษาทุกแห่งต้องใช้หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ หลักสูตรที่สร้างขึ้นมาแล้ว ย่อมต้องมีการปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในขณะนั้น และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) การประเมินหลักสูตรจึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะการประเมินหลักสูตรจะทำให้รู้คุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันจะเป็นแนวทางในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริม การจัดประสบการณ์ กิจกรรมเรียนรู้เพื่อเน้นเอกลักษณ์ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน

1.2 ครูผู้สอน ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะการด้านต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น ตามหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮลโคป สอดแทรกการจัดประสบการณ์ เกี่ยวกับการ อ่านออก เขียนได้ แก่ผู้เรียน

1.3 สถานศึกษาต้องมีความพร้อมในด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮลิสติก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ทราบผลที่จะเป็นข้อสารสนเทศในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและสถานศึกษามากที่สุด

2.3 ควรทำการประเมินหลักสูตรเป็นระยะๆ ทั้งก่อนการจัดทำหลักสูตร ระหว่างการจัดทำหลักสูตร และหลังจากการจัดทำหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาข้อบกพร่องอันจะนำไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท อาชา. (2545). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธรรมรงค์ ภูนาชัย. (2547). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อึ้ง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พัชรี ผลโยธิน และคณะ. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย ตามแนวคิดโฮลิสติก. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- บุษบา บัวสมบูรณ์ และคณะ. (2560). รายงานการวิจัยการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร (หลักสูตรปรับปรุง 2557). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

- รินทร์ลภัส เกษศรีรัตน์. (2552). การประเมินหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อานิน สุขณะล้ำ. (2548). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2546). กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.

การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในระดับโรงเรียนของญี่ปุ่น

สุรียานนท์ พลลิม

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Email: suripho@kku.ac.th

Received: February 21, 2020

Revised: March 20, 2020

Accepted: April 9, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษานโยบาย แบบแผนการจัดการศึกษา ตลอดจนวิเคราะห์บริบทที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนของญี่ปุ่น โดยใช้การวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรมเป็นวิธีหลักในการศึกษาวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ญี่ปุ่นมีเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ “สร้างสังคมและชาติที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสงบสุข” มีนโยบายการศึกษาตามหลัก “Zest for Life” ที่มุ่งพัฒนาพลเมืองในสามด้านหลัก คือ ความรู้ทางวิชาการ ความมีมนุษยธรรม และความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองในโรงเรียนสามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบแผน ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอย่างเข้มข้นและบูรณาการในการศึกษาภาคบังคับ และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองแบบปัจเจกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับบริบทที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองประกอบด้วย บริบทบาทภายในและภายนอกโรงเรียน ได้แก่ 1) การพัฒนาองค์ความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนตามหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอนพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ในโรงเรียน 3) มิติด้านการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองแบบบูรณาการ 4) การศึกษาทางสังคมนอกโรงเรียนโดยใช้ชุมชนและสังคมเป็นฐานในการพัฒนานักเรียน และ 5) กระบวนการผลิตซ้ำค่านิยมแบบคิดร่วมในสังคมญี่ปุ่น

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ความเป็นพลเมือง ประเทศญี่ปุ่น

Civic Education in Japan

Suriyanon Pholsim
College of Local Administration
Email: suripho@kku.ac.th

Received: February 21, 2020

Revised: March 20, 2020

Accepted: April 9, 2020

Abstract

This paper focused on civic education policies, patterns, and its contributory factors in Japanese school. Documentary research was integrated as the main method for this study. The results showed that Japanese civic schooling aims to produce a citizen who has abilities to shape a peaceful and democratic society in Japan. The Japanese civic education policy is grounded on “*Zest for Life*” ideal, which aims to advance students’ academic prowess, humanitarian, and healthiness. This study also found two civic educating patterns: intensive and integrated civic learning in compulsory education, and individualistic civic education in high school. Four contributory contexts to its civic schooling are curriculum-based learning, aimed-characteristics of Japanese citizenship schooling, integrated extra-curriculum activities, social education activities in communities, and collectivistic norm reproduction.

Keywords: education governance civic education citizenship Japan

บทนำ

การจัดการศึกษาของรัฐ ไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่การพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า หรือพัฒนาให้สังคมมีอารยะมากขึ้นเท่านั้น แต่การจัดการศึกษาของรัฐยังมีผลอย่างมากต่อการหล่อหลอมแนวความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา อุดมการณ์ทางการเมือง แบบแผนการดำเนินชีวิต รวมถึงค่านิยมทางสังคมผ่านระบบการศึกษาสำหรับสร้างพลเมืองในแบบที่รัฐต้องการ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาจึงไม่ได้มีคุณค่าในเชิงการพัฒนาศักยภาพ หรือความรู้ความสามารถของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นหน่วยการผลิตแนวความคิดและค่านิยมทางสังคมและการเมืองที่สำคัญให้กับพลเมืองภายในรัฐอีกด้วย

การศึกษาเพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (civic education) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาในหลักสูตรการเรียน (curriculum) รวมถึงกิจกรรมพิเศษอื่นๆ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณภาพของพลเมือง ตลอดจนการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยและความก้าวหน้าทางการเมืองภายในประเทศ เมื่อเปรียบเทียบระดับความเป็นประชาธิปไตยและความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา จะเห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเนื่องจากประเทศเหล่านี้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ จึงทำให้พลเมืองที่ถูกผลิตขึ้นมาในระบบการศึกษามีคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง (citizenship) ที่ก้าวหน้าต่างกับในประเทศไทย (Westheimer & Kahne, 2004: 237-269)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรียนรู้และวิเคราะห์แบบแผนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง (civic education) ของประเทศที่มีความน่าสนใจและสามารถผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพให้แก่สังคมของตนเองได้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย ในบริบทปัจจุบัน ที่การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในสถาบันการศึกษามีข้อจำกัดหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียน ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แบบแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาระดับโรงเรียน โดยมีกรณีศึกษา คือ ประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และเป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยแบบเต็มใบ (full democracy) (The Economist, 2019) รวมถึงคุณภาพพลเมืองของชาวญี่ปุ่นยังถูกจัดให้เป็นประเทศที่พลเมืองมีคุณภาพสูงด้วย (Kaelin & Kochenov & Lindeboom, 2019) ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้และสังเคราะห์บริบทที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนกรณีของประเทศญี่ปุ่น

จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย
ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษานโยบายและแบบแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาระดับโรงเรียนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาหรือเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาระดับโรงเรียนของประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์แบบแผนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระดับโรงเรียนของประเทศไทย โดยนำกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (civic education) มาใช้เป็นกรอบงานวิจัยหรือฐานคิดหลักในงานศึกษา
นี้เพื่อวิเคราะห์หาแบบแผนหลักตามกรอบงานของ Westheimer & Kahne (2004: 237-269) ตลอดจนบริบทที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในญี่ปุ่นด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นวิธีหลักในการศึกษา สืบเคราะห์จากแหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความคิดเห็นของนักวิชาการญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอผลการศึกษาที่ได้มาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ว่าด้วยการจัดการศึกษาของญี่ปุ่น

หากพิจารณาแบบแผนของพัฒนาการด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของญี่ปุ่นนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในภาพรวมแล้ว สามารถจำแนกช่วงเวลาสำคัญออกเป็น 3 ช่วง (Delgado-Algarra, 2016: 63-84; McCullough, 2008: 22-25) โดยแบ่งตามรูปแบบและจุดเน้นของการจัดการศึกษาในแต่ละช่วง ได้แก่ ยุคแรกเป็นการ

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุคเอโดะ (1603-1867) โดยรากฐานระบบการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในช่วงนี้คือ แนวความคิดขงจื้อ (Confucianism) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการหล่อหลอมอุดมการณ์และวางรากฐานค่านิยมทางสังคมให้กับญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดบูชิโด (Bushido) หรือวิถีแห่งซามูไร ในยุคเอโดะ (1603-1945) ที่กลุ่มชนชั้นนำ โชกุน ซามูไร ของญี่ปุ่นได้พัฒนาขึ้นมาจากรากฐานแนวคิดขงจื้อเพื่อนำไปใช้อบรมสั่งสอนคนในหมู่ชนชั้นนำและซามูไรด้วยกันก่อนในช่วงแรกตามโรงเรียนของชนชั้นซามูไรในแคว้นต่างๆ (Hanko) จากนั้นจึงได้มีการเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวสอนตามโรงเรียนวัดหรือโรงเรียนในศาลเจ้า (Terakoya) ทั่วญี่ปุ่น โดยระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนศาลเจ้าเหล่านี้เป็นเสมือนสถาบันตัวแทนของแนวความคิดขงจื้อ (Confucian Academy) ที่มุ่งเน้นถ่ายทอดแก่นสาระสำคัญของปรัชญาขงจื้อแบบสมบูรณ์ให้กับกลุ่มซามูไรและนักเรียนในยุคแรก (Delgado-Algarra, 2016: 65) ซึ่งเน้นไปในเรื่องของความยุติธรรม ความมีเกียรติ ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ความบริสุทธิ์ ความเสียสละ รวมถึงความสามารถในการควบคุมตนเองด้วย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากแนวคิดบูชิโดแล้ว การสอนในโรงเรียนสำหรับกลุ่มซามูไรหรือโรงเรียนฮัน (Hanko) และโรงเรียนในศาลเจ้า (Terakoya) เหล่านี้ ยังมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เน้นเรื่องชาตินิยมสุดโต่ง ภูมิศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปะการต่อสู้ทางการทหารด้วย

ยุคที่สองเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในยุคชาตินิยม (1868-1945) ซึ่งเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในยุคเมจิ (Meiji Restoration) กระทั่งถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง โดยในยุคนี้ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของญี่ปุ่น (compulsory education) ได้ก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการ นักวิชาการญี่ปุ่นหลายคนมองว่าประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีระบบการศึกษาที่ทันสมัยเกิดขึ้นในยุคนี้ ตั้งแต่ปี 1872 เป็นต้นมาผ่านการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยระบบการศึกษา (Law of the Educational System) (Delgado-Algarra, 2016: 63-64, 72) ที่ได้เริ่มนำเอาตัวแบบหรือแนวทางการจัดการศึกษาแบบตะวันตกมาปรับใช้กับการจัดการศึกษาตามหลักขงจื้อของญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้น ตลอดจนได้ริเริ่มพัฒนาระบบการเรียนการสอนรายวิชาคุณธรรม (moral education หรือ Shushin) ขึ้นมาใช้สอนให้กับเด็กนักเรียนในระดับประถมศึกษาทั่วประเทศญี่ปุ่นด้วย อย่างไรก็ตาม ในยุคเมจินี้เป็นการปฏิรูประบอบการปกครองครั้งใหญ่ของญี่ปุ่นจากระบอบโชกุน (Shogunate) เดิมมาสู่การปกครองภายใต้องค์จักรพรรดิอย่างสมบูรณ์ (Emperor) และเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นทำสงครามหลายครั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาในยุคนี้จึงมีความเป็นชาตินิยมสูง จุดเน้นสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างพลเมืองให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ รวมถึงสร้างความเลื่อมใสศรัทธาและความจงรักภักดีของพลเมือง

ต้องค้ำจักรพรรดิ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นระบบการศึกษาแบบมุ่งสร้างพลเมืองที่จะสามารถเป็นกองกำลังสำคัญเพื่อปกป้องชาติและสถาบันจักรพรรดิได้ในขณะนั้น (McCullough, 2008: 23) เพราะการเรียนการสอนในโรงเรียนนอกจากเนื้อหาสาระทางวิชาการแล้วยังมีการเรียนการสอนรายวิชาทหารด้วย เพื่อพัฒนาให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะการต่อสู้ทางทหารอย่างจริงจัง ดังนั้น ระบบการศึกษาในยุคเมจิจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐบาลทหารที่พยายามทำให้ชาติและองค์จักรพรรดิมีความศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนควรให้ความรักดี ปกป้อง ศรัทธาอย่างไม่มีเงื่อนไข (Delgado-Algarra, 2016:71) นอกจากนี้ยังมีการออก “พระบรมราชโองการขององค์จักรพรรดิว่าด้วยการศึกษา (Imperial Edict of Education)” ในปี 1890 ขึ้นด้วย เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติที่มีความเป็นอนุรักษนิยมและชาตินิยมสูง ซึ่งกำหนดให้ทุกโรงเรียนในญี่ปุ่นจะต้องติดพระบรมราชโองการว่าด้วยการศึกษาขององค์จักรพรรดินี้และให้นักเรียนอ่าน/ท่องก่อนที่จะทำการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

ส่วนยุคที่สามเป็นยุคปฏิรูปหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (Post-1945) ซึ่งเป็นช่วงที่ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นพัฒนาให้มีความเป็นประชาธิปไตยและมีความเป็นปัจเจกมากยิ่งขึ้น (individualism) เรียกได้ว่าเป็นเสมือน “ยุคใหม่” แห่งการปฏิรูปการศึกษาของญี่ปุ่น ก้าวได้ (the new education) (Ikeno, 2005: 93-95; Otsu, 2002: 146-150) เนื่องจากมีวิธีการและจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาที่ต่างจากอดีตอย่างสุดโต่ง เพราะมีการลดทอนอำนาจกลุ่มเครือข่ายนายทุนใหญ่ที่ผูกขาดธุรกิจของญี่ปุ่นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลก (Zaibutsu) ทำการยกเลิกพระบรมราชโองการว่าด้วยการศึกษา ในปี 1948 ยกเลิกการเรียนการสอนรายวิชาทหาร พิธีเคารพบูชาความศักดิ์สิทธิ์ขององค์จักรพรรดิในโรงเรียน รวมถึงยกเลิกแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความเป็นชาตินิยมที่มีแต่เดิมทั้งไปทั้งหมด (Aspinall, 2010: 200-201; Delgado-Algarra, 2016: 76-77) การปฏิรูปในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ เน้นไปที่การพัฒนาระบบการศึกษาให้ทันสมัยเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย เสรีภาพ และสังคมที่สงบสุขเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กฎหมายว่าด้วยการศึกษา (the Basic Act on Education) และกฎหมายการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน (School Education Law) ในปี 1947 ส่งผลให้ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นมีความทันสมัยมากขึ้น มีระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (compulsory education) แบบ 6+3 ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมไปถึงให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในทางวิชาการ สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีผลอย่างมากต่อการวางรากฐานและขับเคลื่อนแผนปฏิรูปการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของญี่ปุ่น ภายใต้หลักประชาธิปไตยในช่วงหลังสงครามโลก

ครั้งที่สองให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (McCullough, 2008: 23-25 Otsu, 2002: 147; Delgado-Algarra, 2016: 76-79; Nakayasu, 2016: 135)

นอกจากนี้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันยังสามารถจำแนกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองได้เป็น 3 ยุคหลักๆ ตามจุดเน้นทางการศึกษาแต่ละยุค (Ikeno, 2005: 93-98) ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองแบบมุ่งเน้นเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเป็นหลัก (experience-oriented education) ในช่วงระหว่างปี 1947-1955 โดยการจัดการศึกษาในโรงเรียนช่วงนี้ มุ่งจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การเป็นพลเมือง (how to be citizen) ผ่านประสบการณ์จริง (experiential investigation) ในโรงเรียน 2) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโดยมีจุดเน้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน (knowledge-oriented education) ระหว่างปี 1955-1985 ผ่านการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies หรือ shakai) ที่ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้และความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง และ 3) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองโดยมีจุดเน้นที่ความสามารถของผู้เรียน (ability-oriented education) นับตั้งแต่ปี 1985-ปัจจุบัน โดยรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ได้รับการพัฒนาความสมบูรณ์ของเนื้อหาวิชาและมีการเรียนการสอนเชิงบูรณาการให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้เพื่อคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ผ่านกิจกรรมนอกโรงเรียนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ (Otsu, 2002: 146; Cogan & Otsu, 2005: 37-38; McCullough, 2008: 25-26)

2. นโยบายการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของรัฐ

ในช่วงปี 1970 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมือง (Kohmin: citizenship) ไว้ในเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนว่าจะต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ (Otsu, 2002: 156) ได้แก่ 1) จะต้องเป็นบุคคลที่มีความตระหนักต่อบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในฐานะพลเมืองของประเทศ บนพื้นฐานหลักการที่ว่าอำนาจอิสระสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนชาวญี่ปุ่น (sovereignty of the people) 2) เป็นบุคคลที่มีความตระหนักต่อบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในฐานะที่จะเป็นกลุ่มคนที่ต้องตัดสินใจเพื่อกำหนดอนาคตของสังคมและประเทศชาติ รวมถึงมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมหรือชุมชนของตนเองด้วย 3) เป็นบุคคลที่มีความตระหนักรู้รอบรู้ และมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา/ตลอด

ชีวิตเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศบนพื้นฐานของความตระหนักต่อหลักการในข้อ 1 และ 2 ข้างต้น 4) เป็นบุคคลที่ตระหนักรู้อย่างลึกซึ้งต่อคุณค่าและแนวคิดด้วยคามมีอิสรภาพ สิทธิมนุษยชน หน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และ 5) มีความสามารถในการใช้ชีวิตหรือดำเนินการได้อย่างอิสระ (independent action) เพื่อใช้สิทธิของตนเองในด้านต่างๆ หรือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมบนพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลังจากการปฏิรูประบบการศึกษานับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน กระบวนการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองของญี่ปุ่นให้ความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียนต่อชุมชนและสังคมอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ นโยบายทางการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาของญี่ปุ่นในปัจจุบัน มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักการที่เรียกว่า “Zest for Life (ikiru chikara)” (Nakayasu, 2016: 137-139; Otsu, 2002: 150-151) ซึ่งเริ่มปรับใช้ในหลักสูตรการศึกษาของญี่ปุ่นครั้งแรกในปี 1996 (MEXT, 2017: 32; Nakayasu, 2016: 137-139) โดยกลุ่มคณะกรรมการกลางด้านศึกษาของญี่ปุ่น (Central Education Council) มีผลทำให้การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรการศึกษา (Course of Study) ของญี่ปุ่นนับตั้งแต่ปี 1998-1999 เป็นต้นมาให้ความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษาตามแนวคิด “Zest for Life” นี้ ตลอดจนนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายการศึกษา (Basic Act on Education) ของญี่ปุ่นครั้งแรก ในปี 2006 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนของญี่ปุ่นจะต้องเป็นไปตามกรอบแนวคิด “Zest for Life” ซึ่งบรรจุเพิ่มเติมไว้มาตราที่ 1 และ 2 ของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยมีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้มาก่อนนับตั้งแต่ประกาศใช้ครั้งแรกหลังสงครามโลกครั้งที่สองในปี 1947 (Nakayasu, 2016: 138; MEXT, 2017: 5-6) สำหรับการจัดการศึกษาตามหลัก “Zest for Life” คือ การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 มิติหลัก (Kimura & Tatsuno, 2017: 2; Nakayasu, 2016: 138; Otsu, 2002: 150-151) ได้แก่ 1) เป็นระบบการศึกษาที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพและความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการปฏิบัติได้อย่างอิสระ 2) มีจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์หรือมีมนุษยธรรมสูง มีระเบียบวินัยในตนเอง ให้ความร่วมมือและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสามัคคี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฯลฯ และ 3) พัฒนาให้ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง Zest for Life (ikiru chikara) เป็นเสมือนเป้าหมาย

การพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมครอบคลุมการพัฒนาอย่างสมดุลใน 3 ด้าน ตามวิถีดั้งเดิมของญี่ปุ่น (MEXT, 2019; Kimura & Tatsuno, 2017: 2) ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการและความฉลาดทางปัญญา (solid academic prowess หรือชิ (知 - Chi) ในภาษาญี่ปุ่น) ความมีมนุษยธรรม (rich in humanity หรือโทคุ (徳 - Toki) ในภาษาญี่ปุ่น) และความมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง (health strength หรือไท (体 - Tai) ในภาษาญี่ปุ่น)

ดังนั้น หากย้อนพิจารณาถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองของญี่ปุ่นในภาพรวม จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกๆ ของการปฏิรูประบบการศึกษาให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองและช่วงที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นมีระดับการเติบโตอย่างรวดเร็วจนทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นหนึ่งในผู้นำเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของโลกในทศวรรษ 1970 นั้น จุดเน้นของระบบการศึกษาญี่ปุ่นในช่วงดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการให้กับนักเรียนเป็นหลัก (academic-oriented) เพื่อให้นักเรียนมีองค์ความรู้รอบด้านสำหรับนำไปใช้ขับเคลื่อนความเจริญทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ดังนั้น เนื้อหาหลักสูตรและนโยบายทางการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาความเข้มข้นและคุณภาพทางวิชาการให้กับผู้เรียนเป็นหลัก กระทั่งในช่วงหลังสิ้นสุดยุคการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการของญี่ปุ่น (MOE) ขณะนั้น ตระหนักว่าความสามารถด้านวิชาการของผู้เรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่เด็กนักเรียนจะต้องมีมนุษยธรรมและมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงด้วย (Nakayasu, 2016: 138)

3. หลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในโรงเรียนญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศ (aims of education) ไว้อย่างชัดเจน ในมาตราแรกของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (Basic Act on Education) ฉบับปรับปรุงแก้ไขล่าสุด 22 ธันวาคม ปี 2006 ระบุเอาไว้ว่า ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นมีเป้าหมายหลักเพื่อ “พัฒนาคุณลักษณะของปัจเจกชนอย่างเต็มรูปแบบ (individual character) เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนได้รับความรู้ที่จำเป็นเพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปใช้สร้างสังคมและชาติที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสงบสุข (peaceful and democratic nation and society)”

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายในการจัดการศึกษาของญี่ปุ่นดังกล่าว ถูกพัฒนาขึ้นมาตามกรอบของหลักการ “Zest for Life” คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนหลักๆ ในสามด้าน ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางปัญญา ความมีมนุษยธรรม และความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย

อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในญี่ปุ่น นอกจากจะมุ่งพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของปัจเจกชนให้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่แล้ว ความน่าสนใจอย่างหนึ่งตามเป้าหมายที่ระบุไว้ในกฎหมายการศึกษาของชาติฉบับนี้ก็คือ การเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถที่จำเป็นเพื่อนำไปสร้าง “สังคมและชาติที่เป็นประชาธิปไตยและสงบสุข (peaceful and democratic nation and society)” ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนในระดับหนึ่งว่าพลเมืองที่ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นผลิตขึ้นมา จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างประเทศญี่ปุ่นให้เป็น “ชาติประชาธิปไตยและสงบสุข” ด้วยเหตุนี้ บทบาทของการจัดการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต คุณธรรมจริยธรรม สังคมศึกษา และคาบเรียนเชิงบูรณาการที่กระทรวงศึกษาฯ ได้ออกแบบมาจึงสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าว

นอกจากเป้าหมายทางการศึกษาของชาติ (aims of education) ข้างต้น รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองออกเป็น 5 ด้าน (MEXT, 2019d) ได้แก่ 1) เพื่อให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย ปลุกฝังค่านิยมแห่งการแสวงหาความจริง การมีสติสัมปชัญญะและความตระหนักรู้ต่อหลักศีลธรรม รวมถึงการเสริมสร้างสุขภาพที่ดี 2) พัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ของนักเรียน ปลุกฝังความคิดสร้างสรรค์ จิตวิญญาณแห่งเสรีภาพภายใต้การเคารพต่อคุณค่าของผู้อื่น รวมถึงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบุคคลหนึ่งๆ กับการดำเนินชีวิตประจำของคนเหล่านั้น และปลุกฝังค่านิยมที่เคารพให้เกียรติแก่การมุ่งมั่นตั้งใจทำงานอย่างหนัก (hard work) 3) ปลุกฝังค่านิยมการเคารพในเรื่องความยุติธรรม การมีความรับผิดชอบ ความเสมอภาคระหว่างชายหญิง การให้ความร่วมมือและเคารพต่อกันและกันระหว่างคนในสังคม รวมถึงค่านิยมของการมีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉงในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมอย่างมีจิตสาธารณะ (public spirit) 4) ปลุกฝังค่านิยมการเคารพต่อสิ่งมีชีวิต การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองหรือรักษาสีงแวดล้อม และ 5) ปลุกฝังค่านิยมการเคารพต่อวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ความรักต่อประเทศชาติและศาสนา รวมถึงการเคารพต่อประเทศอื่นๆ และความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมเข้าไปช่วยสร้างสังคมสันติภาพและการพัฒนาในด้านต่างๆ ในระดับประชาคมโลก โดยมุมมองของคณะกรรมการหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาฯ (MEXT) มองว่า ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นควรปลุกฝังให้พลเมืองชาวญี่ปุ่นได้รับการศึกษาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตในสังคมโลกได้ (MEXT, 2003: 11)

ในส่วนของหลักสูตรการเรียนการสอน (Course of Study) ระดับโรงเรียนของญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนนั้น (civic education) ผู้เขียนแบ่งการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองในญี่ปุ่นออกเป็น 2 ระดับ หลักๆ ได้แก่ การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองในระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย 4 วิชาหลัก และ 1 กิจกรรมเสริมพิเศษ (Nakayasu, 2016: 141-142; Otsu, 2002: 150 & 2008: 80; McCullough, 2008: 26-27) ได้แก่ วิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) และคาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Studies) และกิจกรรมเสริมพิเศษอื่นๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน (Special Activities) โดยเป้าหมายการเรียนการสอนแต่ละวิชามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ในระดับประถมศึกษา มีเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม สร้างเสริมความเข้าใจและความรักต่อประวัติศาสตร์และชาติ ปลุกฝังความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองเพื่อสร้างรัฐและสังคมที่สงบเรียบร้อยและมีความเป็นประชาธิปไตยในระดับนานาชาติ (MEXT: 2019c)

วิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) เป็นวิชาที่บูรณาการเอาเนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์มาประยุกต์รวมกันเพื่อให้ นักเรียนได้เข้าใจทั้งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและธรรมชาติโดยรอบผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Nakayasu, 2017: 143) ซึ่งเป้าหมายรายวิชาในภาพรวมมีเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้คน สังคม และธรรมชาติ ผ่านการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักต่อการใช้ชีวิตของตนเองในสังคม และเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและพัฒนาความคิดเพื่อการเรียนและการใช้ชีวิตอย่างอิสระ (MEXT, 2019f)

วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) ครอบคลุมเป้าหมาย 6 ด้าน (McCullough, 2008: 26-27; Otsu, 2008: 82) ได้แก่ 1) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความดีงามของชีวิต และธรรมชาติ 2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความตระหนักต่อการสืบสานและพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม รวมถึงสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ๆ ที่ตระหนักต่อความเป็นปัจเจกบุคคล 3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักต่อการสร้างและพัฒนาสังคมและรัฐที่เป็นประชาธิปไตย 4) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความ

ตระหนักหรือมีส่วนช่วยสร้างสังคมโลกที่สงบสุข 5) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนกลายเป็นสมาชิกในสังคมชาวญี่ปุ่นที่สามารถคิด ใช้ชีวิต ตัดสินใจได้อย่างอิสระ (independent decision) และมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมหรือการตัดสินใจของตนเอง และ 6) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกแห่งคุณธรรมจริยธรรมและคุณงามความดีต่างๆ (sense of morality)

คาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Study) มีเป้าหมายเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกคิดด้วยวิธีการของตนเองผ่านการเรียนรู้เชิงบูรณาการข้ามศาสตร์และการฝึกตั้งคำถาม ปลูกฝังความรู้ ทักษะ ความสามารถที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ในการเรียนรู้ คติวิเคราะห์ และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนตัดสินใจได้อย่างมั่นใจและนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่ตึกว่า เสริมสร้างให้นักเรียนมีนิสัยแห่งการเรียนรู้และรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแสวงหาคำตอบอย่างมั่นใจ สร้างสรรค์ และร่วมไม้ร่วมมือกัน (MEXT, 2019e) ความโดดเด่นของคาบเรียนเชิงบูรณาการนี้ อยู่ที่การเรียนการสอนแบบไม่มีตำราเรียน (textbook) รวมถึงยังให้อิสระแก่โรงเรียนที่สามารถออกแบบหลักสูตรการเรียนในรายวิชานี้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนโดยรอบโรงเรียนด้วย ตลอดจนกรอบหลักสูตรของรายวิชานี้ (Course of Study) มุ่งเน้นให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered approach) ผ่านการบูรณาการองค์ความรู้ด้านต่างๆ (multidisciplinary) ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การจัดการสิ่งแวดล้อม สวัสดิการสังคม หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมโลก (Cogan & Otsu, 2005: 37)

กิจกรรมพิเศษต่างๆ (Special Activities) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนเพื่อฝึกฝน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์เรียนรู้การเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมภายในโรงเรียน โดยเป้าหมายหลักของหลักสูตรกิจกรรมพิเศษ (Special Activities) ครอบคลุมวัตถุประสงค์ 5 ด้านหลัก (Otsu, 2008: 83) ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างเหมาะสม 2) ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง (individuality) อย่างสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ 3) ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคม ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและสังคม 4) ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทัศนคติ มุมมอง หรือความคิดของตนเองได้อย่างอิสระและเป็นรูปธรรม และ 5) ช่วยให้นักเรียนตระหนักต่อวิถีการดำเนินชีวิตในฐานะมนุษย์คนหนึ่งและปลูกฝังทักษะในการตระหนักต่อชีวิตของผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามเป้าหมายการจัดการเรียนสอนในภาพรวมของแต่ละรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (civic education)

ข้างต้นแล้ว จุดเน้นของแต่ละรายวิชาสามารถสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของพลเมืองที่ระบบการศึกษาญี่ปุ่นต้องการผลิตออกมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากพิจารณาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระดับประถมศึกษาแล้ว สามารถจำแนกคุณลักษณะของพลเมืองอันเป็นผลผลิต (output) จากระบบนี้ได้เป็น 4 คุณลักษณะหลักได้แก่ 1) พลเมืองที่มีความรักต่อชาติ วัฒนธรรมอันดีงามของตนเอง และสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสงบสุข (conservatism) (เป้าหมายวิชาสังคมศึกษา) 2) เข้าใจการมีตัวตนหรือการดำรงอยู่ของตนเองว่าจะต้องตระหนักต่อความรับผิดชอบของตนอยู่ตลอดเวลา และต้องใช้ชีวิตอย่างมีมนุษยธรรม (humanitarian) (เป้าหมายวิชาคุณธรรมจริยธรรม) 3) เป็นบุคคลที่ให้การเคารพ ให้เกียรติ หรือมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น ชุมชน สังคม และธรรมชาติ (public awareness and appreciation) (เป้าหมายของวิชาสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต) และ 4) มีทักษะของการคิดวิเคราะห์ แสวงหาคำตอบหรือตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยความสามารถของตนเอง และสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ทั้งในระดับกลุ่ม ชุมชน และสังคม (collectivism) (เป้าหมายของคาบเรียนเชิงบูรณาการและกิจกรรมพิเศษอื่นๆ) สำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของญี่ปุ่นจะมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหลักๆ 3 วิชา ได้แก่ วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) และคาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Studies) เพิ่มเติมนอกกิจกรรมพิเศษอื่นๆ (Special Activities) โดยไม่มีการสอนวิชาสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต โดยเนื้อหาในส่วนของวิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) คาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Studies) รวมถึงกิจกรรมพิเศษอื่นๆ (Special Activities) ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน ในภาพรวมแล้วมีเป้าหมายเชิงหลักการโดยทั่วไปเหมือนกันกับการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา เพียงแต่วิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ แบ่งออกเป็นสาระการเรียนรู้หลัก 3 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระภูมิศาสตร์ (geography) สาระประวัติศาสตร์ (history) และสาระพลเมือง (civics) (Otsu, 2002: 150 & 2008: 82)

ส่วนการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีทางเลือกให้นักเรียนได้ตัดสินใจศึกษาในรายวิชาที่ตนเองสนใจได้อย่างอิสระ เน้นการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเฉพาะทางมากขึ้น (specialized subjects) โดยโครงสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนก็จะมีแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแนวทางการจัดการเรียนการสอนและประเภทของโรงเรียนด้วย อย่างไรก็ตาม แม้นักเรียนจะสามารถเลือกเรียนในรายวิชาที่สนใจได้ แต่โครงสร้างหลักสูตรกำหนดให้นักเรียนต้องศึกษาในรายวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาแกนกลาง และต้องได้รับหน่วยกิตสะสมขั้นต่ำจำนวน 74

หน่วยกิตขึ้นไปเพื่อสำเร็จการศึกษา (Nakayasu, 2016: 142) หรืออาจมากกว่านั้นก็ได้ หากนักเรียนสนใจเรียนในรายวิชาอื่นๆ เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ซึ่งในส่วนของวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ได้มีการแยกวิชาออกมาเป็นวิชาพลเมือง (Civics) โดยเฉพาะ ซึ่งในตัวรายวิชาประกอบด้วยสาระการเรียนรู้หลัก 3 สาระ แต่บังคับให้นักเรียน เลือกเรียนได้ 1 วิชา จากทั้งหมด 3 วิชา ได้แก่ วิชาสังคมร่วมสมัย (Modern Social Studies) วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Ethics) และวิชาการเมืองและการคลัง (Politics and Finance) (Nakayasu, 2016: 142; Takaya, 2017: 131) สำหรับเป้าหมายของการจัดการ การเรียนการสอนในรายวิชาพลเมือง (Civics) ในภาพรวม มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้กับนักเรียนอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับสังคมปัจจุบันในมิติต่างๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจประเด็นปัญหาและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการ พัฒนาหรือแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน รวมถึงสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าแบบแผน การดำรงอยู่และการใช้ชีวิตของผู้คนดำเนินหรือถูกขับเคลื่อนไปอย่างไรในสังคมโลก ร่วมสมัย ซึ่งมีเนื้อหาวิชาที่ละเอียดและลึกซึ้งมากขึ้น (MEXT, 2019h)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองตามหลักสูตรการ ศึกษาในโรงเรียนของญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถ จำแนกเป็น 2 แบบแผน ได้แก่ แบบแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง อย่างเข้มข้นและบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ประกอบด้วย 4 วิชาหลัก ได้แก่ วิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) และคาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Study) รวมถึงกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน (Special Activities) และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองแบบปัจเจกที่เน้นความสนใจเฉพาะ ทางในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ประกอบด้วยการเรียนการสอนในวิชาพลเมือง (Civics) เป็นหลักบูรณาการร่วมกับกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ของโรงเรียน (Special Activities) ซึ่งกลไกการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนของญี่ปุ่นทั้งสองแบบแผนนั้น ผู้เขียนได้สรุปและนำเสนอไว้ดังรายละเอียดปรากฏในตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 สรุปการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในโรงเรียนของญี่ปุ่น

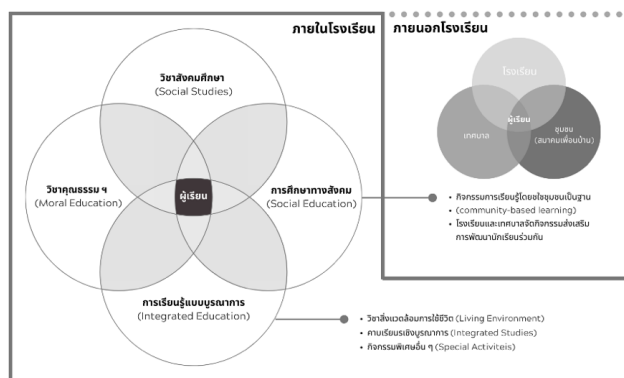
ชั้น	การศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education)											
	ประถมศึกษา						มัธยมศึกษาตอนต้น					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
วิชาเพื่อพัฒนาความเป็น	วิชาการใช้ชีวิต (Living Envi.)								วิชาพลเมือง (Civics)			
		วิชาสังคมศึกษา (Social Studies)						● สังคมร่วมสมัย				
		คาบเรียนเชิงบูรณาการ (Period of Integrated Study)						● คุณธรรมจริยธรรม				
	วิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education)						● การเมืองและการคลัง					
	กิจกรรมพิเศษอื่นๆ (Special Activities)											

ปรับปรุงโดยผู้เขียน จาก MEXT (2017: 36-37), Otsu (2002: 150), Morris & Cogan & Liu (2002: 322-323)

อภิปรายผลการวิจัย

หากย้อนพิจารณาเป้าหมายการพัฒนาพลเมืองในระบบการศึกษาที่รัฐได้กำหนดขึ้น ประกอบกับคุณภาพประชากร หรือ “พลเมืองที่ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นผลิตขึ้นมา” แล้ว จะเห็นได้ว่า ญี่ปุ่นถือเป็นอีกหนึ่งรัฐที่ประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมืองในแบบที่ตนเองต้องการมากพอสมควร ดังนั้น คำถามสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่ว่า “ความเป็นพลเมืองในแบบของญี่ปุ่นนั้นดีหรือไม่ดี” เพราะหากเราพิจารณาด้วยกรอบอุดมการณ์หนึ่งๆ เราอาจจะพบว่าพลเมืองในแบบญี่ปุ่นดี แต่หากเรานำกรอบอุดมการณ์หรือแนวความคิดอย่างอื่นมาวิเคราะห์อาจพบว่าความเป็นพลเมืองในแบบญี่ปุ่นผลิตขึ้นมาอาจยังไม่ดีมากพอก็ได้ เพราะฉะนั้น คำถามสำคัญที่ควรได้รับความสนใจมากกว่าก็คือ “ทำไมหรือเพราะเหตุใดระบบการศึกษาของญี่ปุ่นจึงประสบความสำเร็จในการผลิตหรือพัฒนาพลเมืองในแบบที่ตนเองต้องการ” ต่างหาก ซึ่งจากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า บริบทที่เอื้อต่อการสร้างพลเมืองให้ประสบความสำเร็จได้ภายในระบบการศึกษาของญี่ปุ่น ประกอบด้วยโครงสร้างหรือรูปแบบการจัดการศึกษาหลักๆ 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ซึ่งจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (เกรด 3) จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) มิติด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในวิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) ซึ่งจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (เกรด 1) จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเช่นกัน 3) มิติด้านการพัฒนา

ทักษะ เสริมสร้างประสบการณ์ด้านความเป็นพลเมืองแบบบูรณาการ (Integrated Education) ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) จัดการเรียนการสอนเฉพาะที่หล่อหลอมนักเรียนตั้งแต่เริ่มแรกเข้า ในหน่วยการผลิตระดับประถมศึกษาตอนต้นเฉพาะเกรด 1-2 เท่านั้น รวมถึงมีกิจกรรมใน คาบเรียนเชิงบูรณาการ (Integrated Study) และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่จัดขึ้นในและนอก โรงเรียน (Special Activities) และ 4) การศึกษาทางสังคม (Social Education) หรือการ ศึกษาโดยใช้ชุมชนและสังคมเป็นฐานในการเรียนรู้และพัฒนานักเรียนผ่านความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมเพื่อนบ้าน (Neighborhood Association) และองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยรอบสถานศึกษา ดังนั้น กระบวนการ พัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นภายใต้ 4 มิติดังกล่าว จึงสามารถแบ่ง เป็นกระบวนการหล่อหลอมที่เกิดขึ้นผ่านการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอก สถานการศึกษา ดังรายละเอียดปรากฏในภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 บริบทด้านกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน

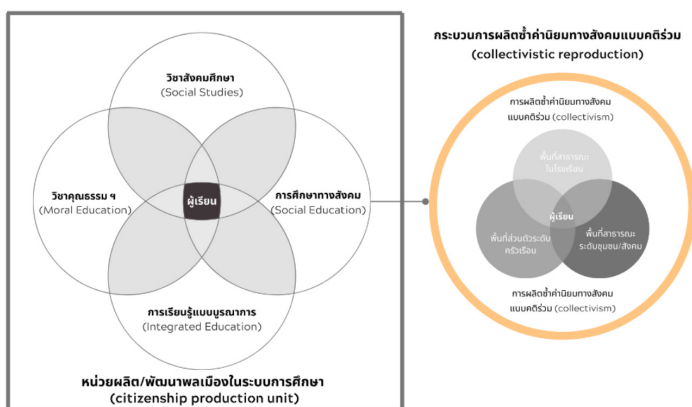
ความเป็นพลเมือง (citizenship) หรือผลผลิตที่ได้จากโครงสร้างการจัดการ ศึกษาในรูปแบบดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาของญี่ปุ่นมีความ ตระหนักต่อบทบาทของตนเองที่มีต่อชุมชนและสังคมอย่างมาก ตลอดจนเป็นการปลูกฝัง ทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนและชุมชนไปในตัวด้วย ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้ อธิบายแบบแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของญี่ปุ่นในลักษณะ โครงสร้างดังกล่าวว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยใช้กิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นฐาน (activity-oriented approach) (Grammes, 2012: 163; Ikeno, 2005; Otsu, 2002: 146; Cogan & Otsu, 2005: 37-38; McCullough, 2008:

25-26) การจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หลักๆ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมการจัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมในคาบเรียนเชิงบูรณาการ กิจกรรมของชมรมนักเรียนด้านต่างๆ เป็นต้น และ 2) กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ต่อบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม ตลอดจนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีมนุษยธรรม ในการจัดการศึกษาตามแนวทางนี้ หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก คือ เทศบาลและสมาคมเพื่อนบ้าน (Neighborhood Association) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ได้มาเรียนรู้การพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ นำนักเรียนไปเสริมสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชนในงานสำคัญทางประเพณีหรือประวัติศาสตร์ (community service learning) การจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชน รวมถึงดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ร่วมกันกับชาวบ้านในชุมชนโดยมีสมาคมเพื่อนบ้าน (Neighborhood Association) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหลัก (Hosak, 2011: 190-120; McCullough, 2008: 29) ไม่เพียงแต่การจัดกิจกรรมด้านงานพัฒนาและสาธารณประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาคมเพื่อนบ้าน เทศบาล และโรงเรียนเท่านั้น ยังรวมไปถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกันระหว่างชมรมกีฬา ชมรมพัฒนาทักษะอาชีพ หรือชมรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามาร่วมเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะของตนเองผ่านกิจกรรมที่จัดร่วมกันกับโรงเรียนด้วย

นอกเหนือจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นแล้ว ยังมีปัจจัยหรือบริบทสำคัญอีกหนึ่งด้าน (contributing factor) ที่มีอิทธิพลเกื้อหนุนอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนญี่ปุ่นให้ประสบความสำเร็จ นั่นคือ “ค่านิยมทางสังคมแบบคิตัวรวม (collectivism)” ซึ่งค่านิยมทางสังคมหรือวัฒนธรรมแบบคิตัวรวม (collectivistic culture) นี้ มุ่งเน้นผลประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคมหนึ่งๆ มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่นิยมความแตกต่างอย่างสุดโต่ง ระบบการศึกษาในสังคมที่เน้นวัฒนธรรมแบบคิตัวรวม (collectivist society) นี้ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนและปลูกฝังให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์และนำความรู้หรือทักษะที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ในการทำงานของกลุ่มและพัฒนาชุมชนหรือสังคมเป็นหลัก (community benefits) (Berger, 2011) ต่างจากระบบการศึกษาในสังคมที่เน้นวัฒนธรรมแบบปัจเจกนิยม (individualist society) ที่เน้นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและเติมเต็มความต้องการส่วนบุคคลเป็นหลัก (personal development and self-esteem)

ซึ่งหากพิจารณาบริบทและแบบแผนการจัดการศึกษาของญี่ปุ่นดังที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ก็พบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองของญี่ปุ่น แม้จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล (individual discipline) อยู่ แต่ก็มุ่งเน้นการหล่อหลอมเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักต่อความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมและตระหนักต่อความสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งค่านิยมแบบคิตัวรวมระหว่างสมาชิกในสังคมญี่ปุ่น (Japanese collectivism) (Azuma, 1998: 291-307; Hirata, 2008: 878-884) อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของค่านิยมทางสังคมญี่ปุ่นแบบคิตัวรวมดังกล่าวนี้ มีผลต่อกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของความเป็นพลเมืองญี่ปุ่น (Japanese citizenship reproduction) เพราะหากเราพิจารณาถึงบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองในโรงเรียนทั้ง 4 ด้านดังที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นเสมือนแหล่งผลิตพลเมืองในแบบที่รัฐต้องการ (citizenship production unit) แล้ว แม้ในหลายประเทศจะมีแบบแผนการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกันอยู่บ้างแต่กลับไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตพลเมืองในแบบที่ตนเองต้องการ เพราะไม่มีระบบกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมากพอ แต่ในกรณีของญี่ปุ่นถือว่ามีความเหมาะสมแบบคิตัวรวม (collectivism) ที่ได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาและฝังอยู่ในแบบแผนค่านิยมที่ได้ปฏิบัติร่วมกันมาอย่างยาวนาน (shared values and practices) จึงทำให้เอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองในระบบการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่รัฐกำหนดไว้ นั่น คือ สร้างเสริมความรู้ที่จำเป็นให้กับผู้เรียนสำหรับนำไปใช้สร้างสังคมที่ “เป็นประชาธิปไตย อย่างสงบสุข”

อย่างไรก็ตาม กระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (citizenship) โดยอิทธิพลของค่านิยมแบบคิตัวรวมของชาวญี่ปุ่นนี้ (Japanese collectivism) เกิดขึ้นครอบคลุมพื้นที่การใช้ชีวิตทั้งหมดของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนตัวในระดับครัวเรือน (private sphere) การใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะระดับโรงเรียน กลุ่มชุมชน และสังคม (public sphere) ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแบบคิตัวรวมทั้งสิ้น (collectivism) ดังนั้น การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ถูกผลิตขึ้นมาจากกระบวนการศึกษาของญี่ปุ่น (civic education) จึงถูกนำมาผลิตซ้ำด้วยแบบแผนค่านิยมที่ปฏิบัติร่วมกันของคนใกล้ชิดในระดับปัจเจกและระดับชุมชนหรือสังคมที่ล้วนแล้วแต่ผ่านกระบวนการผลิตหรือพัฒนาพลเมืองในระบบการศึกษาแบบเดียวกัน (civic education) เพื่อมาผลิตซ้ำความเป็นพลเมืองดังกล่าวผ่านกลไกของแบบแผนค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในสังคมอีกทอดหนึ่ง (collectivistic culture reproduction) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวปรากฏดังรายละเอียดในแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพที่ 2 การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาที่บิทธิพลและ
การผลิตซ้ำค่านิยมทางสังคมแบบคณาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ หากพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศญี่ปุ่นทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษาแล้ว ผู้เขียนพบว่า แบบแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองผ่านระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยใช้กระบวนการทางสังคมเป็นต้นนำ (social-centric approach) มากกว่าที่จะเน้นการพัฒนาพลเมืองโดยใช้กระบวนการทางการเมืองเป็นต้นนำ (political-oriented approach) เพราะเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองของญี่ปุ่นกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ระบบการศึกษาจะต้องพัฒนาความรู้ที่จำเป็นให้กับผู้เรียนเพื่อนำไปใช้สร้างหรือพัฒนา “ชาติที่เป็นประชาธิปไตยและสงบสุข” ซึ่งหากการจัดการศึกษาของญี่ปุ่นใช้กระบวนการทางการเมืองเป็นต้นนำ (political-oriented approach) ก็อาจนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง การเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มประชาชนขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมญี่ปุ่นได้ และยังขัดกับค่านิยมแบบคณาธิปไตยของสังคมญี่ปุ่นด้วย นอกจากนี้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นทางการเมืองนี้ กฎหมายการศึกษาแห่งชาติของญี่ปุ่น (Basic Act on Education) หัวข้อการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านการเมือง มาตรา 14 ยังได้กำหนดไว้ว่า องค์ความรู้ด้านการเมืองที่จำเป็นเพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีเหตุผล (sensible citizenship) ควรจัดให้มีในระบบ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ต้องไม่มีการสอนเรื่องการเมืองที่มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนหรือต่อต้านพรรคการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ หรือส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ (MEXT: 2019g) ด้วยเหตุนี้ ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง

ของญี่ปุ่น จึงมุ่งผลิตพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อการใช้ชีวิตระดับปัจเจกบุคคลที่จะต้องมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมและประเทศที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสงบสุขเป็นหลัก ไม่เน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก แต่เน้นการมีส่วนร่วมทางสังคมเชิงการพัฒนา ซึ่งหากวิเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองญี่ปุ่นดังกล่าวตามงานศึกษาของ Westheimer & Kahne (2004: 237-269) แล้ว อาจสรุปได้ว่า พลเมืองญี่ปุ่นมีคุณลักษณะหรือเป็นพลเมืองเชิงการมีส่วนร่วม (participatory citizen) และมุ่งเน้นงานพัฒนา (service-oriented citizen) หรือมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม (personally-responsible citizen) มากกว่าพลเมืองแบบเน้นความยุติธรรม (justice-oriented citizen) ที่มุ่งเข้าไปมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมือง

สอดคล้องกับงานศึกษาของ Keiichi Takaya (2017: 127-144) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมในฐานะการเป็นพลเมืองของนักศึกษาญี่ปุ่น พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาญี่ปุ่นต่ำมาก นอกเหนือจากการไปเลือกตั้งแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเดินรณรงค์ เดินขบวนทางการเมือง เข้าร่วมพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ หรือ การร้องเรียน ร้องทุกข์กับหน่วยงานราชการแทบไม่มีเลย โดยหนึ่งในคำสัมภาษณ์ที่น่าสนใจมากจากนักศึกษาที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยชิ้นนี้ก็คือ นักศึกษาคนหนึ่งบอกว่า “ผม/ฉัน เข้าใจว่ากิจกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระบวนการทางประชาธิปไตยเหล่านี้มีความสำคัญ แต่ผม/ฉันยุ่งมากกับสิ่งต่างๆ ที่ต้องทำ และผม/ฉัน ก็ไม่คิดว่าตัวเองมีพลังอำนาจมากพอที่จะไปทำกิจกรรมทางการเมืองพวกนั้น ” (Takaya, 2017: 137) ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองในระดับปัจเจกบุคคลของพลเมืองญี่ปุ่นมีค่อนข้างสูง แต่ในขณะเดียวกันความตระหนักต่ออำนาจและบทบาททางการเมืองของตนเองนั้นค่อนข้างต่ำ ซึ่งหนึ่งในสมมติฐานของ Keiichi Takaya ก็มองว่าเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากระบบการศึกษาของญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมองว่า แบบแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของญี่ปุ่นนั้น เน้นการพัฒนาพลเมืองโดยใช้กระบวนการทางสังคมเป็นตัวนำ (social-centric approach) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม และตระหนักต่อบทบาทของตนเองในการพัฒนาชุมชนและแสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมร่วมกันกับคนอื่น ในแง่นี้เอง หากเราพิจารณาความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองของญี่ปุ่นจากปรากฏการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยทางการเมืองขับเคลื่อนโดยพลเมืองของแต่ละประเทศเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ฮังการี หรือประเทศที่เป็นประชาธิปไตยก้าวหน้าในยุโรป รวมถึงกรณีของประเทศไทยเองแล้ว อาจสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อผลิตหรือพัฒนาพลเมืองญี่ปุ่นตามที่รัฐต้องการนั้น

ประสบความสำเร็จมากพอสมควร เพราะญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง ถูกจัดให้เป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ (full democracy) มาโดยตลอด (The Economist, 2019) และก็เป็นสังคมที่มีความสงบสุขเรียบร้อย ความปลอดภัยสูง และพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมสูงเช่นกัน (Institute for Economics & Peace, 2019a & 2019b) โดยคุณภาพพลเมืองของชาวญี่ปุ่นถูกจัดอันดับให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่พลเมืองมีคุณภาพสูงของโลกด้วย (Kaelin & Kochenov & Lindeboom, 2019)

อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญคือ การที่จะพัฒนาพลเมืองให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้แบบญี่ปุ่นนั้น จะต้องทำอย่างไรบ้าง ซึ่งแน่นอนว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการเสริมสร้างและพัฒนาพลเมืองให้ประสบความสำเร็จได้ย่อมมีความเชื่อมโยงกับหลายมิติ ทั้งบริบทและแบบแผนค่านิยมอันเป็นทุนเดิมของสังคมแต่ละแห่งที่ไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม บทความนี้มุ่งพิจารณาบริบทหรือแนวทางและแบบแผนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่น ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างหรือรูปแบบการจัดการศึกษาหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองในวิชาคุณธรรมจริยธรรม (Moral Education) การพัฒนาทักษะ เสริมสร้างประสบการณ์ด้านความเป็นพลเมืองแบบบูรณาการ (Integrated Education) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต (Living Environment) กิจกรรมในคาบเรียนเชิงบูรณาการ (Integrated Study) และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่จัดขึ้นในและนอกโรงเรียน (Special Activities) และด้านสุดท้ายซึ่งมีความสำคัญอย่างมากคือ ด้านการศึกษาทางสังคม (Social Education) หรือการศึกษาโดยใช้ชุมชนและกระบวนการทางสังคมเป็นตัวนำการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นผ่านความร่วมมือระหว่างโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมเพื่อนบ้าน (Neighborhood Association) และชมรมหรือสมาคมประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

นอกจากองค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นทั้ง 4 ด้านแล้ว ผู้เขียนยังมองว่า กรณีของญี่ปุ่นยังมีบริบทหรือปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่ช่วยเสริมสร้างและเกื้อหนุนให้การผลิตพลเมืองในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมด้วย นั่นคือ ค่านิยมแบบคัตวรม (collectivism) หรือความเป็นหนึ่งเดียวกันในเชิงแบบแผนค่านิยมการปฏิบัติของคนในสังคมญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นทุนเดิมที่

สั่งสมมาตั้งแต่อดีต โดยค่านิยมแบบคตินิยมของชาวญี่ปุ่น (Japanese collectivism) นี้ ทำให้กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะเป้าหมายของความเป็นพลเมือง (citizenship) ในระบบการศึกษาไม่ได้สิ้นสุดอยู่แค่ภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังถูกหล่อหลอมผ่านกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ที่เกิดขึ้นของผู้คนในสังคมที่ถูกผลิตขึ้นมาผ่านระบบการศึกษาแบบเดียวกัน ซึ่งค่านิยมดังกล่าวก็ถูกผลิตซ้ำร่วมกันผ่านแบบแผนค่านิยมแบบคตินิยม (collectivism) ของคนในสังคมอีกทอดหนึ่ง ทำให้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของญี่ปุ่นถูกหล่อหลอมทั้งในพื้นที่ส่วนตัวระดับครัวเรือน และในพื้นที่สาธารณะผ่านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และอิทธิพลของค่านิยมแบบคตินิยม (collectivism) ของชาวญี่ปุ่นที่ทำหน้าที่สร้างความตระหนักให้กับพลเมืองอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการสร้างญี่ปุ่นให้เป็นสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสงบสุข นอกจากนี้ ลักษณะเฉพาะตัวทางกายภาพในเชิงภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่นก็มีผลต่อการออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อมโยงระหว่างอิทธิพลของภัยพิบัติทางธรรมชาติกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาพลเมืองให้ตระหนักต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน (unity) และความรับผิดชอบต่อตนเองที่มีต่อสังคมและผู้อื่นตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้เรียนกลายเป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนามากกว่าที่จะไปเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยบริบทเกื้อหนุนทั้ง 2 ประเด็นนี้ ผู้เขียนมองว่าควรได้รับการศึกษาวิจัยในอนาคตอย่างละเอียดเพื่อสังเคราะห์ความเชื่อมโยงและอิทธิพลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของแต่ละประเทศว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของรัฐแต่ละแห่งแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาระดับโรงเรียน: บทเรียนจากต่างประเทศและข้อเสนอแนะสู่สังคมไทย” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. ศิวัช ศรีโสภากุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ตามสัญญาเลขที่ RSA6180088 ผู้เขียนขอขอบคุณการสนับสนุนจาก สกสว. และรองศาสตราจารย์ ดร. ศิวัช ศรีโสภากุล ไว้ ณ ที่นี้ อนึ่ง เนื้อหาและผลการศึกษาในบทความนี้เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียนเพียงผู้เดียว สกสว. ไม่จำเป็นต้องมีความเห็นสอดคล้องกับงานศึกษาของผู้เขียน

เอกสารอ้างอิง

- Aspinall, R. (2011). **Who Runs Japan's Schools? Education Governance and Management.** In Zhao, Y., & Lei, J., & Li, G. (Eds.) *Handbook of Asian Education: A Cultural Perspective.* New York: Taylor & Francis.
- Azuma, H. (1998). **Japanese collectivism and education.** In Paris, S., G., & Wellman, H., M. (Eds.), *Global prospects for education: Development, culture, and schooling.* American Psychological Association.
- Berger, J. (2011). **Is it a melting pot, salad, or buffet?: Culture and its impact on teaching.** Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, Community and Extension Education, Lindenwood University, St. Charles, MO, September 21-23, 2011.
- Broom, C. (2017). **Youth Civic Engagement in Context.** In Broom, C. (ed.). *Youth Civic Engagement in a Globalized World: Citizenship Education in a Comparative Perspective (Palgrave Studies in Global Citizenship Education and Democracy).* New York: Palgrave Macmillan.
- Chen, G., & Chung, J. (1993). **The Impact of Confucianism on Organizational Communication.** Annual Meeting of the 1993 SCA Convention, Miami Beach, Florida: USA.
- Cogan, J., & Derricott, R. (2000). **Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education.** London: Kogan Page.
- Cogan, J., J., & Otsu, K. (2005). Contemporary Civics Education in Japan: Reflections on a Society in Transition. *Pacific Asian Education*, (17), 34-45.
- Delgado-Algarra, E., J. (2016). **History of Japanese Education: Keys to social and citizenship education.** In Delgado-Algarra, E., J. (Eds.). *Occidente en Japón y Japón en Occidente. Claves científicas, educativas y culturales para el intercambio entre Japón y Occidente.* Huelva: Universidad de Huelva.
- Grammes, T. (2012). Selected Review: Citizenship Education and Social Studies in Japan: A Short Guide to Recent Articles and Books for gaijin (Foreigners). *Journal of Social Science Education*, 11(2), 161–172.

- Hirata, T. (2008). Personality and the Individual: The Problem of Civic Education in Japan and the Influence of Modern European Philosophy. **The European Legacy**, 1(3), 878-884. [Access on Taylor and Francis Online]
- Hosak, I. (2011). English Language Teachers as Citizenship Educators. **Ritsumeikan Social Sciences Review**, 47(2), 187-206.
- Ikeno, N. (2005). Citizenship Education in Japan After World War II. **International Journal of Citizenship and Teacher Education**, 1(2), 93-98.
- Institute for Economics & Peace. (2019a). **Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism**. [Online]. Sydney, November 2019. Available from: <http://visionofhumanity.org/reports> [accesse December 14, 2019]
- Institute for Economics & Peace. (2019b). **Global Peace Index 2019: Measuring Peace in a Complex World, Sydney, June 2019**. [Online]. Available from: <http://visionofhumanity.org/reports> [accesse December 14, 2019]
- Kaelin, C., & Kochenov, D., & Lindeboom, J. (Eds.). (2019). **Quality of Nationality Index: Global Ranking**. [Online]. Henley & Partners Holdings Ltd. Retrieved from: <https://www.nationalityindex.com/qni-rankings> [accesse December 15, 2019]
- Kimura, D., & Tatsuno, M. (2017). **Advancing 21st Century Competencies in Japan**. Center for Global Education.
- McCullough, D. (2008). Moral and social education in Japanese schools: Conflicting conceptions of citizenship. **Citizen Teaching and Learning**, 4(1), 21-34.
- MEXT. (2003). **Report of Central Council for Education**. Tokyo: MEXT.
- (2017). **White Paper on Education, Culture, Sports, Science and Technology: Promoting Educational Reforms Based on the Revised Basic Act on Education / Reform of Elementary and Secondary Education to Usher in a New Era of Education**. Tokyo: MEXT.
- (2018). **Basic Education in Japan**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/brochure/title01/detail01/1409899.htm> [accesse November 11, 2019]

- . (2019a). **Education: Overview**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/overview/index.htm> [accesse November 5, 2019]
- . (2019b). **Improvement of Academic (Course of Study)**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/elsec/title02/detail02/1373859.htm> [accesse November 5, 2019]
- . (2019c). **Curriculum Guidelines (“Courses of Study”) and ESD: Elementary School / Social Studies: Overall Objectives. Office of the Director-General for International Affairs: MEXT**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/unesco/title04/detail04/sdetail04/1375712.htm> [accesse November 15, 2019]
- . (2019d). **Basic Act on Education (Act No. 120 of December 22, 2006)**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm> [accesse November 15, 2019]
- . (2019e). **the Period for Integrated Studies**. [Online]. Retrieved from: http://www.mext.go.jp/component/english/___icsFiles/afieldfile/2011/03/17/1303755_012.pdf [accesse November 15, 2019]
- . (2019f). **Improvement of Academic Abilities (Courses of Study: Living Environment.)**. [Online]. Retrieved form: http://www.mext.go.jp/component/english/___icsFiles/afieldfile/2011/03/17/1303755_006.pdf [accesse November 17, 2019]
- . (2019g). **Basic Act on Education: Political Education**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm> [accesse November 18, 2019]
- . (2019h). **Curriculum Guidelines (“Courses of Study”) and ESD: High School / Civics: Modern Society**. [Online]. Retrieved from: <http://www.mext.go.jp/en/unesco/title04/detail04/sdetail04/1375712.htm> [accesse November 18, 2019]
- Nakayasu, C. (2016). School Curriculum in Japan. *The Curriculum Journal*, 27(1), 134-150.

- Otsu, K. (2002). **Recent Developments in Civic Education: The Case of Japan.** In Cogan, J. L., & Print, M. (Eds.). *Civic Education in the Asia-Pacific Region: Case Studies Across Six Societies.* New York: Routledge.
- (2008). **Citizenship Education Curriculum in Japan.** In Grossman, D.L., & On Lee, W., & Kennedy, K., J. (Eds.). *Citizenship Curriculum in Asia and the Pacific.* Hong Kong: Comparative Education Research Center, The University of Hong Kong.
- Takaya, K. (2017). **Citizenship Education in Japan: Past, Present, and Future.** In Broom, C. (ed.). *Youth Civic Engagement in a Globalized World: Citizenship Education in Comparative Perspective.* Palgrave Studies in Global Citizenship Education and Democracy. New York: Palgrave Macmillan.
- The Economist Intelligent Unit. (2019). **Democracy Index 2019.** [Online]. Retrieved from:
<http://www.eiu.com/topic/democracy-index> [accessed December 14, 2019]
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269.

.....

การส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชน

เบญจมาภรณ์ รุ่งแสง¹, ภารดี เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา¹

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: benjamaporn.run@mahidol.ac.th, kelly_nun@windowlive.com

Received: February 21, 2020

Revised: April 15, 2020

Accepted: April 29, 2020

บทคัดย่อ

พฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนเป็นพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ ที่จะป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของเยาวชน บทความนี้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ ผ่านมุมมองทางทฤษฎีจิตสังคมที่อธิบายปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ (Moral Development Theory) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) รวมทั้งทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกัน (The Protection Motivation Theory) ผลจากการวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า พฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนมีผลจาก 1) ปัจจัยส่วนบุคคลคือการรับรู้และทัศนคติทางบวกต่อพฤติกรรมรักษานวลสงวนตัว และความตั้งใจที่จะละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร ซึ่งมีอิทธิพลจาก 2) ปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อน และสังคม การให้ความรู้และการกำกับควบคุมของบิดามารดา ปัจจัยที่เป็นค่านิยมเรื่องเพศสัมพันธ์ที่พึงประสงค์จากเพื่อน และการถ่ายทอดค่านิยมทางเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมจากสังคมซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติ การรับรู้และความสามารถในการควบคุมตนเองของเยาวชน ซึ่งบทสรุปของบทความนี้จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางและรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ เยาวชน

Promoting Sexual Abstinence Behavior among Youth

Benjamaporn Rungsang¹, Paradee Saeneewong na Ayuthaya¹

¹Faculty of Liberal Art, Mahidol University

E-mail: benjamaporn.run@mahidol.ac.th, kelly_nun@windowslive.com

Received: February 01, 2020

Revised: April 15, 2020

Accepted: April 22, 2020

Abstract

Youth sexual abstinence behavior is an appropriated sexual behavior to prevent teenage pregnancy and sexually transmitted disease. This paper proposes psycho-social perspectives on sexual abstinence behavior among adolescences which is included: Theory of Reasoned Action, Moral Development Theory, Theory of Planed Behavior and The Protection Motivation Theory. The result found individual factors and family, peers and social factors support individuals. More so, this could provide essential knowledge in the perception of sexual intercourse from the information of family and social. As a result, this could influence the aptitude of the individual. Moreover, youth would be able to control their behavior and the intention for protection; as well as have sexual abstinence behavior. These outcomes are useful to develop program to promote sexual abstinence behavior among youth in the future.

Keywords: Sexual abstinence behavior, youth

บทนำ

เยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ กล่าวคือเป็นผู้ที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ขณะนี้ประเทศไทยมีเยาวชนที่เป็นวัยรุ่น (อายุระหว่าง 15-24 ปี) ประมาณร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด วัยรุ่นเป็นวัยของความสดใส ความอ่อนไหว วัยของการเปลี่ยนแปลง วัยของความอยากรู้ อยากลอง เป็นวัยที่เปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ที่เริ่มมีความคิดอ่านในเชิงเหตุผลมากขึ้น ระหว่างนั้น วัยรุ่นคือวัยที่อยู่ตรงกลางซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต วัยรุ่นต้องการความมีอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง

จากปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการสื่อสาร การพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม มีการพัฒนาทั้งทางการศึกษา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีต่างๆ มากมายที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะวัยรุ่นเผชิญกับการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวตลอดเวลา จากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลทำให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ทั้งข้อมูลข่าวสารที่ดีและไม่ดี ประกอบกับปัจจุบันวัยรุ่นมีความเป็นอิสระมากขึ้น บิดามารดามีเวลาในการควบคุมดูแลน้อยลง เนื่องจากต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวในยุคของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จึงมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญกับการคบค้าสมาคมกับเพื่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น การตัดสินใจและการมีเสรีภาพในเรื่องพฤติกรรมต่างๆ จึงขึ้นอยู่กับตนเอง เพื่อน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าการตัดสินใจร่วมกับบิดามารดา มีผลทำให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบการยอมตาม การปรับตัวของเยาวชนที่ขาดความระมัดระวัง ขาดความยับยั้งชั่งใจโดยเฉพาะเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของอภิญญา เปี่ยมวัฒนาทรัพย์ และคณะ (2552: 69) ที่พบว่าการที่วัยรุ่นชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุน้อย อาจเนื่องจากการพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และด้านความคิด อันเกิดจากอิทธิพลของฮอร์โมนเพศที่เกิดขึ้นในช่วงวัยนี้ ทำให้วัยรุ่นเกิดความสับสนกับการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ อีกทั้งยังขาดการดูแลเอาใจใส่จากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จะให้คำแนะนำแก่วัยรุ่นในเรื่องเพศศึกษา และยังได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่มีการเลียนแบบการคบเพื่อนต่างเพศกันในกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อนในกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ประชิด สุขอนันต์ และคณะ, 2562: 143)

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงข้อมูลให้เห็นว่าค่านิยมและวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางเพศให้เยาวชนอยู่ในบรรทัดฐานของสังคมได้ถูกทำลายหรือกำลังเลือนหายไปจากสังคม โดยเฉพาะการรักษาพลสวณตัวในเยาวชนที่เป็นเพศหญิงและการให้เกียรติเพศหญิงของเยาวชนที่เป็นเพศชาย รวมทั้งการมีพฤติกรรมทางเพศอันเหมาะสมคือการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนหรือก่อนวัยอันควร

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมการรักษาพลสวณตัวโดยการคิดเชิงระบบเสริมด้วยการกระจำค่านิยมและการสร้างพลังอำนาจแห่งตนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งชายและหญิงมากกว่าร้อยละ 5 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มากกว่าร้อยละ 20 เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว ผลที่ตามมาคือการตั้งครรภ์และการคลอดในวัยเรียนมีความชุกและรุนแรงมากขึ้น (ประชิด สุขอนันต์ และคณะ, 2562: 137) การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของวัยรุ่นเกิดจากแรงขับทางเพศ เกิดจากความรัก ความพอใจเป็นความเต็มใจโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา และการได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ได้เรียนรู้และได้สัมผัสกับกลุ่มเพื่อนที่มีทัศนคติเช่นเดียวกันจึงเป็นการตอกย้ำจากการขัดเกลา การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อจากกลุ่มเพื่อนและสังคม รวมทั้งจากสื่อต่างๆ จึงทำให้เกิดความเชื่อและค่านิยมในหมู่วัยรุ่นซึ่งไม่ยึดถือกับความบริสุทธิ์ของฝ่ายหญิง อีกทั้งเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติของสังคมปัจจุบัน แต่สำหรับเยาวชนหญิงบางราย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ไปแล้วและฝ่ายชายไม่รับผิดชอบก็จะปล่อยตัวปล่อยใจ เป็นเหตุทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น และสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากคือปัญหาการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์อย่างโรคเอดส์ของเยาวชนที่เพิ่มมากขึ้น เกิดการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ ซึ่งพบว่าการตั้งครรภ์ในเยาวชนส่งผลต่อสุขภาพกาย เช่น มารดาวัยรุ่นมีภาวะซีด หรือการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย ทำให้ตกเลือด ติดเชื้อ และเสียชีวิตในที่สุด

ผลกระทบทางด้านจิตสังคม คือ เยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์อาจต้องหยุดเรียนกลางคัน ทำให้ด้อยโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ เกิดภาวะซึมเศร้าและรู้สึกไม่มีคุณค่าได้ (เบญจมาศ โอฟารัตน์มณี, 2561: 69) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการทำความเข้าใจพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างหลายด้านต้องอาศัยการมองแบบองค์รวม (Holistic Approach) ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม เพื่อจะทำให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมในการวิเคราะห์พฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันปัญหาอันเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ดังนั้น บทความวิชาการนี้มุ่งอธิบายแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ดังนี้

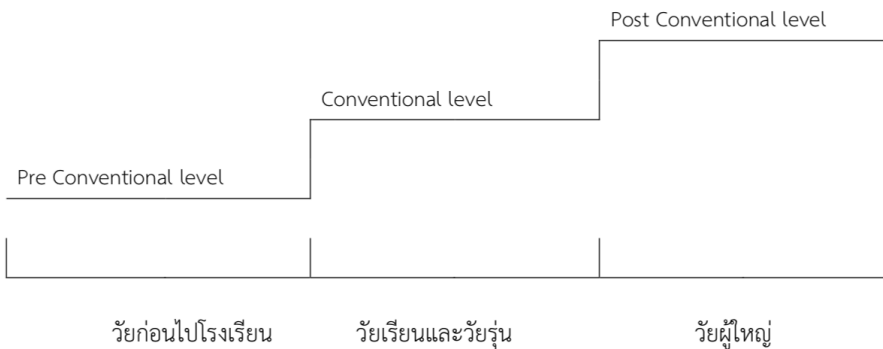
1) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) พัฒนาโดย Ajzen & Fishbein (1980) มีสมมติฐานว่า พฤติกรรมของบุคคลล้วนกระทำไปอย่างมีเหตุผล (reasonable) และพฤติกรรมอันสมัครใจนี้กระทำขึ้นโดยพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้มุ่งที่จะอธิบายและทำนายพฤติกรรมของมนุษย์โดยอาศัยตัวแปรที่ค่อนข้างน้อย (Parsimonious) และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น จากทฤษฎีนี้ได้มุ่งที่จะอธิบายพฤติกรรมที่เป็นไปโดยมีการพิจารณาเลือกตัดสินใจจากความตั้งใจ (intention) ของบุคคลว่าจะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง รวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพต่างๆ น่าจะเป็นตัวกำหนดที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำ (action) กล่าวคือ บุคคลจะถูกคาดหวังว่า เขาจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับความตั้งใจเดิมที่มีอยู่ กระนั้นก็ตาม ยังตระหนักว่า “ความตั้งใจ” ของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาเปลี่ยนไป และหากช่วงเวลาระหว่างความตั้งใจและการกระทำยิ่งห่างกันมาก โอกาสที่จะมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดไว้ก่อน แต่ส่งผลถึงการเปลี่ยนใจที่เกิดขึ้นมาก ดังนั้น ความตั้งใจเป็นองค์ประกอบที่ผกผันกับช่วงเวลาห่างระหว่างความตั้งใจและการวัดพฤติกรรมที่เป็นการกระทำอันสังเกตได้ โดยเหตุนี้ทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผลจึงมีจุดเน้นอีกจุดหนึ่งว่าต้องมีการสอดคล้องกันทั้งในการกำหนดความหมายและการสร้างมาตรวัดของความตั้งใจ (Intention: I) และพฤติกรรม (Behavior: B) กล่าวคือ ต้องมีความสอดคล้องกันทั้งในแง่การจัดการกระทำและการวัด

เนื่องด้วยทฤษฎีนี้ได้ถูกนำเสนอขึ้นเพียงเพื่อช่วยทำนายพฤติกรรมภายนอก แต่ทฤษฎีนี้ยังพยายามจะอธิบายให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลจึงเสนอต่อว่า ความตั้งใจ (Intention: I) เป็นผลขององค์ประกอบ (Function) พื้นฐาน 2 ประการ คือ 1) คุณสมบัติของบุคคลที่แสดงพฤติกรรม และ 2) อิทธิพลทางสังคม องค์ประกอบที่เป็นคุณสมบัติของบุคคล คือการที่บุคคลประเมินการแสดงพฤติกรรมนั้นว่าเป็นไปในทิศทางบวกหรือทางลบ และได้ให้ชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ทิศนคติต่อการแสดงพฤติกรรม (Attitude toward the behavior: AB) จุดนี้เป็นอีกจุดหนึ่งที่ผู้สร้างทฤษฎีย้ำว่าเป็นการแสดงพฤติกรรม ส่วนองค์ประกอบที่สองที่มีส่วนกำหนดความตั้งใจ คือการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความกดดันหรืออิทธิพลเชิงสังคมที่มีต่อบุคคลในการแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้น องค์ประกอบนี้ได้ถูกใช้ชื่อบรรทัดฐานส่วนบุคคล (subjective norm: SN) เพราะเป็นการรับรู้ว่าคุณค่าส่วนใหญ่เห็นว่าเขาควรหรือไม่ควรแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพียงใด

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

จากหลักทฤษฎีข้างต้นสามารถเชื่อมโยงกับการไม่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของเยาวชนได้ว่า การที่เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อการรักษาวล สงวนตัวและรับรู้ว่าสังคมไทยไม่ยอมรับให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนนั้น จะส่งผลให้เยาวชนมีความตั้งใจในการรักษาวล สงวนตัวและตั้งใจที่จะละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ก็จะทำให้เยาวชนไม่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ดังนั้น ผู้ปกครอง ครู ครอบครั้ว และสถาบันการศึกษาต้องช่วยกันถ่ายทอดค่านิยมการรักษาวล สงวนตัว กิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครั้ว หรือกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร อีกทั้งสอดแทรกทักษะทางสังคมที่เหมาะสมและสังคมยอมรับระหว่างเพื่อนต่างเพศ

2) ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ (Moral Development Theory) ของลอเรนส์ โคลเบิร์ก (Kohlberg: 1969 quoted in Cown & Roop, 1992: 99-101) เป็นผู้สนใจความประพฤติถูก-ผิด-ดี-ชั่ว ของมนุษย์ ได้ศึกษาค้นคว้าค่านิยมความดีความชั่วของมนุษย์ โดยเสนอขั้นพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ตามทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ของโคลเบิร์ก (Kohlberg, 1969)

ขั้นที่ 1 คือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre Conventional level) อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนต้นก่อนเข้าเรียน ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมองโลกแบบชีวิตต้องสู้ ในช่วงวัยนี้ความถูกผิดขึ้นอยู่กับสิ่งที่ปรากฏชัดเจนไม่เกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำที่อาจจะมีแรงจูงใจอื่นๆ อยู่เบื้องหลังการกระทำนั้นๆ

ขั้นที่ 2 คือระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ของสังคม (Conventional level) อยู่ในวัยเรียนถึงวัยรุ่น ช่วงนี้เด็กจะยึดกฎระเบียบต่างๆ ตามที่ได้รับการสั่งสอนอบรมมากกว่าที่จะคิดเองทำเอง โดยเฉพาะคำสั่งของบุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือผู้มีอำนาจ เช่น ผู้ปกครองซึ่งจะบดบังความสามารถของตนเองในการคิดที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องต่างๆ

ขั้นที่ 3 คือระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม (Post Conventional level) อยู่ในวัยผู้ใหญ่ซึ่งสามารถสร้างคุณธรรมประจำตนเองได้อย่างกว้างขวางและยังเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติด้วย ในการบรรลุถึงขั้นนี้มีใช้ว่าจะมีขึ้นได้กับทุกๆ คน และคนส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ Conventional level หรือไม่ก็ขั้น Pre Conventional level เท่านั้น

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนตามทฤษฎีพัฒนาจริยธรรม

จากทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าพัฒนาการชีวิตในวัยเรียนและวัยรุ่น การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและโรงเรียนจะมีความสำคัญในการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ และถ่ายทอดค่านิยมที่ดีของสังคมเพื่อให้วัยรุ่นเหล่านั้นดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ผู้ปกครองและสังคมประสงค์จะเป็น ซึ่งถ้าผู้ปกครองมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดค่านิยมที่ดีในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมก็จะทำให้วัยรุ่นปฏิบัติตนในทางที่ถูก ในทางกลับกันถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่ดีหรือขาดการอบรมก็จะทำให้การพัฒนาทางด้านคุณธรรมถูกบดบังและประทุตุนไปในทางที่เสียหายและต่อต้านสังคมโดยทำในสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ เช่น การเล่นการพนัน การใช้ยาเสพติด หรือการปรับตัวของวัยรุ่นที่ขาดความระมัดระวัง ขาดการยับยั้งชั่งใจโดยเฉพาะในเรื่องของเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

3) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) พัฒนาโดย Ajzen (1991) ซึ่งอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ (intention) และการแสดงพฤติกรรมของบุคคล (behavior) โดยมีแนวคิดว่าคุณคนจะแสดงพฤติกรรมเมื่อบุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะแสดงหรือปฏิบัติ และมีการรับรู้ว่าคุณคนสามารถควบคุมพฤติกรรม (perceived behavior control) ดังกล่าวได้ ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมมี 3 ปัจจัย

หลัก คือ ก) ความเชื่อในพฤติกรรม (behavior beliefs) ที่ส่งผลถึงทัศนคติของบุคคลต่อพฤติกรรม อธิบายได้ว่าถ้าบุคคลเชื่อว่าการแสดงพฤติกรรมนั้นจะเกิดผลดีก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ข) ความเชื่อในบรรทัดฐานของบุคคลอื่นหรือสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น (normative beliefs) ซึ่งส่งผลถึงการรับรู้บรรทัดฐานของบุคคลอื่นหรือสังคม อธิบายได้ว่า ถ้าบุคคลเชื่อว่าสังคมคิดว่าควรแสดงพฤติกรรม ก็จะรับรู้ถึงบรรทัดฐานของสังคมด้านบวก ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลเชื่อว่าสังคมคิดว่าตนไม่ควรแสดงพฤติกรรม ก็จะรับรู้ว่าการแสดงพฤติกรรมด้านลบ และ ค) ความเชื่อในการควบคุมตนเอง (control beliefs) ซึ่งส่งผลถึงการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมเหล่านั้น นั่นคือถ้าบุคคลมีความเชื่อหรือทัศนคติที่ดีจะรับรู้การควบคุมพฤติกรรมนั้นสูง แต่หากบุคคลเชื่อว่าปัจจัยนั้นเป็นอุปสรรคต่อการแสดงพฤติกรรมจะรับรู้การควบคุมต่ำ กล่าวโดยรวมคือบุคคลที่มีความเชื่อและทัศนคติต่อพฤติกรรมในด้านบวก ส่งผลต่อการรับรู้ว่าการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลแวดล้อม และรับรู้ว่าจะสามารถควบคุมตนเองให้ทำพฤติกรรมได้สำเร็จ เขาจะตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

จากหลักทฤษฎีนี้สามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในเยาวชนได้ว่า หากเยาวชนมีบิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญ และเป็นบรรทัดฐานอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเยาวชนเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ และเป็นบุคคลที่มีบทบาทแรกในการดูแลสุขภาพทางเพศและ ให้การสอนเพศศึกษาและบ่มเพาะพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม เช่น การรักษาวงสวณตัว พฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์อันไม่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรให้กับบุตร รวมทั้งยังมีอิทธิพลต่อทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม สอดคล้องกับทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) ทำให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการรักษาวงสวณตัว และเกิดการรับรู้ว่าการศึกษาศึกษา หรือสถาบันทางสังคมไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนในการทำพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนที่เพิ่มขึ้น ทำให้เพิ่มความตั้งใจและมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมที่ต้องการ การที่บิดา มารดา ครู สถาบันการศึกษา หรือสถาบันทางสังคมแสดงการยอมรับ นั่นคือพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของเยาวชน

4) ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกัน (The Protection Motivation Theory) ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันถูกพัฒนาโดย Ronald W. Rogers (Mackay and Bruce, 1992) โดยเน้นความสำคัญร่วมกันระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและทฤษฎีคาดหวังในความสามารถของตนเอง นั่นคือ การรวมเอาปัจจัยที่ทำให้เกิดการรับรู้ในภาพรวมของบุคคล ซึ่งการรับรู้จะเป็นตัวเชื่อมโยงที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันนี้เน้นเกี่ยวกับการประเมินการรับรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่สื่อสาร การประเมินการรับรู้มาจากสื่อกลางที่ทำให้เกิดความกลัว ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของสื่อที่มากระตุ้น ในการประเมินการตรวจสอบการรับรู้ Rogers ได้กำหนดตัวแปรที่ทำให้เกิดความกลัว 3 ตัว ได้แก่ ความรุนแรงของโรค การรับรู้ความเสี่ยงต่อการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิภาพการตอบสนองของสื่อ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเป็นโรค ซึ่งการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค (Perceived Probability-Susceptibility) เป็นการใช้สื่อที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองกำลังอยู่ในภาวะเสี่ยง อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ยังไม่ใช่วิธีแนวทางที่จะทำให้บุคคลรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค แต่การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคจะขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคลว่า ถ้าไม่ปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายที่เกิดขึ้นจะทำให้ตนมีโอกาสรู้เสี่ยงต่อการเป็นโรคได้ การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคสูงจะมีผลต่อความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติตนเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงนั้นๆ

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนตามทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกัน

จากหลักของทฤษฎีสามารถเชื่อมโยงกับการไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของเยาวชนได้ว่า การที่เยาวชนได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความเสี่ยงของการเป็นโรคอันเนื่องมาจากการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ กามโรค โรคเอดส์ ผลกระทบของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และอันตรายอันเนื่องมาจากการทำแท้งของวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จะส่งผลต่อความตั้งใจของเยาวชนในการปฏิบัติตนเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงของการเป็นโรคและป้องกันตนเองจากการมีเพศสัมพันธ์ ก็จะทำให้เยาวชนละเว้นเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนได้

บทสรุป

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ทำให้ทราบปัจจัยที่เป็นเหตุชักนำให้เยาวชนตั้งใจที่จะละเว้นพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์อันจะเป็นการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การเป็น

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว การให้ความรู้และการกำกับควบคุมของบิดามารดา ปัจจัยจากเพื่อน อิทธิพลจากสังคมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง ความตั้งใจที่จะละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ และทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อันเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ ในวัยเยาวชนต่อไป

.....

เอกสารอ้างอิง

- เบญจมาศ โอพารัตน์มณี. (2561). เพศวิถีศึกษาสำหรับวัยรุ่นตอนต้น: การทบทวนวรรณกรรม. วารสารสภาการพยาบาล, 33 (3), 67-79.
- ประชิด สุขอนันต์, เฉลียว บุรีภักดี, และสุมาลี พงศ์ติยะไพบูลย์. (2562). การพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมรณรงค์ลดสวทตัว โดยการคิดเชิงระบบ เสริมด้วยการกระจำค่านิยมและการสร้างพลังอำนาจแห่งตนของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24 (1), 136-150
- อภิญา เปี่ยมวัฒนาทรัพย์ และนิศาชล ชมภูพล. (2552). พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และอาชีวศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ประเทศไทย พ.ศ. 2548-2550. วารสารกรมการแพทย์, 34(3), 199-206.
- Ajzen I. (1991). **The Theory of Planned Behavior**. Organizational Behavior and Human Decision Processes. 1991, 50, 179-211.
- Ajzen I, Fishbein M. (1980). **Understanding attitudes and predicting social behavior**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall; 1980.
- Mackay & Bruce, C. (1992). **AIDS and Protection Motivation Theory (PMT): Effect of imagined scenario and intend to use condom**. Michigan: A Bell and Horell Information Company.
- Mc Cown, R.R., & Peter Roop. (1992). **Educational Psychology and Classroom Practice**. Massachusetts: Allyn and Bacon Company, Inc.
-

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในจังหวัดสงขลา

นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ¹, ประสพชัย พสุนนท์²

¹Lecturer, Hatyai Business School, Hatyai University.

²Associate Professor Dr. Lecturer, Faculty of Management Science,
Silpakorn University.

E-mail: Nithikittikam@hu.ac.th

Received: March 02, 2020

Revised: March 31, 2020

Accepted: April 18, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลจากกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดสงขลาจำนวน 5 แห่ง จำนวน 400 ตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ปัจจัยการท่องเที่ยวและจัดกลุ่มตามปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย และทำการวิเคราะห์ปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและหมุนแกนปัจจัยด้วยวิธี Varimax ในส่วนการจัดกลุ่มเทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means ผลการวิจัยพบว่า ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นิยมมากที่สุด คือ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ นิยมเดินทางกับเพื่อนในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ สิ่งดึงดูดใจคือวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว นิยมถ่ายรูป กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สนใจ คือ การนั่งรถสามล้อ/รถรางรอบเมือง สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รู้จักและเคยเดินทางไปมากที่สุด คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อทำการจัดกลุ่มตัวแปร พบว่า จากตัวแปรทั้งหมด 42 ตัวแปรสามารถสกัดปัจจัยได้ 6 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยวัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต ปัจจัยความเชื่อ ความศรัทธา ปัจจัยกลิ่นอายอดีต ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยโหยหาวันวาน และปัจจัยแลกเปลี่ยนทักษะ การจัดกลุ่มสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (K=2) ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร้อยละ 95.25 และ 2) ท่องเที่ยวทั่วไป ร้อยละ 4.75

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พฤติกรรมท่องเที่ยว นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Tourism Behavior of Undergraduate Student in Cultural Tourism in Songkhla Province.

Nithikittikarn Hemsuwan¹, Prasopchai Pasunon²

¹ Lecturer, Hatyai Business School, Hatyai University.

² Associate Professor Dr. Lecturer, Faculty of Management Science, Silpakorn University.

Received: March 02, 2020

Revised: March 31, 2020

Accepted: April 18, 2020

Abstract

The research was to study the tourism behavior of undergraduate students. In cultural tourism in Songkhla province by collecting data from a group of undergraduate students in higher education institutions in Songkhla province, the amount of 5 places 400 samples. The objective is to study the tourism behavior of undergraduate students in cultural tourism in Songkhla province. Analyze tourism factors and group according to factors in cultural tourism. by using a questionnaire is a research tool and analyzes factors method for analyzing core components and factor axis rotation using Varimax method in grouping, K-Means group analysis technique.

The results of the study revealed that most of the tourism behavior, the most popular cultural tourism form, the folk culture, and festivals are popular to come with friends. On Saturday-Sunday the attraction is a unique way of life. Activities during tourism, Take photography, cultural activities of interest are to take a tricycle/tram around for sightseeing the most known and most visited cultural tourist attraction is the City Pillar Shrine. The analysis of components for grouping variables showed that from all 42 variables Able to extract factors in 6 aspects, Culture Cuisine and way of life factors, Belief and faith factors, olden factors, Environmental factors, History factor and culture exchange factors. K-Means grouping analysis be to 2 groups (K = 2) 1) cultural tourism 95.25% and 2) general tourism 4.75%.

Keywords: Cultural tourism, Tourism behavior, Undergraduate student

บทนำ

การท่องเที่ยว ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความนิยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันควบคู่กับสังคมมนุษย์ การเดินทางในแต่ละยุคอาจมีความแตกต่างกันทั้งวัตถุประสงค์และวิธีการเดินทาง โดยในปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน เป็นรูปแบบการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้โดยมีระยะทางมากกว่า 40 กิโลเมตรจากที่อยู่อาศัยเพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ (World Tourism Organization, 2014)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเกิดการกระจายการลงทุน การจ้างงาน และกระจายรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไปยังอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ อาทิเช่น ที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม สินค้าที่ระลึก ฯลฯ ซึ่งช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมของประเทศไทย ในปี 2561 องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวนทั้งสิ้นกว่า 1,400 ล้านคน เพิ่มขึ้น 6 เปอร์เซ็นต์จากปี 2560 ที่ผ่านมา (The New Straits Times Press (Malaysia), 2019) ขณะที่ในปี 2561 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 38,277,300 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2,007,503 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2562)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ (Quality Visitor) มีทิศทางเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่นักท่องเที่ยวสามารถเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีจุดประสงค์เพื่อที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นหรือในประเทศอื่นๆ ทำให้เราได้เข้าใจและซาบซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนภายในชุมชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงทำให้เราเกิดความรู้ ประสบการณ์ และการติดต่อสื่อสาร จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความเข้าใจของคนแต่ละกลุ่มให้สามารถพึ่งพากันได้ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (McIntosh และ Goeldner (1986: 124-125) อ้างถึงใน เสาวนีย์ มูลสุวรรณ (2551))

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งใน 14 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่โดยรวม 7,393 ตารางกิโลเมตร ด้านทิศเหนือติดกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสตูลและพัทลุง ด้านทิศตะวันออกติดต่อกับทะเลอ่าวไทย และด้านทิศใต้มีเนื้อที่พรมแดนติดกับประเทศมาเลเซีย สงขลามีสื่อปรากฏเป็นเมืองท่าการค้า

และหัวเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญตั้งแต่อดีตสมัยต้นกรุงศรีอยุธยา จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีในการดำรงชีวิต การค้า ความเชื่อและความศรัทธา โดยกลุ่มคนที่อาศัยประกอบด้วยชาวไทยจีน ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยพื้นถิ่น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว อยู่ในวัยที่กำลังศึกษาหาประสบการณ์ความรู้และกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมการทำงาน ซึ่งจะเติบโตเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ในอนาคต เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีการรับผิดชอบมากนัก ผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และจัดกลุ่ม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา
3. เพื่อจัดกลุ่มของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลาตามปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

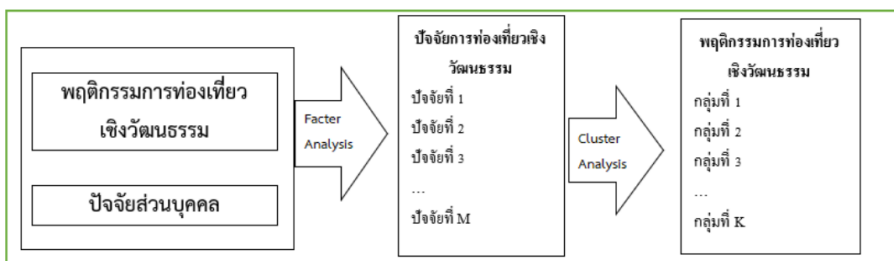
1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) ถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่นักท่องเที่ยวสามารถเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว สัมผัสวิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ รวมถึงเข้าใจหลักคิดในการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (2558) ได้ให้คำนิยามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออก

ให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปะ หัตถกรรม พิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ ภาษาและวรรณกรรม วิถีชีวิต เครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณี เทศกาลต่างๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. แนวคิดพฤติกรรม พฤติกรรม หมายถึง อาการที่แสดงออกของมนุษย์ ปฏิกริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่อยู่รอบตัว โดยจากการสังเกตหรือการใช้เครื่องมือช่วยวัดพฤติกรรม ส่งผลต่อกระบวนการทางร่างกาย (ธัญญา ธีระกนิษฐ์: 2555) พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior role) หมายถึง บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค จากการศึกษา นักการตลาดได้นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด โดยเฉพาะกลยุทธ์การโฆษณาและผู้แสดงโฆษณา (Presenter) ให้บทบาทใดบทบาทหนึ่ง เช่น ผู้ริเริ่ม ผู้มีอิทธิพล ผู้ตัดสินใจซื้อ ผู้ซื้อ และผู้ใช้ โดยทั่วไปมี 5 บทบาทคือ (ธวัชรรัตน์ อินทนนชัย, 2552) ผู้ริเริ่ม (Initiator) ผู้มีอิทธิพล (Influence) ผู้ตัดสินใจ (Decision) ผู้ซื้อ (Buyer) และผู้ใช้ (User)

3. แนวคิดการตัดสินใจ การตัดสินใจ คือ ผลขั้นสุดท้ายหรือผลสรุปของกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ทรัพยากร และบุคคล สามารถนำไปปฏิบัติและทำให้งานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ การตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทของผู้บริหารที่เกิดจากตำแหน่งและอำนาจที่เป็นทางการ คือบทบาทการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) บทบาทผู้จัดการสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Disturbance Handler) บทบาทผู้จัดทรัพยากร (Resource Allocator) และบทบาทผู้เจรจาต่อรอง (Negotiator)

วุฒิชัย จานงค์ (2523) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นเรื่องของการจัดการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และในการจัดการนั้นการตัดสินใจเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทุกๆ เรื่อง ทุกๆ กรณีเพื่อดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ อาจมีเครื่องมือมาช่วยในการพิจารณา มีเหตุผลส่วนตัว อารมณ์ ความรักใคร่ ชอบพอ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ และมีลักษณะเป็นกระบวนการอันประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ต่อเนื่องกันไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (Questionnaire) เรื่อง พฤติกรรมทางท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลาโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เพื่อให้แบบสอบถามได้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด และคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าทุกด้านมีค่าผลลัพธ์มากกว่า 0.75 อันเป็นการยืนยันว่าข้อคำถามนั้นมีความเชื่อมั่นเพียงพอ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 5 แห่ง โดยจำแนกเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 1 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีจำนวนทั้งสิ้น 61,813 คน จากข้อมูลสถิติสถานศึกษานักศึกษาอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561 (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2562) ดังนั้นเมื่อประชากรมีขนาดใหญ่จึงกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (ประสพชัย พสุนนท์, 2553) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยได้กลุ่มตัวอย่างขนาดเท่ากับ 400 ตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	จำนวน นักศึกษารวม	จำนวน นักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ)	จำนวน นักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4 แห่ง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ, มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา)	57,165	92.5	370
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 1 แห่ง (มหาวิทยาลัยหาดใหญ่)	4,648	7.5	30
นักศึกษาระดับปริญญาตรี	61,813	100	400

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้วิจัยและเก็บข้อมูลไว้แล้ว เช่น ตำราและเอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว แรงจูงใจ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

2) ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจากการใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อทำการสกัดปัจจัยตามแนวคิดออกมา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ทางสถิติ SPSS V. 22 ข้อมูลทางลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ คณะวิชา ชั้นปี ฯลฯ และข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษา และทำการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) โดยวิธีหมุนแกนปัจจัยด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization ที่มีค่า Factor Loading มากกว่า 0.681 และนำผลมาทำการจัดกลุ่มตาม ปัจจัยการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means โดยนำค่าปัจจัยคะแนน (Factor Score) ของทั้ง 6 ปัจจัย (โดยทดลองกำหนด $K = 2, 3, 4, \dots, 8$) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แปลงข้อมูล คะแนนปัจจัยให้เป็น ค่ามาตรฐาน (Standardized) ก่อนทำการวิเคราะห์ ด้วยวิธี K-Means

ผลการวิจัย

1. ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 208 คน (ร้อยละ 52.1) อายุระหว่าง 22-24 ปี จำนวน 287 คน (ร้อยละ 24.6) มีการศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 จำนวน 256 คน (ร้อยละ 64.2) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 166 คน (ร้อยละ 38.2) กลุ่มคณะ /สาขาวิชา อุตสาหกรรมบริการ/การท่องเที่ยว/โรงแรม/อีเวนต์ จำนวน 123 คน (ร้อยละ 30.8) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 12,001 บาท จำนวน 189 คน (ร้อยละ 47.4)

2. ผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรม

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นิยมมากที่สุด คือ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 95.25 รองลงมาคือ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 90.00 และศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 81.25 ด้านลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมเดินทางกับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 27.60 โดยวิธีการเดินทางด้วยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 75.90 และส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 76.90 ด้านสิ่งดึงดูดใจในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ คิดเป็นร้อยละ 96.75 กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามนิยม ถ่ายรูป คิดเป็นร้อยละ 93.25 ในด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สนใจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจในการนั่งรถสามล้อ/รถรางรอบเมือง คิดเป็นร้อยละ 82.25 และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักและเคยเดินทางไปมากที่สุด คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง คิดเป็น

ร้อยละ 89.00 รองลงมาคือ เขาดังกวน คิดเป็นร้อยละ 83.25 และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา และวัดมัสยิดมาวาส คิดเป็นร้อยละ 82.25

3. ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจมาท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจมาท่องเที่ยวจากตัวแปรปัจจัยในการวิเคราะห์จำนวน 42 ตัวแปร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) พบว่า ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis) โดยวิธีหมุนแกนปัจจัยด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization ที่มีค่า Factor Loading มากกว่า 0.681 โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่ 1 วัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต ปัจจัยที่ 2 ความเชื่อ ความศรัทธา ปัจจัยที่ 3 กลิ่นอายอดีต ปัจจัยที่ 4 สภาพแวดล้อม ปัจจัยที่ 5 โหຍหาวันวาน และปัจจัยที่ 6 แลกเปลี่ยนทักษะ โดยจำแนกรายละเอียดแต่ละปัจจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละปัจจัย (n=400)

ปัจจัย	Factor Loading	Mean	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยที่ 1 วัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต		(Eigenvalues = 15.779 และ Variance = 37.570)		
- อาหารท้องถิ่นมีความแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	0.88	4.41	0.84	มาก
- เข้าไปร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม อนุรักษ์ประเพณี อาทิ ประเพณีชักพระ เป็นต้น	0.87	3.94	0.77	มาก
- ทำบุญและกราบไหว้บูชาสิ่งที่เคารพ/ปฏิบัติศาสนกิจ	0.87	3.91	0.71	มาก
- อาหารท้องถิ่นมีรสชาติอร่อย ถูกปาก	0.86	3.96	0.89	มาก
- กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต วัฒนธรรม	0.86	3.93	0.91	มาก
- สืบทอดวิถีประเพณีอันดีงามของครอบครัว	0.84	3.76	0.78	มาก
- ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหาร	0.81	4.56	0.63	มากที่สุด
- ใช้เวลาวันหยุดกับครอบครัว/เพื่อน	0.79	3.88	0.67	มาก

ปัจจัย	Factor Loading	Mean	S.D.	ระดับความสำคัญ
- การผสมผสานของวัฒนธรรมไทยพุทธมุสลิม จีน	0.78	4.41	0.55	มาก
- การดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในพื้นที่ให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี	0.73	3.55	0.86	มาก
- ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ รำมโนรา เป็นต้น	0.71	3.78	0.56	มาก
- อาหารท้องถิ่นมีคุณค่าทางโภชนาการ	0.67	4.35	0.62	มาก
- อาหารแต่ละช่วงเวลามีเอกลักษณ์	0.66	4.40	0.60	มาก
ปัจจัยที่ 2 ความเชื่อ ความศรัทธา		(Eigenvalues = 8.397 และ Variance = 19.992)		
- เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์นำไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่น	0.94	4.35	0.81	มาก
- ความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า พระเกจิ	0.87	4.47	0.58	มาก
- เสริมสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว	0.82	3.99	0.95	มาก
- ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยคุ้มครองป้องกันภัย ประสบความสำเร็จในชีวิต	0.80	4.38	0.60	มาก
- ถ่ายภาพสิ่งต่างๆ เพื่อลงสื่อสังคมออนไลน์	0.78	3.87	0.47	มาก
- รู้สึกศรัทธา เลื่อมใส ศาสนสถาน เช่น วัด ศาลเจ้า	0.77	4.32	0.68	มาก
- การเข้าร่วมพิธีกรรม เช่น บวงสรวงหลักเมือง เจดีย์หลวง เป็นต้น	0.76	4.02	0.73	มาก
- มีกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น	0.74	4.10	0.74	มาก
- ต้องการพักผ่อน ผ่อนคลาย หลีกหนีความจำเจ	0.68	3.99	0.70	มาก
- ไม่ตรีจิตและมิตรภาพของผู้คนท้องถิ่น	0.63	4.41	0.60	มาก
- สถาปัตยกรรมที่สวยงามของอาคารบ้านเรือน	0.59	4.37	0.62	มาก

ปัจจัย	Factor Loading	Mean	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยที่ 3 กลิ่นอายอดีต		(Eigenvalues = 6.410 และ Variance = 15.262)		
- ต้องการคำชื่นชมจากผู้อื่น เสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง	0.88	3.91	0.80	มาก
- วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล	0.75	4.65	0.59	มากที่สุด
- สัมผัสกลิ่นอายความเป็นดั้งเดิม	0.73	4.08	0.41	มาก
- ต้องการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต่างจากตน	0.72	4.16	0.53	มาก
- ค้นหาต้นกำเนิดความเชื่อ ประเพณี นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน จิตรกรรม ฯลฯ	0.67	4.12	0.51	มาก
- ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอันยาวนานทรงคุณค่า	0.62	4.05	0.44	มาก
ปัจจัยที่ 4 สภาพแวดล้อม		(Eigenvalues = 3.689 และ Variance = 8.783)		
- สภาพอากาศดี สามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล	0.81	3.66	0.78	มาก
- ความเป็นกันเองของคนในท้องถิ่น	0.80	4.20	0.53	มาก
- ต้องการที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง	0.76	4.58	0.67	มากที่สุด
- ต้องการได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย	0.70	4.65	0.66	มากที่สุด
- ต้องการเห็นสถานที่ตามที่เห็นในสื่อออนไลน์และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ	0.67	3.73	0.55	มาก
- คุณค่าทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน	0.54	3.93	0.80	มาก
ปัจจัยที่ 5 โหยหาวันวาน		(Eigenvalues = 2.421 และ Variance = 5.763)		
- ต้องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตที่มีความแตกต่าง	0.95	4.23	0.52	มาก
- ต้องการถวิลหาอดีต	0.71	4.09	0.86	มาก
- จับบ่ายซื้อของฝาก ของที่ระลึก	0.69	4.43	0.61	มาก
- สืบทอดตามความเชื่อ เช่น มโนราโรงครุ เป็นต้น	0.61	4.35	0.92	มาก

ปัจจัย	Factor Loading	Mean	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยที่ 6 แลกเปลี่ยนทัศนะ		(Eigenvalues = 1.446 และ Variance = 3.442)		
- พุดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดกับคนท้องถิ่น/คนรุ่นเก่า	0.63	4.00	0.38	มาก
- การฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	0.54	4.14	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดชื่อองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายที่สอดคล้องกับตัวแปร สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ปัจจัย โดยจำแนกรายละเอียดแต่ละปัจจัยดังนี้

ปัจจัยที่ 1 วัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 15.779 ประกอบด้วย 13 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 37.570 ได้แก่ 1) อาหารท้องถิ่นมีความแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 2) เข้าไปร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม อนุรักษ์ประเพณี อาทิ ประเพณีชักพระ เป็นต้น 3) ทำบุญและกราบไหว้บูชาสิ่งที่เคารพ/ปฏิบัติศาสนกิจ 4) อาหารท้องถิ่นมีรสชาติอร่อยถูกปาก 5) กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิต วัฒนธรรม 6) สืบทอดวิถีประเพณีอันดีงามของครอบครัว 7) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหาร 8) ใช้เวลาวันหยุดกับครอบครัว/เพื่อน 9) การผสมผสานของวัฒนธรรมไทยพุทธ มุสลิม จีน 10) การดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในพื้นที่ให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี 11) ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ รำโนรา เป็นต้น 12) อาหารท้องถิ่นมีคุณค่าทางโภชนาการ 13) อาหารแต่ละช่วงเวลามีเอกลักษณ์

ปัจจัยที่ 2 ความเชื่อ ความศรัทธา มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 8.397 ประกอบด้วย 11 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 19.992 ได้แก่ 1) เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์นำไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่น 2) ความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า พระเกจิ เป็นต้น 3) เสริมสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว 4) ช่วยคุ้มครอง ป้องกันภัย ประสบความสำเร็จในชีวิต 5) ถ่ายภาพสิ่งต่างๆ เพื่อลงสื่อสังคมออนไลน์ 6) รู้สึกศรัทธา เลื่อมใส ศาสนสถาน เช่น วัด ศาลเจ้า เป็นต้น 7) การเข้าร่วมพิธีกรรม เช่น บวงสรวงหลักเมือง เจดีย์หลวง เป็นต้น 8) มีกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น 9) ต้องการพักผ่อน ผ่อนคลาย หลีกหนีความจำเจ 10) ไม่ตรีจิตและมิตรภาพของผู้คนท้องถิ่น 11) สถาปัตยกรรมที่สวยงามของอาคาร บ้านเรือน

ปัจจัยที่ 3 กลิ่นอายอดีต มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 6.410 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 15.262 ได้แก่ 1) ต้องการคำชื่นชมจากผู้อื่น เสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง 2) วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล 3) สัมผัสกลิ่นอายความเป็นดั้งเดิม 4) ต้องการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต่างจากตน 5) ค้นหาต้นกำเนิดความเชื่อ ประเพณี นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน จิตรกรรม ฯลฯ และ 6) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันยาวนานทรงคุณค่า

ปัจจัยที่ 4 สภาพแวดล้อม มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 3.689 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 8.783 ได้แก่ 1) สภาพอากาศดี สามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล 2) ความเป็นกันเองของคนในท้องถิ่น 3) ต้องการที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง 4) ต้องการได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย 5) ต้องการเห็นสถานที่ตามที่เราเห็นในสื่อออนไลน์และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ และ 6) คุณค่าทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน

ปัจจัยที่ 5 โหยหาวันวาน มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 2.421 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.763 ได้แก่ 1) ต้องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภูมิปัญญา วิถีชีวิต ที่มีความแตกต่าง 2) ต้องการถวิลหาอดีต 3) จับบ่ายซื้อของฝากของที่ระลึก และ 4) สืบทอดตามความเชื่อ เช่น มโนราโรงครู เป็นต้น

ปัจจัยที่ 6 แลกเปลี่ยนทักษะ มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 1.446 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.442 ได้แก่ 1) พุดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดกับคนท้องถิ่น/คนรุ่นเก่า และ 2) การฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

4. ผลจากการจัดกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการจัดกลุ่มพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means โดยนำค่าปัจจัยคะแนน (Factor Score) ของทั้ง 6 ปัจจัย (โดยทดลองกำหนด $K = 2, 3, 4, \dots, 8$) สามารถแบ่งกลุ่มจากค่า Final cluster Centers ออกเป็น 2 กลุ่ม ($K = 2$) ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเกิดจากปัจจัย ความเชื่อ ความศรัทธา ปัจจัยกลิ่นอายอดีต ปัจจัยสภาพแวดล้อม และโหยหาวันวาน จำนวน 381 คน (ร้อยละ 95.25) และ 2) ท่องเที่ยวทั่วไป โดยเกิดจากปัจจัยวัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต และปัจจัยแลกเปลี่ยนทักษะ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.75) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่า Final cluster Centers และการจัดกลุ่มด้วยวิธีวิเคราะห์กลุ่ม K-Means

ปัจจัย	กลุ่ม	
	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ท่องเที่ยวทั่วไป
- วัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต	0.02047	-0.43319
- ความเชื่อ ความศรัทธา	0.06580	-1.39284
- กลิ่นอายอดีต	0.06321	-1.33786
- สภาพแวดล้อม	0.13833	-2.92791
- โห่หวานวน	0.10196	-2.15825
- แลกเปลี่ยนทักษะ	0.02366	-0.50072

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 22-24 ปี กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กลุ่มคณะ/สาขาวิชา อุตสาหกรรมบริการ/การท่องเที่ยว/โรงแรม/อีเวนต์ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 12,001 บาท

ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นิยมมากที่สุด คือ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ นิยมเดินทางกับเพื่อนในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ สิ่งดึงดูดใจคือวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว นิยมถ่ายรูป กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สนใจคือการนั่งรถสามล้อ/รถรางรอบเมือง สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รู้จักและเคยเดินทางไป มากที่สุด คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อทำการจัดกลุ่มตัวแปร พบว่า จากตัวแปรทั้งหมด 42 ตัวแปร เมื่อทำการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax) จึงทำให้ สามารถสกัดปัจจัยได้ 6 ด้าน ประกอบด้วย

ปัจจัยที่ 1 วัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต	ประกอบด้วย 13 ตัวแปร
ปัจจัยที่ 2 ความเชื่อ ความศรัทธา	ประกอบด้วย 11 ตัวแปร
ปัจจัยที่ 3 กลิ่นอายอดีต	ประกอบด้วย 6 ตัวแปร
ปัจจัยที่ 4 สภาพแวดล้อม	ประกอบด้วย 6 ตัวแปร
ปัจจัยที่ 5 โห่หวานวน	ประกอบด้วย 4 ตัวแปร

ปัจจัยที่ 6 แลกเปลี่ยนทักษะ

ประกอบด้วย 2 ตัวแปร

โดยจากการค้นหาปัจจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า จากทั้งหมด 6 ปัจจัย สามารถอภิปรายผลแต่ละปัจจัยได้ ดังนี้

ปัจจัยวัฒนธรรมอาหารและวิถีชีวิต จากตัวแปรจำนวน 13 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาหาร โดยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56 รองลงมาคืออาหารท้องถิ่นมีความแปลกแตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และการผสมผสานของวัฒนธรรมไทยพุทธ มุสลิม จีน มีค่าเฉลี่ย 4.41 อาหารเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ เนื่องจากอาหารสามารถบอกถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น (ภัทรพร พันธูรี, 2558)

ปัจจัยความเชื่อ ความศรัทธา จากตัวแปรจำนวน 11 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า พระเกจิ โดยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมาคือโมตรียิตและมิตรภาพของผู้คนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.41 และขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองป้องกันภัย ประสบความสำเร็จในชีวิต มีค่าเฉลี่ย 4.38 ตามลำดับ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยม มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวบางแห่ง เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถที่จะบนบานต่างๆ และเชื่อว่าการมากราบไหว้จะทำให้ชีวิตมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง (ผกาภาศ เพชรสิน, 2558)

ปัจจัยกลิ่นอายอดีต จากตัวแปร จำนวน 6 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล โดยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 รองลงมาคือ ต้องการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต่างจากตน มีค่าเฉลี่ย 4.16 และค้นหาต้นกำเนิดความเชื่อ ประเพณี นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน จิตรกรรม ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.12 ตามลำดับ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวมีความโยเยหาอดีตและมีความต้องการย้อนกลับไปพบประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก หรือเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความต่างจากตน (นงลักษณ์ จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา, 2556)

ปัจจัยสภาพแวดล้อม จากตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความต้องการได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 รองลงมาคือ ต้องการที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.58 และความเป็นกันเองของคนในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับ พฤติกรรมและประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่า การได้รับการบริการที่ดีย่อมมีมิตรภาพของคนในพื้นที่ทำให้เป็นเสน่ห์ของท้องถิ่นไทย (น้ำฝน จันทรรนวล, 2556)

ปัจจัยโหยหาวันวาน จากตัวแปรจำนวน 4 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจับจ่ายซื้อของฝาก ของที่ระลึก โดยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.43 และปัจจัยแลกเปลี่ยนทักษะ จากตัวแปรจำนวน 2 ตัวแปร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14

การจัดกลุ่มด้วยวิธีวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means สามารถแบ่งกลุ่มจากค่า Final cluster Centers ออกเป็น 2 กลุ่ม ($K = 2$) ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 381 คน (ร้อยละ 95.25) และ 2) ท่องเที่ยวทั่วไป จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.75)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่มีต่อการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นระเบียบและสวยงาม รวมถึงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และควรมีการกำหนดจัดทำแผนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจังเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะที่มีต่องานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นๆ เช่น นครศรีธรรมราช พัทลุง เป็นต้น

2.2 ควรนำการศึกษามาปรับใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เช่น การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชน ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2562). สถิติการท่องเที่ยว ปี 2561. [ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.mots.go.th>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2562].

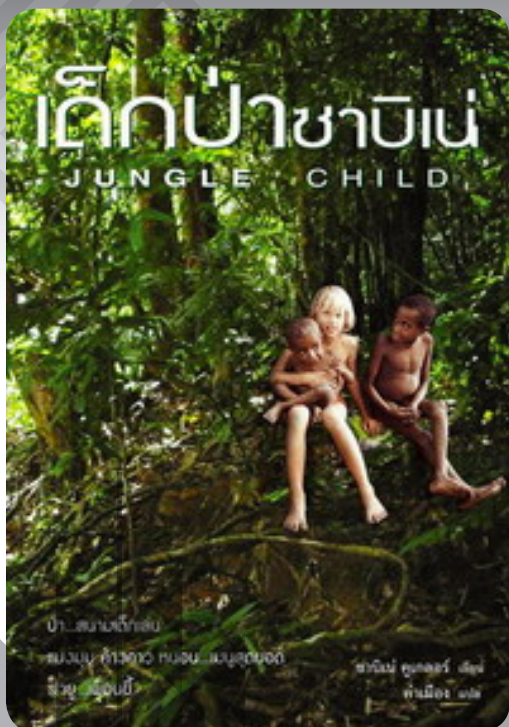
กฤตณุ สมบุญรุ่งเรือง. (2552). การศึกษาอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของย่านชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://tourism-dan1.blogspot.com>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2562].

- ธัญญา ธีระกนิษฐ์. (2555). **พฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน**. อุดรธานี: สำนักวิชา
ศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธวัชรัตน์ อินทนชัย. (2552). **การโฆษณาเครื่องดื่มชูกำลังและการบริโภคมายาคติของผู้
บริโภครับจ้างสี่ล้อในจังหวัดเชียงใหม่**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การสื่อสาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นงลักษณ์ จันทาภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). “การศึกษาศักยภาพในการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี”. **วารสาร
วิทยบริการ**, 24(2), 143.
- น้ำฝน จันทรวล. (2556). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่
เดิน ทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. มหาวิทยาลัย
นานาชาติแสตมป์ฟอร์ด กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โอเดียน
สโตร์.
- ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ. (2553). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบูชาสิ่งศักดิ์
สิทธิ์ของผู้ประกอบการ ร้านค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**.
ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารและการจัดการวิจัยครั้งที่ 2.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ผกามาศ เพชรสิน. (2558) **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดพระมหาธาตุ
วรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภัทรพร พันธุ์. (2558). “การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยผ่านประสบการณ์ของ
นักท่องเที่ยวในประเทศไทย”. **JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY**,
8(2), 27-38. [ออนไลน์]. ได้จาก: [https://www.tci-thaijo.org/index.php/
journal_sct/article/view/82467](https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/82467). [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563].
- วุฒิชัย จ้านงค์. (2523). **พฤติกรรม การตัดสินใจ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา. (2562). **รายงานสถิติประจำปี 2561 จังหวัดสงขลา**. [ออนไลน์].
ได้จาก: [http://songkhla.nso.go.th/images/attachments/category/
report_province/report_statisticalprovincialsongkhla_2561_1.pdf](http://songkhla.nso.go.th/images/attachments/category/report_province/report_statisticalprovincialsongkhla_2561_1.pdf).
[สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562].
- เสาวนีย์ มูลสุวรรณ. (2551). **ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครของ
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
วางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

The New Straits Times Press (Malaysia). (2019). **Tourism tour de force**.
[ออนไลน์]. ได้จาก: <https://www.nst.com.my/opinion/columnists/2019/01/447068/tourism-tour-de-force>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2562]
The United Nations World tourism organization (UNWTO). (2014). **UNWTO
Tourism Highlight 2014 Edition**, UNWTO, 4.

.....

บทวิจารณ์หนังสือ **Dschungelkind** เด็กป่าซาบิเน่ (Jungle Child): ความทรงจำและศักดิ์ศรีของการมีชีวิต

แก้วตา จันทรานุสรณ์¹ Kaeota Janthranusorn

บทนำ: เพียงลำพัง

สถานการณ์กำหนดระยะห่างทางสังคม (social distinction) เพื่อชะลอการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ช่วยให้ผู้คนมีโอกาสสำรวจหนังสือที่รออ่านอยู่หลายเล่ม เล่มที่สะดุดตาที่สุดคือหนังสือที่ภาพปกเป็นรูปเด็กผู้หญิงผิวขาวผมทองเปลือยท่อนบนอุ้มเด็กผิวสี และมีเด็กผิวสีอีกคนนั่งมองเธอด้วยรอยยิ้ม บทนำของผู้เขียนหนังสือเรื่อง Dschungelkind หรือ เด็กป่าซาบิเน่ (Jungle Child) กล่าวถึงเหตุผลในการเขียนของเธอว่า เธอไม่มีความสุข รู้สึกอ้างว้าง สับสน และใช้ชีวิตเยี่ยงคนพเนจร ย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งด้วยความหวังว่า ในที่แห่งใหม่จะพบความสุข แต่ก็ผิดหวังทุกครั้ง “...ฉันจะเล่าเรื่อง

¹อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ราวชีวิตของตัวเอง ชีวิตของเด็กหญิงจากโลกที่กาลเวลาไม่เคลื่อนไหว เช่นเดียวกับเทพนิยายทั้งหลาย เรื่องนี้มีทั้งความรัก ความซึ้ง การให้อภัย ความโหดร้าย และลงท้ายด้วยความงดงามของชีวิต แต่เรื่องนี้ไม่ใช่เทพนิยาย มันเป็นเรื่องจริง ของชีวิตฉัน” แม้มีผู้เคยกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นเรื่องบំบัดจิตของนักเขียน แต่มุมมองและน้ำเสียงสื่อสารของซาบินที่มีต่อสิ่งต้องข้ามผ่านนั้น ไม่เพียงแตกต่างออกไป หากยังช่วยขุบขูความรู้สึกผู้รับสารให้ชุ่มชื่นหัวใจ

ถ้าโรงเรียนแห่งแรกของคุณคือป่าดงดิบ มีเด็กๆ ขนผ่านักรบพายุ อินโดนีเซีย เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีป่าใหญ่ไพรหนาทึบดำราให้เรียนรู้ธรรมชาติอย่างเสรีและมีชีวิตชีวา แต่กลับมีเหตุฉับพลันให้ย้ายห้องเรียนไปสู่ป่าแห่งกฎเกณฑ์ความศิวิไลซ์ของซีกโลกตะวันตก คุณไม่สามารถหลอมตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเมืองใหญ่ได้ พอๆ กับไม่สามารถสลัดความหวาดกลัวออกไปจากหัวใจได้ แม้ว่าจะพยายามอย่างถึงที่สุด...ก็ยังไม่สามารถรู้สึกว่ามีเมืองใหญ่คือบ้านที่ปลอดภัย

“ฉันพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบ แต่ที่ฉันรู้สึกอยู่ภายในคือความกลัว ความหมดหวังและความรู้สึกที่ว่าตัวเองไม่ดีพอ ยังขาดอะไรบางอย่าง ฉันเลิกพูดถึงวัยเด็ก เลิกบอกใครๆ ว่าฉันมาจากไหน ฉันใช้ชีวิตเหมือนกับว่ามันเป็นความฝันและพยายามทำตัวให้กลมกลืนกับความฝันให้ได้ ซึ่งมันยิ่งทำให้ทุกอย่างแย่ลงไปอีก ฉันจมลึกลงไป ทุกอย่างในชีวิตดูจะผิดพลาดไปหมด ไม่อาจจะบอกได้ว่าใครเป็นมิตรใครเป็นศัตรู มองอะไรไม่แจ่มแจ้ง แทนที่จะเป็นคำหรือข่าว ฉันกลับเห็นแต่เพียงสีเทา...ฉันสูญเสียทุกอย่าง บ้าน ครอบครัว ความฝัน ความสุข ไม่มีเหลือ ฉันต้องสู้เพียงลำพังในโลกที่ยังเป็นที่แปลกถิ่นสำหรับตัวเอง ฉันไม่เข้าใจกฎเกณฑ์และธรรมเนียมของที่นี่...เป็นไปได้ว่าฉันยังไม่หายจากการช็อกที่ต้องเข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งกว่าจะรู้ตัวก็อีกเนิ่นนานให้หลัง ฉันมองเรื่องรอบตัวไม่กระจ่าง ไม่มีกำลังที่จะเปลี่ยนอะไร ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเอง...เมื่อมาถึงในจุดที่แย่ที่สุดในชีวิต ฉันก็ถูกไล่่ออกจากงาน ตอนนี้ฉันไม่มีอะไรจริงๆ ไม่มีแม้แต่อาหารในตู้เย็น...”

(เด็กป่าซาบิน: 418-420)

ความสูญเสียศรัทธาต่อชีวิตทำให้ซาบิเน่คิดฆ่าตัวตาย เหตุการณ์เช่นนี้จะไม่
โอกาสเกิดขึ้น ถ้าซาบิเน่ยังใช้ชีวิตอยู่ในป่ากับชาวฟายู เพราะพวกเขาจะต่อสู้เคียงข้างเธอ
และช่วยให้เธอได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีของการมีชีวิต สำนึกสุดท้ายของซาบิเน่เธอได้ยินเสียง
เพรียกแห่งพงไพรและบทเพลงของฟายูดังกึกก้องไปทั่วหัวใจของเธอ

ย้อนสู่จุดกำเนิด: เขียนชีวิต ซาบิเน่ผู้ร่ำรอน

ซาบิเน่ คูเกลอร์ สตรีชาวเยอรมันทำธุรกิจด้านการผลิตสื่อในมิวนิค เธอเขียนเรื่อง
Dschungelkind หรือ เด็กป่า (Jungle Child) เพื่อเยียวยาตนเองจากความรู้สึกสิ้นหวังใน
ชีวิต โดยถ่ายทอดความหมายของการมีชีวิตด้วยพลังความทรงจำแห่งวัยเด็ก ซึ่งเธอได้เรียน
รู้อย่างลึกซึ้งจากชนเผ่าที่กรบฟายูในผืนป่ามาหิมาแห่งอียิปต์ จายา หุบเขาลึกลับของเกาะ
นิวกีนิ ปาปัวตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย ดินแดนเดียวที่เธอรู้สึกว่าเป็นบ้าน

แม้ซาบิเน่ คูเกลอร์ ได้ใช้ชีวิตในโลกศิวิไลซ์นานกว่าในป่าลึก แต่ยิ่งอายุมากขึ้น
อดีตก็ดูเหมือนจะเรียกร้องดังขึ้นทุกปีๆ ความไม่มั่นใจว่ารากเหง้าของตัวเองคือที่ใดเพิ่มมาก
ขึ้น และรู้สึกว่าตัวเองปราศจากชีวิตชีวา ดำเนินกิจวัตรประจำวัน ทำในสิ่งที่ตัวเองต้องทำ
แต่รู้สึกเหมือนชีวิตหยุดนิ่งไม่ก้าวไปข้างหน้า เธออยากตื่นขึ้นพร้อมกับชีวิตที่มีความหมาย
ดังนั้นเธอจึงตัดสินใจที่จะเล่าเรื่องของตัวเอง ตัดสินใจที่จะเดินทางย้อนกลับไปสู่อดีต เดิน
ทางด้วยความหวังที่ว่ามันจะทำให้ชีวิตของตัวเองย้อนกลับไปสู่จุดตั้งต้นโดยสมบูรณ์และ
พบความสงบทางใจที่ปรารถนา

คำเมือง ผู้แปลหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวไว้ในคำนำผู้แปลว่า “นี่เป็นอัตชีวประวัติของ
คนที่อาจจะไม่นับได้ว่าประสบความสำเร็จนักในสังคมที่นับถือลัทธิทุนนิยมและวัตถุนิยม
เป็นใหญ่ แต่ในความไม่สำเร็จนั้น ซาบิเน่ คูเกลอร์ ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรักและความสุข
สงบภายในใจ เป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งที่จะทำให้คนเราร่างชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางกระแสสังคม
ที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเร่งร้อนอย่างมีความสุข”

“คุณอาจสงสัยว่า ทำไมเด็กหญิงชาวเยอรมันถึงมาใช้ชีวิตร่วม
กับชนเผ่าที่ไม่มีคนรู้จักในดินแดนที่โดดเดี่ยวจากโลกภายนอก
เพื่อจะตอบคำถามนี้ฉันจะต้องย้อนกลับไปสู่เวลาและสถานที่
เรื่องนี้เริ่มต้นขึ้น

แม่ของฉันชื่อ ดอริส แม่ตัดสินใจเลือกอนาคตของตัวเองตอน
อายุสิบสอง แม่ไปฟังบรรยายของเพื่อนคนหนึ่งชื่ออัลเบิร์ต
ชไวทเซอร์ หมอและมิชชันนารีผู้มีชื่อเสียง เกี่ยวกับงานของเขา
ในแอฟริกา ระหว่างที่ฟังอยู่นั้นเอง แม่ก็รู้ว่านี่คือจุดมุ่งหมายใน
ชีวิต การได้ไปทำงานในประเทศกำลังพัฒนา

สิบหกปีต่อมา แม่พบกับพ่อของฉัน เคลาส์ ปีเตอร์
คูเกลอร์ ในตอนนั้นพ่อทำงานกลัปป์ฟท์ฮันซ่า สายการบินของ
เยอรมัน พ่อก็มีจุดมุ่งหมายในชีวิตเช่นเดียวกับแม่ หลังจากที่
พ่อลาออกจากลุฟท์ฮันซ่า พ่อกับแม่ก็แต่งงานกันและเรียนต่อ
ทางนิรุกติศาสตร์ ทั้งสองเริ่มทำงานหลังจากที่จุติเกิดได้หนึ่งปี

พ่อกับแม่ถูกส่งตัวไปทำงานที่เนปาลเป็นที่แรก ที่นั่น
ท่านอยู่กับเผ่าพื้นเมืองที่มีชื่อว่า ดานูวา ไร เพื่อศึกษาภาษา
และช่วยพวกเขาพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น พ่อกับแม่ออกจาก
หมู่บ้านนั้นเพียงสองครั้งคือตอนที่ฉันเกิด (ปี 1972) และตอนที่
คริสเตียนเกิด (ปี 1974) เราสองคนพี่น้องเกิดที่ ปาทาน ชุมชน
รอบนอกของกาทมนุ...

วันที่ 23 เมษายน ปี 1978 เป็นวันที่เราเดินทางสู่ชีวิต
ใหม่ จากที่สูงที่สุดในโลก เรากำลังมุ่งหน้าไปสู่ที่ต่ำที่สุด การ
เดินทางครั้งนี้พาเราจากเทือกเขาหิมาลัยที่สูงตระหง่านสู่บึงใน
อิเรียน จายา ที่ซึ่งทุกวันนี้รู้จักกันในชื่อ ปาปัวตะวันตก

(เด็กปาซาปิเน; จุดเริ่มต้น: 69-73)

ปาดงพงไพร ใน อิเรียน จายา คือ ฉากชีวิตซาปิเน

อิเรียน จายา เป็นที่ตั้งของป่าฝนที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียวใหญ่ที่สุดในโลก (ไม่นับ
ป่าอะเมซอน) ป่าของเกาะนี้หนาที่บินคนเดินเข้าไปไม่ได้ เป็นถิ่นที่มีนกการเวกมากถึง
43 ชนิด และพบในปาปัวตะวันตกและปาปัวนิวกินีถึง 35 ชนิด ชนพื้นเมืองบางเผ่าใช้
ขนนกการเวกประดับเครื่องแต่งกาย บ้างก็ใช้ในพิธีกรรม

อิเรียน จายา คือซีกด้านตะวันตกของเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสามของโลก (เป็น
รองก็เพียงออสเตรเลียและกรีนแลนด์) ซีกตะวันออกของเกาะคือประเทศปาปัวนิวกินี

อิเรียน จายา (ซึ่งถูกเปลี่ยนชื่อ เป็น ปาปัวตะวันตกเมื่อไม่นานมานี้)² คือ จังหวัดที่ใหญ่ที่สุด และอยู่ทางตะวันออกของอินโดนีเซีย ขนพื้นเมืองของอิเรียน จายา สามารถจำแนกได้ถึง 250 เผ่า ตามลักษณะทางกายภาพ ความแตกต่างทางภาษา ประเพณี รูปแบบของศิลปะ และแง่มุมอื่นๆ ทางวัฒนธรรม ประมาณว่ามีภาษาที่ใช้พูดกันในระหว่างกลุ่มชนพื้นเมืองถึง 250 ภาษาเป็นอย่างน้อย การที่บางเผ่าอย่างเช่นฟายูแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวทำให้การนับจำนวนภาษาและชนเผ่าเป็นไปได้โดยยากลำบาก

คำศัพท์ในภาษาฟายูจำกัดมาก ส่วนมากเกี่ยวข้องกับป่า เป็นชื่อต้นไม้ สัตว์หรือกิจกรรมต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ในภาษานี้ ไม่มีคำที่มีความหมายว่า ขอโทษ ขอขอบคุณ หรือ สวัสดี เป็นการ เฉพาะ แต่มีอยู่คำหนึ่งซึ่งสามารถใช้แทนคำข้างต้น และอาจมีความหมายอื่นๆ อีก อาซาเฮโก ซึ่งอาจจะหมายถึงอรุณสวัสดิ์ ราตรีสวัสดิ์ ขอขอบคุณ ลาก่อน และคำอื่นๆ ที่ไม่มีศัพท์เฉพาะ (เด็กปาซาบิน; ภาษาฟายู: 241)

อาจเป็นไปได้ที่ชาวฟายูจะเลือกเฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการสื่อสารเพื่อเอาชีวิตรอด และคำๆ เดียวก็อุมความหมายมากมาย จึงไม่กักเก็บสิ่งที่จะเป็นภาระแก่ชีวิตรวมทั้งระบบ ภาษาและเวลา ความรู้สึกของซาบินต่อเรื่อง “เวลา” ระหว่างที่อยู่ในอิเรียน จายา นั้นต่างออกไป ที่นั่นเวลาดูจะเดินช้ากว่าที่อื่น ค่อยคืบคลานไปตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกอย่างเชื่องช้าเหมือนหอยทาก ไม่ว่าจะกี่วัน ก็อาทิตย์ หรือว่าก็ปี ซาบินปรับตัวให้เข้ากับเวลา เชื่องช้าของเวลา ที่นั่นไม่มีใครรีบร้อน ไม่มีใครกลัวว่าจะไปไม่ทันนัด จะมีเรื่องใหญ่อะไรเกิดขึ้นได้ในที่ซึ่งแต่ละวันไม่ต่างจากวันก่อนๆ ถ้าคุณนัดใครไว้ คุณก็แค่รอจนกว่าเขาจะมา ถ้าเขาไม่มาวันนี้ก็จะเป็นพรุ่งนี้ และถ้าเขาไม่มาเลยก็จะเป็นไปได้ว่าเขาไม่ต้องการจะมาพบคุณแล้ว หรือไม่ก็เขาคงนั้นอาจเผชิญกับความตายในระหว่างทาง

หากมีการตายเกิดขึ้น ตามธรรมเนียมฟายู การจะไวทุกข์นานแค่ไหนขึ้นอยู่กับอายุของคนตาย ยิ่งคนตายอายุมากเท่าไร ระยะเวลาการไวทุกข์ก็จะยิ่งนานขึ้นเท่านั้น เมื่อผู้อาวุโสในเผ่าตายลง พวกเขาอาจจะไวทุกข์นานหลายอาทิตย์ กระดูกที่เหลือหลังพิธี

² ในปี 1883 เกาะนิวกินีถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน เนเธอร์แลนด์อ้างสิทธิ์เหนือซีกตะวันตก ส่วนทางเหนือของซีกตะวันออกกลายมาเป็นเยอรมัน นิวกินี ในขณะที่ทางใต้คือ บริติช ปาปัว เนเธอร์แลนด์เริ่มการสำรวจพื้นที่อย่างจริงจังในปี 1898 เนเธอร์แลนด์กับอินโดนีเซียมีข้อพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิการปกครองอิเรียน จายา จนปี 1963 เนเธอร์แลนด์จึงเป็นฝ่ายยินยอม ถึงแม้ว่าอินโดนีเซียจะได้รับอธิปไตยปกครองตนเองตั้งแต่ปี 1949 แต่ไม่สามารถครอบครองอิเรียน จายา ได้จนกระทั่งปี 1969 ภายใต้การรับรองจากมติขององค์การสหประชาชาติ (เด็กปา ซาบิน: ภาพนก ก.; 440)

แล้วจะถูกแขวนไว้ในกระท่อมแบบเดียวกับที่เราแขวนภาพเพื่อรำลึกถึงบุคคลอันเป็นที่รักผู้พลัดพราก และเหตุแห่งความตายของชาวฟายูผู้เป็นที่รักนี้เองที่ทำให้ซาบิเน่ลบความทรงจำตนเองด้วยการออกจากป่าไปสู่เมือง โดยที่ซาบิเน่ไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าภัยอันตรายในเมืองใหญ่นั้นโหดร้ายกว่าที่ซาบิเน่จะหยั่งถึงได้

โครงสร้างความทรงจำและความหมายในบ้านป่าของซาบิเน่

เรื่องราวทั้งหมดใน *Jungle Child* ไม่เพียงเพื่อรำลึกความหมายแห่งการมีชีวิตอยู่ของซาบิเน่ แต่เธอยังปรารถนาอุทิศให้กับความทรงจำที่เปี่ยมไปด้วยความรักที่มีต่อโอห์ริพี่ชายเผ่าฟายู และแต่ลูกๆ ผู้เป็นความภาคภูมิใจนำมาซึ่งความสุขสมในชีวิต โดยแบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 ภาค **ภาคแรก** ซาบิเน่เปิดเรื่องด้วยความกลัวของตนในเมืองใหญ่และใช้ความรู้สึกหวาดหวั่นนั้นเชื่อมกับความทรงจำที่ได้เผชิญหน้ากับนักรบเผ่าฟายูเป็นครั้งแรกในหุบเขาสิกัลบ ที่นั่นคือจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ความหมายของชีวิตที่แตกต่างของเมืองกับป่าและคำเชื่อเชิญฟายูสู่ยุคหิน ในภาคนี้นาซาบิเน่นำเสนอความหมายผ่านสายตาของเด็กที่ไม่เพียงจำแนกความแตกต่างเพื่อตัดสิน แต่เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมอื่นด้วยความเคารพ และเธอนำเสนอความทรงจำวัยเด็กด้วยการเล่นสนุกของเธอกับเพื่อนๆ ชาวฟายูในป่าใหญ่ ซึ่งทำให้ซาบิเน่ได้เรียนรู้การเอาชีวิตรอดในป่า เรียนรู้อันตรายและความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ของป่า รู้จักเคารพป่าและเอาชนะป่าเท่าที่ป่าจะอนุญาตให้มนุษย์จะทำได้ ป่าและฟายูสอนให้ซาบิเน่ได้เข้าถึงความหมายของ “มิตรภาพ” และ “ความเท่าเทียมกัน”

วัฒนธรรมของเผ่าฟายู ทุกคนมีสถานะของตัวเอง รับบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ต้องเล่น ครอบครองและเพื่อนร่วมเผ่าของฉินพร้อมจะปกป้องฉินเช่นเดียวกับที่ฉินจะปกป้องพวกเขา เราแบ่งปันทุกอย่างแก่กัน ถ้าฉินมีเบ็ดสองคัน ฉินจะแบ่งคันหนึ่งให้กับคนที่ไม่มี ถ้าสามีของฉินเกิดตายลง น้องชายของเขาจะรับฉินเป็นภรรยา ใส่ใจดูแลฉินและลูก สร้างบ้านให้อยู่และออกล่าหาอาหารให้กิน ถ้าเด็กคนใดต้องกำพร้า จะมีครอบครัวอื่นในเผ่ารับเขาไปเลี้ยง

ความร่วมมือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้มีชีวิตรอด ดังนั้นมิตรภาพจึงยืนยงตราบชั่วชีวิต ทุกคนในเผ่าจะปกป้องและช่วยเหลือกันและกัน ผู้ชายออกล่าเป็นกลุ่ม ผู้หญิงทำ **ซาโก** หรือออกไปหาปลาด้วยกัน แม้แต่การกินก็ยังเป็นความร่วมมือ คุณก็ดอาหารเพียงคำสองคำแล้วก็ยื่นมันให้คนถัดไปซึ่งจะทำอย่างเดียวกัน ด้วยวิธีนี้ทุกคนจะได้ส่วนแบ่งอาหารเท่าเทียมกัน

ภาคสอง เป็นภาคใหญ่ที่ซาบิเน่ตั้งใจถ่ายทอดประสบการณ์เรียนรู้และการทำความเข้าใจกับกฎของพื้นที่ป่าและกติกาทางสังคมของชนเผ่าฟายูตั้งแต่แรกเกิดสู่วัยเด็ก ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในป่าดิบ ความหมายของธนูที่เป็นมากกว่าอาวุธคู่กายผ่านกรบบทบาทหน้าที่และความเป็นเพศ ฤดูกาลของป่าและวัฏจักรแห่งความตาย การผจญภัยภัยอันตรายในป่าและการติดต่อกับโลกภายนอก ภาษาของฟายู การเรียนรู้ถึงความยุติธรรมและการให้อภัย กิจวัตรประจำวันของซาบิเน่และฟายูถูกกำหนดโดยพระอาทิตย์ เหล่านี้คือสิ่งที่ซาบิเน่ได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งจากเด็กๆ และผู้ใหญ่ในเผ่าฟายูวันแล้ววันเล่าอย่างมีชีวิตชีวา วันแล้ววันเล่าจนเวลาล่วงไปหลายปี ครอบครัวของซาบิเน่กลายเป็นศูนย์กลางของข่ายใยความสัมพันธ์อันลึกซึ้งมากขึ้นๆ ท่ามกลางความเกื้อกูลของผืนป่าอันอุดมและความเป็นมิตรของเผ่าฟายู

...ตามธรรมเนียมฟายูแล้วมิตรภาพมีสามระดับ ระดับแรกแสดงออกโดยการนอนเคียงกันและเอานิ้วชี้เกี่ยวค้อยกันไว้ ระดับที่สองโดยการขบปลายนิ้วฝ่ายตรงข้ามเบาๆ ระดับที่สามซึ่งเป็นระดับสูงสุดแสดงออกโดยการแลกเปลี่ยนฟันจะเข้กัน แต่ละฝ่ายจะเอาผมสองสามเส้นใส่ช่องว่างในฟันและเอามันคล้องคออีกฝ่ายหนึ่ง ตามความเชื่อของชาวฟายู ถ้าจะสาปแช่งใคร เราจะต้องมีเส้นผมของคนคนนั้น ดังนั้นการที่เขามอบเส้นผมให้ใครย่อมแสดงว่า เขาไว้วางใจคนคนนั้นจะไม่ใช้เส้นผมของเขาเพื่อทำร้ายเขา ซึ่งหมายความว่าเขาไว้วางใจมอบชีวิตของเขาไว้ในมือเพื่อน และนี่คือสิ่งที่ทอเรทำ การจะต้องจากเพื่อนรักเช่นนี้ทำให้ฉันเศร้าหนักหนา

(เด็กป่าซาบิเน่; เวลาล่วงไป: 321)

สำหรับฟายูทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องล้วนมีความหมาย ธนู เป็นสมบัติที่มีค่าที่สุดอย่างหนึ่งของชาวฟายู พวกเขาใช้ธนูเพื่อล่าสัตว์ ป้องกันตัวและแก้แค้น...ในความเชื่อของฟายู ความตายมีสาเหตุเพียงสองประการ ถ้าไม่เพราะแผลถูกธนูก็เป็นเพราะถูกสาป ถ้าสมมติในครอบครัวหรือในเผ่าตายเพราะความป่วยไข้ชาวฟายูมีพันธะที่จะต้องหาให้ได้ว่าใครเป็นคนสาปผู้ตาย และจะต้องแก้แค้นให้กับญาติของตัวเอง ผลของความเชื่อดังกล่าวทำให้ฟายูทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กจะกลายเป็นเป้าการฆ่าฟันที่ไม่รู้จัก และความแค้นถูกส่งสมา

เป็นทศวรรษ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีโอกาสรู้ว่าเมื่อไรวงจรของความรุนแรงจะมาถึงตัว ดังนั้น ชาวฟายูจึงมีชีวิตอยู่กับความเครียดเสมอ ลูกธนูจึงเกี่ยวข้องกับความแค้นและความตาย เพราะอยู่ในโลกที่น่ากลัวเด็กๆ เผ่าฟายูจึงมักจะเกาะติดแจวอยู่ข้างตัวพ่อแม่หรือไมก็นั่งเอาหลังพิงต้นไม้ ต้นไม้และป่าจึงมีความหมายมากมายเหลือเกินสำหรับการเรียนรู้ของนักรบฟายู ป่าคือโลกที่จินตนาการและความจริงมาผสมกลมกลืนกัน และซาบิเน่เพื่อเสมอว่ามีวิญญาณดีซึ่งรักและคอยปกป้องเรา ทั้งยังแข็งแกร่งกว่าฝ่ายตรงข้ามที่ชั่วร้าย ในภาคนี้ซาบิเน่ได้นำผู้อ่านไปสู่ระบบความหมายเชิงคุณค่าและโครงสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ สื่อสารความขัดแย้งและคลี่คลายไปสู่ความสงบด้วยสันติวิธีได้อย่างงดงามเฉกเช่นชีวิตในวัยเยาว์ ทว่าการเรียนรู้ความจริงของชีวิตเมื่อเราเติบโตขึ้น การพลัดพราก วิกฤตที่ใหญ่กว่าครั้งใดๆ ในชีวิตของซาบิเน่ได้แสดงตนในภาคต่อไป

ภาคสาม คือจุดเปลี่ยนผ่านในชีวิตของซาบิเน่ เมื่อเธอและเพื่อนๆ ชาวฟายูเจริญวัย เธอได้เรียนรู้ว่าชีวิตไม่ได้มีเพียงความสนุกสนาน เธอเรียนรู้มากขึ้นว่าสงครามและการแก้แค้นระหว่างเผ่ามีส่วนหล่อหลอมความหมายของคำว่าครอบครัวและการมีชีวิตอยู่เพื่อเกื้อกูลกันและกันอย่างไร ดังนั้นความตรอมตรมจากการสูญเสียพี่ชายชาวฟายูผู้คอยปกป้องซาบิเน่ ทำให้พ่อแม่ของซาบิเน่ส่งเธอออกจากป่าไปสู่เมืองซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะช่วยให้เธอปรับตัวและโรงเรียนที่ช่วยเธอได้มากคือโรงเรียนตัดตูดนตรีที่สวีเดน แม้ซาบิเน่จะเรียนรู้และปรับตัวได้มาตลอดหลายปีในเมือง ปีแล้วปีเล่าผ่านไปพร้อมกับอายุที่มากขึ้น อันที่จริงหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตในโลกศิวิไลซ์มาสิบห้าปี ซาบิเน่ควรจะปรับตัวได้แต่การณกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น ยิ่งอายุมากขึ้น อดีตก็ดูเหมือนจะเรียกร้องซาบิเน่มากขึ้น ความไม่มั่นใจว้าวุ่นใจของตัวเองคือที่ใดเพิ่มมากขึ้นและซาบิเน่ก็พบว่าตัวเองย้อนคิดถึงวัยเด็กบ่อยขึ้นด้วย

พ่อแม่ของซาบิเน่ยังอยู่กับฟายูและจดหมายของพ่อกับแม่คือสิ่งที่เชื่อมโลกสองใบของซาบิเน่ ชาวฟายูคอยถามพ่อแม่ถึงซาบิเน่เสมอว่า หัวใจของซาบิเน่เป็นอย่างไร มีคนมาลักพาตัวเธอไปหรือยัง คำถามเหล่านี้คือความหมายของคำว่าครอบครัว ที่สัมพันธ์กับระบบคุณค่าและบทลงโทษอย่างเด็ดขาดสำหรับผู้ทำร้ายความรู้สึกไว้วางใจของคนในครอบครัว เพราะการทำผิดไม่ได้มีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนๆ เดียว แต่เกาะเกี่ยวความรู้สึกของชาวฟายูทั้งเผ่า

“...ความผิดฐานนอกใจในสังคมชายพ่ายถือเป็นเรื่องร้ายแรง เราไม่เคยได้ยินว่ามีคู่ไหนที่ไปกันได้ยาว คนทั้งสองจะถูกบังคับให้ตัดความสัมพันธ์กันและไม่มีโอกาสจะหวนมาทำเรื่องเช่นนั้นอีก ฉันคิดว่ากฎที่เข้มงวดนี้เป็นเรื่องจำเป็นถ้าหากว่าคุณอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ตัดขาดจากโลกภายนอกเช่นนี้ พื้นที่อันจำกัดที่สังคมของพวกเขาอยู่ บังคับให้สมาชิกในสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อขจัดความแค้น ความหมางเมินให้หมดไป ไม่เช่นนั้นสังคมก็ไม่อาจจะดำรงอยู่ได้ คินนั้นฉันนอนคิดอะไรหลายอย่าง วนเวียนอยู่แต่เรื่องอนาคตและจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อตัวเองมีความรัก ความที่ฉันไม่รู้จะจัดการกับอารมณ์ของตัวเองอย่างไร ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นเรื่องยุ่งยากมากขึ้น กรอบวัฒนธรรมของชาวพ่ายที่ฉันโตขึ้นมา มีจารีตแตกต่างจากโลกตะวันตก แต่เพราะฉันไม่รู้ว่าเป็นตัวเองเป็นคนของที่ไหนแน่ ฉันจึงไม่รู้ว่าจะไร้อารมณ์ใช้กับฉันได้ในเรื่องของอารมณ์และความรัก”

(เด็กปาซาบิน; การนอกใจและปัญหาอื่นๆ ในชีวิต: 374)

ในปาหากพ่ายคนใดสูญเสียคนรัก เจ็บปวด โศกเศร้า บรรดาเผ่าจะมาแบ่งปันความรู้สึกนั้นพร้อมกับร้องเพลงกลอนโยน แต่ในวันที่ซาบินผิดหวังจากความรักเพียงลำพังในเมืองใหญ่ คำว่าชีวิตครอบครัวของเธอพังทลายทำให้ซาบินไม่สามารถทนรับความเจ็บปวดนั้นได้จนตัดสินใจปลิดชีพตัวเอง ในขณะที่เลือดในกายกำลังรินไหล

“โอ พระเจ้า ฉันทำอะไรลงไป ประโยคนั้นดังขึ้นในหัว ฉันรู้ตัวขึ้นมาทันที คว้าผ้าเช็ดตัวสองผืนขึ้นมาพันรอบข้อมืออย่างหนาแน่น ตอนนี้ฉันเจ็บมากเลือดก็ยังไม่หยุดไหล ฉันกดแผลแน่นขึ้น ในที่สุดเลือดก็หยุด ฉันยืนฟังผนังและหลับตาโดยมีผ้าเช็ดตัวโชกเลือดพันรอบข้อมือ

ฉันย้อนกลับไปดูชีวิตตัวเอง ทุกอย่างที่ได้พบได้ประสบ ปรากฏขึ้นราวกับภาพยนตร์ เนปาล เทือกเขา ดวงดาว ป่าดงดิบ ชาวพ่าย ทอเร แม่น้ำวันอาทิตย์ สงคราม ความเกลียด

ความรัก ความตายของโอห์ริ พ่อกับแม่และท้ายที่สุดลูกๆ ของฉัน
ความสุข ความทุกข์ ฉันคิดถึงตอนที่ใช้ชีวิตร่วมกับชาวฟายูและ
ตอนที่มาอยู่ในยุโรป ยิ่งกว่าอื่นใดฉันคิดถึงพ่อแม่ที่สอนให้ฉันรู้จัก
กับความหมายของความรักและลูกๆ ที่เป็ดังแก้วตาดวงใจ

แล้วฉันก็หันกลับมามองตัวเองอย่างประหลาด ฉันรู้จัก
เอาชีวิตรอดในป่าได้ไม่ใช่หรือ? ฉันผลายุคหินกับปัจจุบันได้ใน
เวลาเพียงไม่กี่ปีไม่ใช่หรือ? แล้วพล้งอย่างนั้นหายไปไหน ความ
ต้องการที่จะอยู่รอดกับความสุขในชีวิตไปอยู่เสียที่ไหน ฉันต้อง
รู้จักทำตัวให้มีความสุขในโลกยุคใหม่นี้ได้สิ มันก็แค่ป่าอีกรูปแบบ
หนึ่งเท่านั้นไม่ใช่หรือ?

พระผู้เป็นเจ้าได้โปรดช่วยลูกด้วย ฉันกระซิบภาวนา
ลูกทำต่อไปอีกไม่ไหวแล้ว ฉันปล่อยให้ตัวเองหลับไป คืนนั้นฉัน
ฝันถึงโอห์ริอีก แต่คราวนี้ไม่มีกระต๋อมซึ่งไฟกำลังฮือโหม ไม่มี
ชายหนุ่มที่กำลังกระเสือกกระสนขอความช่วยเหลือ ฉันฝันว่าฉัน
กลับเข้าไปอยู่ในป่าอีก นั่งอยู่ขอนแก่นหน้าบ้าน ขึ้นชมกับทิวทัศน์
รอบข้าง แล้วโอห์ริก็ปรากฏตัวขึ้นต่อหน้าฉัน สูงใหญ่ แข็งแรง
พร้อมกับรอยยิ้มอบอุ่น เขานั่งลงข้างๆ กุมมือฉันไว้และพูดเพียง
ประโยคเดียว “โอห์ริไม่เคยไปจากซาบิเน่”

(เด็กป่าซาบิเน่; เพียงลำพัง: 422-423)

ซาบิเน่ร้องให้อีก แต่ด้วยความสุขและความหวัง เธอตัดสินใจแล้วว่าจะสู้ เธอออก
ตัวเองว่าจะเรียนรู้การเอาชีวิตรอดที่นั่นเช่นเดียวกับที่เคยเรียนตอนอยู่ในป่า จะทำตัวให้เข้ม
แข็งพอเพื่อที่จะได้กลับบ้านอีกครั้ง แม้เส้นทางที่ทอดอยู่เบื้องหน้าจะไม่ง่าย แต่เธอสัญญา
กับตัวเองว่าจะต้องตื่นขึ้นมาพบกับความสุขในชีวิตทุกเช้า ดังนั้นเธอจึงเริ่มสู้เพื่อความสุข
ของตัวเอง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะริเริ่มตัดสินใจทำในสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตัวเองกลับเป็นผู้เป็น
คนอีกครั้ง จะมีพลังและความกล้าหาญขึ้นมาอีกครั้ง หลังจากนั้นซาบิเน่ได้จัดการกับชีวิตตัว
เองใหม่อีกครั้ง เธอเดินทางเรียนรู้ทั้งในสวิสเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น ก่อนจะย้ายกลับไปปักหลักที่
เยอรมัน แล้วจึงตัดสินใจเขียนเรื่องของตัวเอง โดยมีพ่อ แม่ พี่สาว น้องชาย ตลอดจนกำลัง
ใจจากชาวฟายูสนับสนุนเธอ ทั้งในเรื่องข้อมูล และความหมายในความทรงจำที่ขาดหายไป
ให้กลับมาหลอมรวมเป็นพลังแก่ซาบิเน่

น้ำเสียงของเธอในบทส่งท้ายหนังสือเล่มนี้ จึงไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าพลังแห่งความทรงจำนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดบุคลิกภาพทางอารมณ์ โครงสร้างความรู้สึก ทศนคติของเธอต่อชีวิตและโลก ในบทส่งท้ายของเรื่องนี้ ซาบินายังได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีของชนเผ่าฟายู นักรบผู้กล้าหาญและมีหัวใจยิ่งใหญ่ดุจผืนป่าว่า

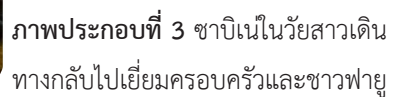
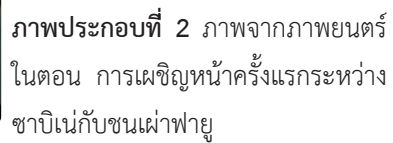
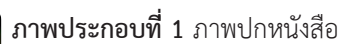
“ชีวิตในป่าทั้งรุ่มรอยไว้กับเราทุกคน เราต่างยินดีและ
รู้สึกว่าคุณเองได้พรอันยิ่งใหญ่ที่ได้ใช้ชีวิตที่วิเศษและไม่เหมือนใคร
เราต่างเป็นหนี้ชาวฟายูอย่างลึกซึ้งในแง่ที่พวกเขาอมใช้ชีวิตร่วมกับ
เรา ยอมรับเราเข้าเป็นส่วนหนึ่งในเผ่า ทั้งที่เราแตกต่างทั้งสี
ผิวและวัฒนธรรม พวกเขาควรให้เราต้องสำนึกขอบคุณอย่าง
ลึกซึ้ง”

(ซาบินเ; บทส่งท้าย: 433)

สิ้นสุด คือ เริ่มต้น

เมื่อเรื่องราวของ Dschungelkind หรือ เด็กป่าซาบินเ (Jungle Child) ได้เผยแพร่ออกไป พลังการสื่อสารของซาบินเได้สร้างการยอมรับอย่างมากมายชนิดที่เธอเองก็คาดไม่ถึง งานเขียนของซาบินเได้ปลดปล่อยพลังแห่งผืนป่าทั้งหมดออกสู่สังคม หนังสือของซาบินเ คูเกลอร์ ไม่เพียงแต่ขายลิขสิทธิ์ไปถึง 24 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกและคำเมืองแปลเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ยังถูกนำเสนอซ้ำในรูปแบบภาพยนตร์ซึ่งมีคุณภาพการเล่าเรื่องที่ยอดเยี่ยมอย่างยิ่ง เพราะทีมผู้สร้างภาพยนตร์มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาความหมายของตัวบทให้คงความเป็นซาบินเให้มากที่สุด ทั้งกลวิธีในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่อง การสื่อสารแนวคิดสำคัญตามต้นฉบับที่ซาบินเ คูเกลอร์ ต้องการนำเสนอไว้แทบไม่ผิดเพี้ยน และที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งคือการเลือกผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ในการนำเสนอเรื่องราวของชาวฟายูได้อย่างสมจริง การคัดเลือกตัวละคร ทั้งตัวละครตัวแทนสมาชิกในครอบครัวของซาบินเ และตัวละครชนเผ่าชาวฟายู อาจกล่าวได้ว่าทั้งหนังสือและภาพยนตร์ คือ ตัวบทที่มีพลังในการสื่อสารภาพจำที่แจ่มชัด กลมกลืน แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลให้ผู้รับสารรู้สึกราวกับร่วมเดินเข้าไปพิจารณาสังคมของเผ่าฟายูและดำเนินชีวิตไปพร้อมกับซาบินเ จนสัมผัสได้ถึงพลังแห่งความทรงจำที่มีความหมายต่อการตระหนักรู้ในศักดิ์ศรีของการมีชีวิตอย่างเท่าเทียมทุกชาติพันธุ์

ซาบิเน่ คูเกลอร์. (2005). เด็กป่า
ซาบิเน่ (Jungle Child). (ผู้แปล คำเมือง).
กรุงเทพฯ: สันสกฤต.

ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยกับสังคม

1. เป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พร้อมบทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ระบุชื่อบทความ และชื่อ-นามสกุลจริงของผู้เขียนบทความ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งและสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทความมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
4. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
5. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน
6. การอ้างอิงให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา โดยวงเล็บเฉพาะชื่อ-สกุล ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง (ชื่อ-สกุล ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) หรือการอ้างอิงผู้แต่งก่อนข้อความอ้างอิง ให้วงเล็บหลังชื่อ-สกุล ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ดังนี้ ชื่อ-สกุลผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) ต่อด้วยข้อความที่อ้างอิง
7. รูปแบบบรรณานุกรม มีลักษณะดังนี้

ตัวอย่างบรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

บุญชม ศรีสะอาด. (2539). **การวิจัยเบื้องต้น**. มหาสารคาม: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bayber, J. (1960). **The Process of education**. New York: Vintage.

หนังสือแปล

นิเวศ, เดวิด และ แคนนอน, โรเบิร์ต. (2535). **เทคนิคการสอนครบวงจร**. (สุนทร โคตรบรรเทา, ผู้แปล). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Kireev, V. (1979). **Physical chemistry**. (G. Peck and F. Leib, Trans.) 2nd ed. Moscow: Mir.

บทความจากหนังสือ

อุกฤษณ์ แพทย์น้อย. (2536). หลักการที่แท้จริงของทฤษฎีสัญญาประชาคม. ใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา (บรรณาธิการ). **รัฐศาสตร์สาร; ปรัชญาและความคิด**. (เล่มที่ 2, หน้า 55-75). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

Shuman, R. B. (2003). Aggression. In Piotrowski, N. A. (Ed.). **Magill's encyclopedia of social science: Psychology** (Vol. 1, p. 71). 2nd ed. Pasadena, CA: Salem Press.

บทความในหนังสือพิมพ์

ต่อเวลา (นามแฝง). (2542, 12 ตุลาคม). ศูนย์สารสนเทศ กกท. แหล่งข้อมูลกีฬาไทย. **มติชน**, หน้า 22.

Ames, P. (1993, May 1). EC Urge China to open markets. **The Nation**. pp. 35.

บทความในสารานุกรม

ลีนา ผู้พัฒนพงศ์. (2533). มะเกลือ. ใน บุญพฤกษ์ จาญามระ บรรณาธิการ. **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. (เล่มที่ 22, หน้า 14615-14616). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Steffe, L. (1990). Overview of the action group A 1 : Early childhood years. In Steffe, L. and Wood, T. (Eds.). **Transforming Early Childhood Mathematics Education**. (Vol.11, pp.80-83). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Press.

วารสาร

สุรจณี ปัดไธสง. (2540). การสร้างองค์ความรู้: ศึกษาจากปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตภาค พิเศษมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2535-2538. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 1(1), 24-41.

Chibber, P.K. and Majumdar, S.K. (1999). Foreign ownership and profit ability: Property rights, control, and the performance of firms in Indian industry. **Journal of Law & Economics**, 42(1), 209-238.

อ้างอิงจากบทนิพนธ์/งานวิจัย

ธีรนนท์ ตานนท์. (2536). ปัญหาของครูผู้สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

Wongchoo, K. (1998). The relationship between self-concept, basic personal and family factors with self-care behaviors of HIV and AIDS person. Master Thesis in Family Nursing The Graduate School, Khon Kaen University. [In Thai].

Boonmathya, R. (1997). **Contested concepts of development in rural northeastern Thailand**. Ph.D. Dissertation, Department of Anthropology, University of Washington, U.S.A.

การสัมภาษณ์

มี ภูเขาใหญ่. (14 เมษายน 2546). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 4 บ้านโพหนอง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.

Stueart, R. (2009, March 25). **Interview**. President. Academic Resource Center, Mahasarakham University.

จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). **ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทเวศร์วงษ์โรโปการ**. เลขที่ 3/198.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). **จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3**. เลขที่ 12.

มหาวิทยาลัยบูรพา. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง กำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2534**. ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง**. คำสั่งที่ ศธ. 030303/1462.

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พุทธศักราช 2533. (2533, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131. หน้า 1-20.

เว็บไซต์ทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2553). เพลงประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. [ออนไลน์].
ได้จาก: <http://www.web.msu.ac.th/aboutmsu.php> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 14
กุมภาพันธ์ 2553].

European Space Agency. (2008). *ESA: Missions, Earth Observation: ENVISAT*.
[Online]. Available from: <http://envisat.esa.int/> [accessed 3 July
2008].

8. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 Point

รูปแบบการพิมพ์

- ด้านบน 2.5 เซนติเมตร ด้านซ้าย 2.5 เซนติเมตร
- ด้านล่าง 2 เซนติเมตร ด้านขวา 2 เซนติเมตร

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	ชิดซ้าย	18
ชื่อผู้แต่ง	ปกติ	กึ่งกลาง	13
บทคัดย่อ	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
เนื้อหาบทความ	ปกติ	-	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	ชิดซ้าย	16

จริยธรรม การตีพิมพ์ผลงาน

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
4. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น
5. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา
6. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับบทความตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (Template) ของวารสาร
7. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการบทความจริง
8. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
9. ผู้เขียนไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง
10. การกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศนั้น หากสามารถทำได้ผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะขอบคุณเสียก่อน
11. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
12. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาวะของคนขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

